

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI

**BANKALARIN ARACILIK FAALİYETLERİNİN BİREYSEL
EMEKLİLİK SİSTEMİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

ARZU YILMAZ

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI

**BANKALARIN ARACILIK FAALİYETLERİNİN BİREYSEL
EMEKLİLİK SİSTEMİNE ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

ARZU YILMAZ

Danışman: DOÇ. DR. GÖKHAN İŞİL

İSTANBUL, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Müdürlüğü

Mir Aka Page Group

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI : Bankaların Aracılık Faaliyetlerinin Bireysel Emeklilik Sistemine Etkisi

TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİ HAZIRLAYAN : Arzu YILMAZ

ANABİLİM DALI : Bankacılık

SAVUNMA TARİHİ : 19.08.2019

JÜRİ ÜYELERİ

GÖREVİ

ADI SOYADI

Danışman

Doç.Dr.Gökhan IŞIL

İmza

Üye

Dr.Öğr.Üyesi Neşe ÇOBAN ÇELİKDEMİR

Üye

Dr.Öğr.Üyesi Hicabi ERSOY

Marmara Üniversitesi Göztepe
Kampusu Bankacılık ve
Sigortacılık Enstitüsü 34722
Kadıköy / İSTANBUL

0 (216) 347 69 51 (Faks)
0 (216) 418 20 88

bse@marmara.edu.tr
<http://bse.marmara.edu.tr>

ÖZET

BANKALARIN ARACILIK FAALİYETLERİNİN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE ETKİSİ

Bu araştırmada, Ülkemiz 'deki Bireysel Emeklilik sistemi ve Bankasürans sisteminin işleyişi anlatılmıştır. 2007 yılından itibaren bankaların, aracılık faaliyetleri yapmaya başlamasıyla bireysel emeklilik sistemine olan katkısı ele alınmıştır. Dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, finansal piyasaların tanımlamalarından yola çıkarak Türkiye'de sigortacılık alanının finansal konumu ve sektördeki yabancı sermaye payı incelenmiştir. İkinci bölümünde, Dünya ve Türkiye kapsamında sosyal güvenlik kavramı derinlemesine ele alınmıştır. Bireysel emeklilik sisteminin tarihi gelişimi hakkında genel bir inceleme sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde, Dünya ve Türkiye üzerinde bankasürans sisteminin gelişimi, olumlu ve olumsuz yönlerinin değerlendirilmesi ve Türkiye'de ilgili çalışmalarının yürütülme süreci hakkında bilgi aktarılmıştır.

Araştırmanın son bölümünde Hayat ve Emeklilik şirketlerinin faaliyet analizi uygulaması yapılarak istatistiksel değerlendirmeleri ele alınmıştır. Uygulamada aracı kurum olarak bankalar ile çalışan sigorta şirketleri ve aracı kurum olarak hem bankalar hem de acenteler ile çalışan sigorta şirketlerinin; katılımcı sayıları, fon büyüklükleri, devlet katkısı fon tutarları, katkı payları, emekli olan katılımcı sayıları, toplam sözleşme/sertifika sayıları ve toplam yatırıma yönlenen fon tutarları karşılaştırılarak bankaların aracı kurum olarak bireysel emeklilik sistemine etkisi olup olmadığı analiz edilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda bankaların BES sistemindeki ele aldığımız 7 değişken üzerinde anlamlı etkisi olduğu ortaya çıkmış, bankalarla çalışan sigorta şirketleri banka ve acentelerle çalışan sigorta şirketlerine göre daha yüksek oranda katılımcı sağladıkları ve daha hızlı büyüme gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler:

Bireysel Emeklilik sistemi, Hayat Emeklilik, Bankasürans

ABSTRACT

THE EFFECT OF BANKS 'INTERMEDIATION ACTIVITIES ON INDIVIDUAL PENSION SYSTEM

In this study, the functioning of the system of bancassurance and the private pension system in Turkey has been described. Since 2007, the intermediation activities of the banks have been carried out and their contribution to the private pension system has been discussed. In the first part of the study that consists of four sections, based on the identification of financial insurance market, the area of the insurance business in Turkey among the financial markets and the share of foreign capital in the sector are reviewed. In the second part, the concept of social security in the world and Turkey were discussed in depth. The historical process of the private pension system is mentioned in a general concept. In the third part of the study, in the light of the history of the bancassurance system in the world and Turkey, the information about the investigation of the advantages/disadvantages of the system and the functioning of the bancassurance activities in Turkey is given.

In the last part of the research, performing the activity analysis of Life and Retirement companies and their statistical evaluations were discussed. In practice, insurance companies working with the banks as intermediaries' and the insurance companies working with the banks and also the agencies as intermediaries'; the number of participants, the fund sizes, the government contribution fund amounts, the contributions, the number of retired participants, the total number of contracts/certificates, and the fund amounts directed to total investment by comparing whether the effects of the banks as the intermediaries are analyzed.

As a result of the analysis, the significant effect of the banks on discussed 7 variances in private pension system is revealed, and it is observed that insurance companies working with banks provided higher number participants and achieved faster growth than the insurance companies working with banks and agencies.

Key Words:

Private Pension System, Life Pension, Bancassurance

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

FINANSAL SİSTEMİNİN YAPISI VE SİGORTACILIK

1.1. Finansal Sistem ve Finansal Piyasalar	2
1.2. Finansal Piyasaların Sınıflandırılması.....	5
1.2.1. Para ve Sermaye Piyasası	6
1.2.2. Birincil ve İkincil Piyasalar	7
1.2.3. Örgütlü-Tezgâh Üstü Piyasalar.....	7
1.2.4. Spot-Vadeli Piyasalar	8
1.2.5. Borç-Özsermaye Piyasaları.....	9
1.3. Finansal Aracı Kurumlar	9
1.3.1. Para Yaratın Finansal Kurumlar.....	12
1.3.1.1. Merkez Bankaları	13
1.3.1.2. Ticari Bankalar	13
1.3.1.3. Katılım Bankaları	14
1.3.2. Para Yaratmayan Finansal Kurumlar.....	14
1.3.3. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	19
1.4. Türkiye’de Sigortacılığın Finansal Piyasalardaki Yeri.....	20

1.5.	Türk Sigortacılık Sektöründe Yabancı Sermaye	23
1.6.	Sosyal Güvenlik Kavramı	27
1.7.	Dünyada Sosyal Güvenlik Sistemi	28
1.8.	Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi	32
1.9.	Türkiye’deki Sosyal Güvenlik Kurumları	34
1.9.1.	Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK).....	34
1.9.2.	Tamamlayıcı Sigorta Örnekleri	34
1.9.3.	Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK).....	34
1.9.4.	Amele Birliği	35
1.9.5.	İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı	35
1.9.6.	Özel Hayat Sigortaları	36

II. BÖLÜM

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE BANKASÜRANS UYGULAMALARI

2.1.	Bireysel Emeklilik Sisteminin Kavramsal Çerçevesi	37
2.2.	Dünya’da Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi	38
2.3.	Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi	43
2.4.	Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi İşleyişi	44
2.5.	Bankasürans’ın Tarihçesi	49
2.6.	Dünya’da Bankasürans Modelleri	50
2.7.	Türkiye’de Bankasürans Uygulamaları	51
2.7.1.	Bankasüransın Bankalar, Sigorta Şirketleri, Müşteriler ve Yasal Otoriteler Açısından Yararları	52
2.7.2.	Bankasüransın Bankalar, Sigorta Şirketleri, Müşteriler ve Yasal Otoriteler Açısından Dezavantajları	54
2.8.	Türkiye’de Bankasürans Hizmetlerinin BES Sistemine Etkisi	55

III. BÖLÜM

HAYAT VE EMEKİLİK ŞİRKETLERİ FAALİYET ANALİZİ

UYGULAMASI

3.1. Araştırma Amacı ve Kapsamı.....	59
3.2. Araştırma Modeli ve Değişkenleri.....	59
3.3. Araştırmanın Hipotezleri	60
3.4. Örneklem Seçimi.....	62
3.5. Veri Toplama Yöntemi.....	63
3.6. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirmeler	63
3.6.1. Katılımcı Sayısına İlişkin Bulgular.....	64
3.6.2. Katılımcıların Fon Tutarlarına İlişkin Bulgular.....	66
3.6.3. Devlet Katkısı Fon Tutarına İlişkin Bulgular	68
3.6.4. Katkı Payı Tutarına İlişkin Bulgular.....	70
3.6.5. Emekli Etme Oranına İlişkin Bulgular	72
3.6.6. Toplam Sözleşme ve Sertifika Sayısına İlişkin Bulgular	74
3.6.7. Toplam Yatırıma Yönelen Tutar.....	76
3.6.8. Emeklilik Şirketlerinin Acente ve Şube Sayısına İlişkin Bulgular.....	78
SONUÇ.....	80
KAYNAKLAR	84
EKLER.....	90

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Uluslararası doğrudan yatırım girişi bileşenleri (2017 -2018/Nisan)*	25
Tablo 2: Uluslararası doğrudan yatırım sermaye girişlerinin sektörlere göre dağılımı (Milyon USD).....	26
Tablo 3:Uluslararası sermayeli şirketlerin sayılarının sektörlere göre dağılımı (2017-2018/Nisan)	27
Tablo 4. Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal güvenlikle ilgili çıkan kanunları	33
Tablo 5:Latin Amerika ülkelerindeki BES'in gelişimi.....	40
Tablo 6:BES varlıklarının 5,10 ve 15 yıllık reel getiri oranları (%)	43
Tablo 7: BES' e katılımın en yoğun olduğu 10 il	46
Tablo 8. Türkiye'deki Prim üretim kanalları(Bin TL).....	56
Tablo 9: Türkiye'de bankaların ürettikleri sigorta primlerinin oranı.....	57
Tablo 10:Şirketlerin katılımcı sayılarına ilişkin bulgular	64
Tablo 11: Şirketlerin fon tutarlarına ilişkin bulgular	66
Tablo 12: Şirketlerin devlet katkısı fon tutarına ilişkin bulgular	68
Tablo 13: Şirketlerin katkı payı tutarına ilişkin bulgular	70
Tablo 14: Şirketlerin emekli etme oranları (2013-2017)	72
Tablo 15: Şirketlerin Toplam Sözleşme ve Sertifika sayıları (2013-2017)	74
Tablo 16: Toplam yatırıma yönlenen tutar.....	76
Tablo 17: Emeklilik şirketlerinin acente durumu.....	78
Tablo 18: Hipotezlerin değerlendirilmesi	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Finansal sistemin bileşenleri	4
Şekil 2: Finansal sistemin yapısı	5
Şekil 3: Finansal piyasaların örgütlenme modelleri.....	8
Şekil 4: Dolaylı ve doğrudan finansman akışı	10
Şekil 5: Türkiye'deki finansal sektörler	18
Şekil 6:Uluslararası doğrudan yatırım girişi bileşenleri (2017 -2018/Ocak-Nisan....	25
Şekil 7:Finansman ve özel emeklilik planlarının coğrafi bölgelere göre yoğunluğu, 2016	41
Şekil 8:Dünya'da Finansman ve özel emeklilik planlarının yoğunluğunun GSYH'ye oranı (2016)	42
Şekil 9:Araştırmanın modeli	60

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Türk sigortacılık sektörünün güçlü ve zayıf taraflarının karşılaştırılması..	22
Grafik 2: BES katılımcılarının demografik özellikleri.....	47
Grafik 3: Prim üretim kanalları	56
Grafik 4: Acenteli ve acentesiz şirketlerin katılımcı sayısındaki artış	65
Grafik 5: Acenteli ve Acentesiz şirketlerin fon büyüklüklerindeki artış oranları (%)	67
Grafik 6: Acenteli ve acentesiz şirketlerin devlet katkısındaki artış oranları (%)	69
Grafik 7: Acenteli ve acentesiz şirketlerin katkı payısındaki artış oranı (%)	71
Grafik 8: Acenteli ve acentesiz şirketlerin emekli etme oranlarındaki artış (%)	73
Grafik 9: Acenteli ve acentesiz şirketlerin sözleşme sayısındaki artış (%).....	75
Grafik 10: Acenteli ve acentesiz şirketlerin yatırım tutarındaki artış oranları (%)....	77

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BES	: Bireysel Emeklilik Sistemi
Bkz.	: Bakınız
ILO	: International Labor Organization,
İLKSAN	: İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı
OKS	: Otomatik Katılım Sistemi
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TSB	: Türkiye Sigortalar Birliği
USD	: United States Dollars /ABD Doları

GİRİŞ

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Sistemi'nin var olan problemlerine çözüm getirmek için Sosyal Güvenlik Sistemi'ndeki yükü azaltmak ve kişilerin çalışmadıkları ileriki yaşlarında refah düzeylerini yükseltmek için bireysel emeklilik sistemini uygulamaya koymuştur. Türkiye'de gönüllü ve otomatik katılıma dayalı olarak belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin işlerliği her geçen gün daha çok artmaktadır.

4632 sayılı "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun" birinci maddesinde; Bireysel emeklilik sisteminde bireylerin birikimlerini yatırıma yönlendirerek ek gelir kaynağı sağlamakla birlikte refah düzeylerinin yükseltilmesi olarak açıklanmıştır. BES, ekonomi için sağladığı uzun vadeli kaynak vasıtasıyla ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ve istihdamın olasılığının yükseltilmesinde rol alan, önemli bir finansal hizmet olarak görülmektedir.

Türkiye'de son yıllarda bireysel emeklilik sistemi katılımcı sayısında gerçekleşen artışa istinaden artan katkı payı ile ekonomiye yeni kaynak aktararak önemli gelişmeler kat etmiştir. BES, Sosyal Güvenlik Sistemi'nin tamamlayıcısı konumunda bulunmaktadır. Mevzu bahis sistem, kişilere kazanç elde ettikleri süreçlerde düzenli birikim fırsatı sağlayarak, emeklilik döneminde de sürdürülebilecek bir refah düzeyinin gerçekleşmesi amacıyla kurulmuş bir sistemdir.

BES, aynı zamanda sistemdeki katılımcılara devlet katkısı ile avantaj sağlayarak devlet katkı payının hakediş süresi ile de ekonomiye orta ve uzun vadeli kaynak sağlamaktadır. Bu hakediş süreleri 3 yıl, 10 yıl, 10 yıl ve 56 yaşını doldurmuş olma kriterlerini içermektedir.

Bu çalışmada bireysel emeklilik sisteminin gelişiminde bankaların aracılık faaliyetlerinin etkisi olup olmadığı araştırılmış ve bir uygulama üzerinden bankaların bireysel emeklilik sistemindeki gelişimleri incelenmiştir.

I. BÖLÜM

FINANSAL SİSTEMİNİN YAPISI VE SİGORTACILIK

1.1.Finansal Sistem ve Finansal Piyasalar

Genel kavram çerçevesinde, finansal piyasalar orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılanmasıyla gerçekleştiği piyasalar olarak tanımlanmıştır.¹ Finansal piyasaların ekonomi açısından önemli görevlerden birisi, harcıyabileceğinden daha fazla kazanç elde etmiş ve yatırım fırsatı olanların fonlarının, elde ettiklerinden daha fazla düzeyde bir fona gereksinimleri olana aktarılmasıdır. Dolayısıyla, finansal piyasalar, fon arz ve talep edenlerin oluşturduğu bir sistem olarak düşünürsek, finansal piyasaların olmadığı veya gelişmediği şartlarda yeni yatırımlar söz konusu olamaz. Bu nedenle, finansal piyasalar ekonomik etkinlik ve verimlilik için gereklidir.²

Finansal sistem, ticari aktivitelerin finansmanı için ödeme sistemleri dahil, fonların hareket ederek yatırımlara aktarılmasını sağlayan karmaşık bir yapıdır.³ Finansal sistem bir ülkenin ekonomik refahına katkı sağlayan ve birçok fonksiyonu bulunan bir sistemdir.⁴

Tasarrufların değerlendirilmesi finansal sistemin esas konusunu teşkil etmektedir. Kişisel veya kurumsal bir gelirin tüketime ayrılmayan kısmı olarak tasnif edilen tasarruf, iktisadi anlamda herhangi bir yatırımda kullanma isteği finansal sistemin işlevine yön vermektedir.⁵ Yatırımlar ise iktisadi anlamda durağan tasarrufların değerlendirilerek ekonomik büyümenin ve genişliğin sağlanmasıdır. Finansal piyasalar

---

¹Pilbeam, Keith. Finance & Financial Markets. Macmillan International Higher Education, Fourth Edition, 2018.

² Yasemin, A. Yalta, Finansal Piyasalar ve Finansal Kurumlar, Açıköğretim Fakültesi Yayını, 2011, s.51.

³Boot, A. WA, and Anjan V. T. "Financial system architecture." The Review of Financial Studies 10.3 (1997): 693-733.

⁴Erim, Neşe ve Armağan Türk "Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (10) 2005 / 2: 21-45 s.24.

⁵ Erim ve Türk, a.g.e. 2005, s.27.

tasarrufların yatırıma dönüşmesinde rol oynayan önemli bir ulusal veya uluslararası yapıdır.

Finansal piyasaların etkinliği, alıcı ve satıcıların tek başlarına piyasayı etkileyebilme gücünün olmadığı finansal piyasalardır.⁶

Finansal piyasalar içinde alıcı ve satıcıların yer aldığı aktif finansal değerlerin tüm bilgilerinin yansıtıldığı geniş bir yapıya sahiptir. Finansal piyasalarda pek çok aktör bulunmaktadır. Bu yönüyle tam rekabetçi bir piyasa özelliğini taşımaktadır. Ancak finansal piyasaların düzenlenmesi ve denetlenmesinde devletin etkin rolü bulunmaktadır. Devletin müdahalesindeki esas amaç haksız rekabetin önlenmesi, finansal bilgilerin kötü amaçlı kullanılmasının engellenmesi ve tasarruf sahiplerinin mağdur edilmemesidir.⁷

Finansal piyasaların temel ekonomik fonksiyonlarını şöyle açıklayabiliriz;

- ✓ Finansal piyasalar fon alıcısıyla fon satıcısının karşı karşıya getiren bir sistem olarak, alım-satımı yapılan finansal varlıkların fiyatlandırılmasını sağlamaktadır.
- ✓ Finansal varlıklarını satmak isteyen yatırımcılar ona uygun bir mekanizma oluşturmaktadır.
- ✓ Fon transferlerinin kısa sürede ve daha düşük işlem maliyetleriyle gerçekleşmesini sağlamaktadır.

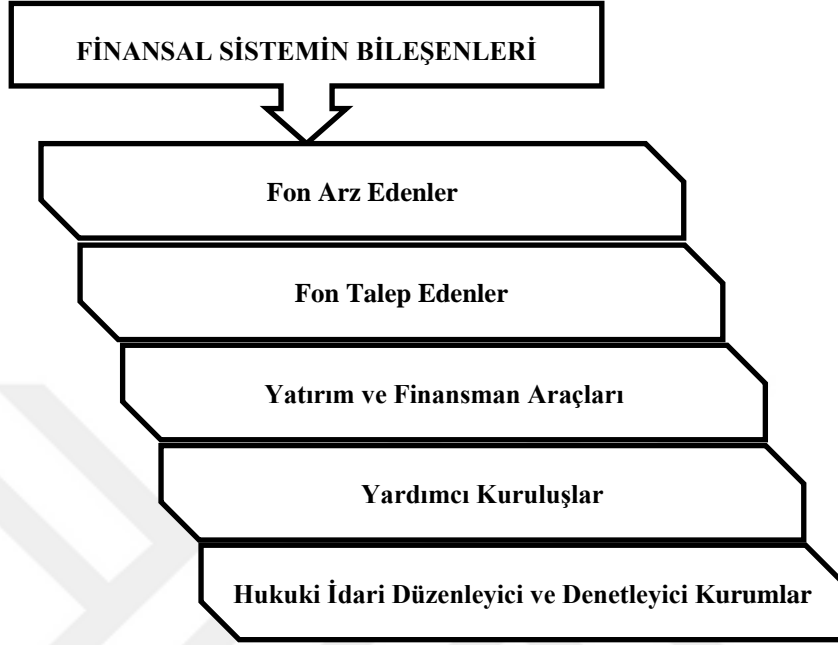
Finansal sistem makroekonomik sistemin en önemli alt sistemlerinden birisidir. Finansal piyasaların gelişmişliği ve işlevselliğiyle, ekonomik gelişmişlik ve verimlilik arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Ekonomilerin ihtiyaç duyduğu fon transferleri bu sistem vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Finansal sistem fon talep eden ve arz edenlerle yatırım araçlarının ve hukuki/idari düzenin yer aldığı bir piyasadır. Bu sistemde tasarruf sahipleri mevcut birikimlerini aracılar vasıtasıyla yasal düzenlemeler

---

⁶Eyüp Albayrak, , Finansal Piyasalar ve Finansal Kurumlar, 2015, Sakarya Üniversitesi, Ders Notları., <http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr>, Erişim Tarihi: 10.02.2019, s.4.

⁷Rüya Eser, “Finansal Piyasalarda Düzenleme ve Sermaye Piyasasında Düzenleyici Kurumlar” Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, 2001, s.2.

uygunluğunda fon talep edenlere kullanırmaktadırlar.⁸Finansal sistemin bileşenleri şu şekilde sınıflandırılmıştır;⁹

Şekil 1. Finansal sistemin bileşenleri

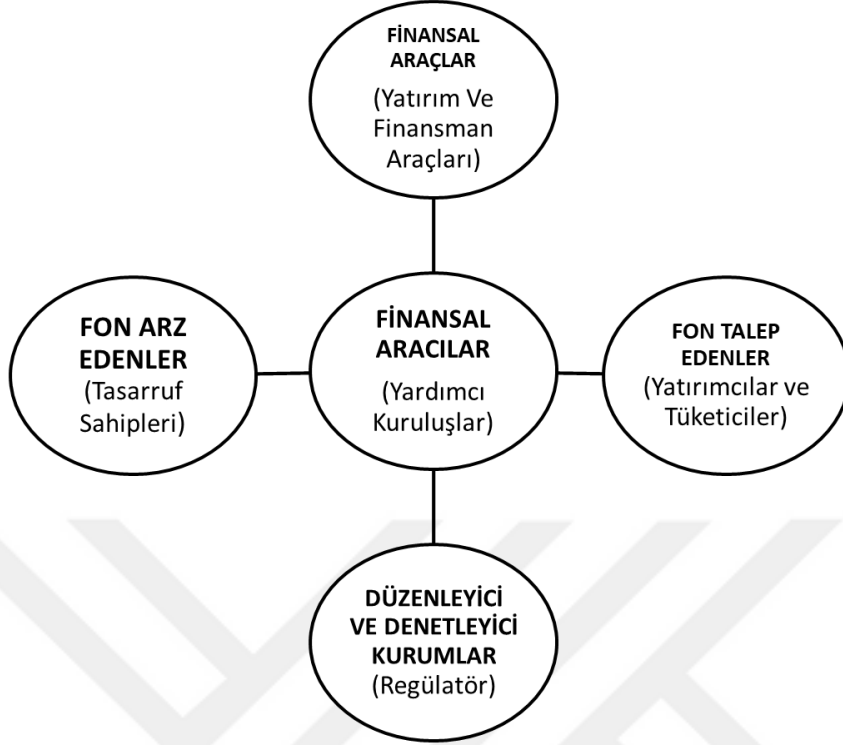
Finansal sistemin işlevselliği sayesinde tasarrufların en iyi şekilde değerlendirilmesi ile ekonomiye daha fazla yatırım sağlanarak yatırım verimliliği, istihdamın artması ve ekonominin büyümesi sağlanmaktadır.¹⁰Finansal istikrar sürdürülebilir bir büyüme ve ekonomik istikrarın önemli bir teminatı gibidir.¹¹

⁸ Aslı Afşar, Finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki, Muhasebe ve Finansman Dergisi 2007, 36 ss.188-198. s.189.

⁹ Albayrak, 2015, s.4.

¹⁰ Afşar, 2007, s.190.

¹¹Behlül Ersoy, Finansal İstikrarın Sağlanmasında finansal Sistemin Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2017, s.27.

Şekil 2: Finansal sistemin yapısı

Kaynak: Ersoy, B. 2017, Finansal İstikrarın Sağlanmasında Finansal Sistemin Rolü

Finansal sistemin yapısını şu şekilde özetleyebiliriz; sistemin ana temelini yasal ve kurumsal düzenlemeler oluşturmaktadır. Finansal aracılar uzun veya kısa vadeli fon arz edenlerle fon talep edenler arasında aracılık faaliyetleri göstererek, finansal araçların transferini sağlamaktadır.

1.2.Finansal Piyasaların Sınıflandırılması

Finansal piyasalar literatürde farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Günümüzde daha çok benimsenen sınıflandırma şu şekildedir;

- ✓ Para- Sermaye Piyasası
- ✓ Birincil-İkincil Piyasa
- ✓ Örgütlü-Tezgâh Üstü Piyasa
- ✓ Spot-Vadeli Piyasa
- ✓ Borç-Özsermaye Piyasası

1.2.1. Para ve Sermaye Piyasası

Para ve Sermaye Piyasası, finansal mal varlığının gerek kalite gerekse süresi açısından sınıflandırılmasıdır. Para piyasası, kısa vadeli likidite ihtiyacı veya yeterliliği bulunan finansal kurumların karşılaştığı bir piyasadır. Söz konusu piyasalarda alım satım kapsamında mevcut finansal varlıklar kısa vadeli (bir yıldan az vadeli) olup, finansal riski sıfır veya çok düşük olan devlet kurumları, bankalar, firmalar (özel kuruluşlar) tarafından ihraç edilmektedirler.¹²

Para piyasasının temel araçları; para, mevduat, hazine bonoları, finansman bonoları, mevduat sertifikaları, repo, banka kabulleri, banka bonoları, Euro dolarlar, varlığa dayalı menkul kıymetler ve finansal türevler gibi finansal varlıklardır.¹³

Para piyasasına karşın, sermaye piyasası, daha kapsamlı çerçevede kredi, döviz, hisse senedi, tahvil, altın başta olmak üzere tüm menkul değerlerin bütün alım satımını işlemlerini kapsayan, uzun vadeli fon arz ve talebinin (bir yıldan daha uzun) karşılandığı bir piyasadır.¹⁴

Sermaye piyasasında işlem gören birçok değişim aracı bulunmaktadır. Bunlar;

- Devlet tahvilleri
- Özel sektör tahvilleri
- Hisse senedi (tahvil ile değiştirilebilir, katılma intifa, ipotekli borç, irad ve ortaklık senedi).

Para piyasasıyla sermaye piyasası arasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz;

- Risk anlamında para piyasası, sermaye piyasasına nazaran daha düşük seviyededir.

---

¹² Tülay Gülerüz, *Türkiye'deki Finansal Piyasalar ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkinliği*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s.5.

¹³ Albayrak, 2015, s.5.

¹⁴ Gülerüz, 2005, s.5.

- Finansal araçlarının likiditesi açısından, para piyasası sermaye piyasasına karşın daha yüksek düzeydedir.

Mevcut para ve sermaye piyasalarında gözlemlenen cari faiz seviyesi farklılıklarına rağmen piyasaların birbirleriyle ilişkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda, fonlar genel olarak düşük faiz seviyesini aşacağı düzeyde kaymaktadır. Dolayısıyla, para piyasasında gerçekleşen faiz oran artışı sermaye piyasasına da etki göstermektedir.¹⁵

1.2.2. Birincil ve İkincil Piyasalar

Piyasada işlem gören menkul değerlerinin durumunu belirtmektedir. Birincil piyasalar hisse senedi, tahvil ve menkul kıymetleri ihraç eden firmalar ile alıcıların yani tasarrufçuların direkt olarak karşılaştıkları piyasalardır.¹⁶Bu piyasalar şirketlerin ilk defa ihraç ettiği menkul değerlerin işletildiği bir piyasalardır. Buna karşın, ikincil piyasa eskiden ihraç edilmiş menkul değerlerin alınıp satıldığı ikinci el bir piyasayı kapsamaktadır.¹⁷

1.2.3. Örgütlü-Tezgâh Üstü Piyasalar

Bu sınıflandırma organizmaların oluşum durumuna dayanmaktadır. Alıcı ve satıcı sayısının fazlalığından tam rekabet koşullarının daha geçerli olduğu; alıcı ve satıcıların tek başlarına piyasayı etkileyebilme gücü olmadığı piyasalar, örgütlü veya organize piyasalar olarak belirlenmiştir.¹⁸Bu piyasalarda yatırımcılar tarafından bilgilere erişim, kolay ve düşük maliyetlere karşılık gelmektedir.¹⁹Aynı zamanda, örgütlü piyasalarda denetim ve gözetim işlevleri tanınmış kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Borsa organize piyasalara bir örnek olarak verilebilir.²⁰

---

¹⁵ Yalta, Y. 2011, , s.52.

¹⁶ Yalta, 2011, s.53.

¹⁷ Güteryüz, 2005, s.7.

¹⁸ Güteryüz, a.g.e. 2005, s.7.

¹⁹ Albayrak, 2015, s.8.

²⁰ Yalta, a.g.e. 2011, s.55.

Tezgâh üstü piyasalar veya organize olmayan piyasalarda işlem yapan tasarruf sahiplerinin kimliği bilinmediği gibi aracı kurum da bilinmemektedir.²¹Bahsi geçen piyasalarda finansal varlıkların fiyatları pazarlık araçlığıyla gerçekleşmektedir. Akıcılık ve denetim sağlayamayan bu piyasalar genel olarak küçük ve yüksek risk taşıyan işletmelerin finansal varlıklarına likidite kazandırması bakımından önem taşımaktadır. Örgütlenmemiş para piyasası banka sisteminin dışında kalan piyasadır. Serbest döviz piyasası, serbest altın piyasası tezgâh üstü piyasalara örnek olarak gösterilebilir.²²

ORGANİZE PİYASALAR	ORGANİZE OLMAYAN PİYASALAR
TC Merkez Bankası Piyasaları	Bankalar Arası Piyasalar
Açık Piyasa	• TL Piyasası
İnterbank Para Piyasası	• Repo Piyasası
Döviz Piyasası	• Tahvil Piyasası
BİST Piyasası	• Döviz Piyasası
• Hisse Senedi Piyasa	Serbest Altın Piyasası
• Tahvil ve bono piyasa	Serbest Döviz Piyasası
• Uluslararası piyasa	
• Vadeli işlem ve opsiyon piyasası	
İstanbul Altın Piyasası	
İzmir Vadeli ve Opsiyon Piyasası	

Şekil 3: Finansal piyasaların örgütlenme modelleri

Kaynak: Albayrak, 2015

1.2.4. Spot-Vadeli Piyasalar

Spot ve vadeli piyasa sınıflandırmasında esas olan kriter, yapılan ödeme ve teslimatın zamanlamasıdır. Spot (Nakit) piyasada, ödeme veya teslimatlar hemen ya da birkaç gün içerisinde yapılmaktadır. Belirli bir sürede ve yine önceden belirlenmiş

²¹ Gülerüz, a.g.e. 2005, s.7

²² Yalta, a.g.e. 2011, s.55

temellere nazaran ödeme ve teslimatın gerçekleştirildiği piyasalar vadeli piyasalar kapsamında yer almaktadır.²³

1.2.5. Borç-Özsermaye Piyasaları

Borç, bankalar tarafından karşılanabildiği gibi, tasarruf sahipleri tarafından da gerçekleşebilir. Borçlanma araçları kapsamında iki esas kavram, özel olarak belirtilmiş süre ve faizinin olmasıdır. Hazine bonoları, devletin kısa zamanlı olarak fon gereksinimlerini sağlamak amacıyla, en çok kullandığı para piyasası aracı olarak bilinmektedir. İşletmeler de yine kısa zamanlı fon ihtiyaçlarını değerlendirmek uğruna banka kredilerini ve finansman bonolarını kullanabilmektedir.

Öz sermaye piyasasında hisse senedine birikim sağlayan tasarruf sahipleri organizasyona ortak olup, kurumsal menfaat ve mal varlığı üzerinde hakka sahiptirler. Tahvillerdeki vadeler, özel sektör ve devlet tahvillerinde değişiklik göstermektedir. Devlet tahvillerinin süresi 1 yıl iken, özel sektörde bu süre 2 yıldır.²⁴

1.3. Finansal Aracı Kurumlar

Bu kurumlar, fonların hızlı, etkin ve kolay bir şekilde transfer edilmesini sağlayan kuruluşlardır. Finansal piyasalarda aracılık hizmeti veren birçok kurum bulunmaktadır. Bunların arasında piyasaların gelişmişlik seviyesine göre bazı kurumlar öncül roller üstlenmektedir. Türkiye gibi finansal piyasaları çok gelişmemiş ülkelerde bankacılık sektörünün ön planda olduğu görülmektedir.²⁵

Tasarruf sahipleriyle borçlanıcılar arasındaki fon aktarımında bir finansal aracı kurumun kullanıldığı dolaylı finansman süreci, finansal aracılık olarak adlandırılmaktadır.²⁶ Finansal araçlar mevduat kabul ederek ya da sigorta poliçeleri ihraç ederek fon sağlarlar. Toplanan bu fonlar ile firma yada kişilere finansman imkânı

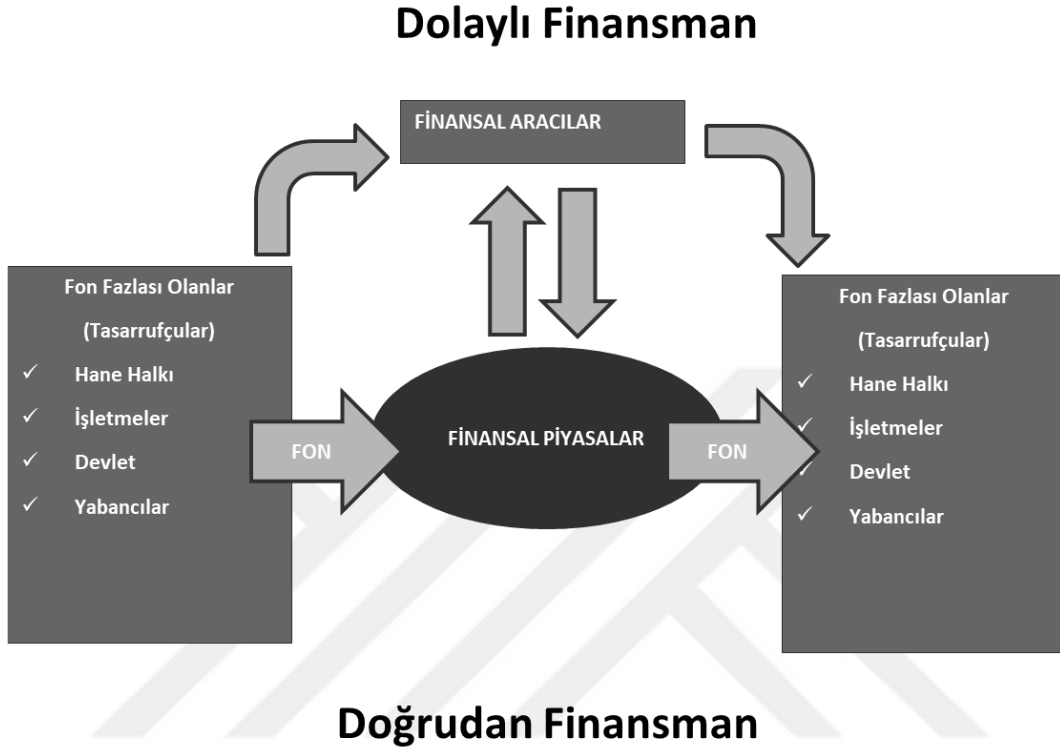
²³ Gülerüz, 2005, s.7.

²⁴ Albayrak, 2015, s.9.

²⁵ Ersoy, 2017, s.29.

²⁶ Canan Dağdır, Finansal aracı Olarak Bankaların Ekonomik Büyümeye Etkisi ve Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü 2014, s.11.

yaratılır. Bu dolaylı finansman sürecinde tasarrufçu fon kaynağını finansal aracıya aktarır, kredi kullanmak isteyenlerde fon gereksinimini finansal araçlardan sağlarlar.²⁷

Şekil 4: Dolaylı ve doğrudan finansman akışı

Kaynak: Albayrak, 2015

Finansal araçlar; potansiyel yatırım projelerinin araştırılmasını, kurumsal kontrolü, risk yönetimini ve tasarrufların hareketliliğini sağlayarak maliyetleri düşürmektedir. Finansal aracılık, finansal araçların ekonomide sunduğu hizmetler ile tasarruf ve kaynak tahsisi kararlarını etkilemekte ve uzun vadede büyüme oranlarını değiştirebilmektedir.²⁸

Finansal araçlar, ilgili piyasaların iktisadi gelişimi üzerinde değişik tesirleri olduğu tespit edilmiştir. İktisadi gelişmeden finansal aracılığın ilerlemesine yönelik

²⁷ Dağdır, a.g.e, 2014, s.11.

²⁸ Dağdır, a.g.e, 2014, s.13.

nedensellik kanıtı bulunmaktadır. İktisadi gelişme, finansal hizmetlere yönelik istek oluşturmakla birlikte, finansal ilerlemeye sebebiyet vermektedir.²⁹

Finansal kurumların sınıflandırılması aşağıdaki gibi beş ayrı kategoride sınıflandırılmaktadır. Bunlar;³⁰

1. Para Yaratan Finansal Kurumlar

- Merkez Bankası
- Ticari Bankalar
- Katılım Bankaları

2. Para Yaratmayan Finansal Kurumlar

- Kalkınma ve Yatırım Bankaları
- Sigorta Kurumları
- Aracı Kurumlar
- Menkul Kıymetler Borsaları
- Faktoring ve Forfaiting Şirketleri
- Finansal Kiralama Şirketleri
- Finansman şirketleri
- Varlık Yönetim Şirketleri
- Yatırım Ortaklıkları
- Yatırım Fonları
- Risk Sermayesi Şirketleri

3. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- Hazine Müsteşarlığı
- Sermaye Piyasası Kurulu
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

---

²⁹ Afşar, 2007, s.196.

³⁰ Yalta, 2011, s.55 ve Yıldırım, 2017.

Para yaratma durumu dikkate alındığında finansal kurumlar, para yaratan ve para yaratmayan finansal kurumlar olarak sınıflandırılabilir. Finansal kurumların merkezini bankalar oluşturmaktadır. Merkez bankası, hem para yaratan hem de düzenleyici ve denetleyici bir kurum olarak hizmet sunan önemli bir finansal kurumdur.

1.3.1. Para Yaratan Finansal Kurumlar

Bu tip kurumlar, finansal piyasalar kapsamında finansal organizasyonlar içerisinde etkinliği ve ehemmiyeti en yüksek olan kurumları teşkil etmektedir. Finansal piyasaların en önemli unsurları bankalardır. Bankaların finansal sistem kapsamında gücünü ifade eden bank parametresidir. Bank, bankacılık sisteminin elinde tuttuğu yurtiçi varlıkların, bu varlıklarla Merkez Bankası'nın elinde bulunan yurtiçi varlıkların toplamına bölümü ile elde edilmektedir.³¹ Bankaların finansal piyasalarda çok önemli faaliyetleri bulunmaktadır. Bankalar işlem maliyeti, bilgilenme maliyeti, portföy yönetimi, pazar araştırması, finansal analiz ve yatırım analizi gibi faaliyetleri fon arz ve talep edenler adına üstlenerek önemli tasarruflar sağlamaktadır.³²

Bankalar, fon niteliği yüksek olan bireylerden yararlanarak toplanan kaynakların fon talebi oluşturan kişilere kredi sağlayarak aracılık etmektedirler. Dolayısıyla, bankalar tasarruf ve yatırım arası en uygun biçimde değişimin sağlayan kurumlar olarak mühim bir görevi gerçekleştirmektedirler.³³

Bankaların kredi verme fonksiyonu, finansal aracılık rollerinin özünü oluşturmaktadır. Bankalar kısa vadeli topladığı fonları uzun vadeli yatırım projelerinin finansmanına yönlendirmekte ve tasarruf sahibi ile borçlanıcı arasındaki vade farklılıklarından kaynaklanan riskleri yönetmektedir.³⁴ Bankalar, çoğunlukla düzenli bir piyasa olan T.C. Merkez Bankası bankalar arası para piyasasında değil de, TL piyasasında faaliyet göstermeği tercih etmektedirler.

³¹ Erim ve Türk, 2005, s.35.

³² Selahattin Togay, S. "Finans Güdüsüyle Para Talebi: Önemi ve Yarattığı Sonuçlar", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 13(1) 1998, s.143.

³³ Filiz Yetiz, 2016, Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 9(2) 2016, s.107.

³⁴ Dağdır, 2014, s.9.

1.3.1.1.Merkez Bankaları

Merkez Bankaları, iktisada yönelik siyasetlerin para siyaseti uygulamaları vasıtasıyla ortaya çıkmaktadır. Merkez bankalarının fiyat istikrarı sağlamak ve finansal istikrarı korumak başta olmak üzere iki esas yükümlülük bulunmaktadır. Finansal istikrar açısından düşük enflasyon ortamı, sağlıklı gelişme ve düşük işsizlik oranı olan bir ekonomiyi gerçekleştirmek amaçlanmaktadır. Merkez Bankaları, faiz yüzdesi, döviz kurları ve özellikle para arzındaki büyümeler kapsamında bulunan etkileri ile iktisadi dengeyi sağlamaya ve korumaya çalışmaktadırlar³⁵

Merkez Bankalarının asli fonksiyonu olan fiyat istikrarının sağlanmasıyla birlikte, Merkez Bankalarının hedeflerinden birisinin de finansal sistem ile reel ekonomi arasında yakın ve istikrarlı bir ilişki korunması ilkesi, genel kabul görmektedir.³⁶ Finansal sistemin sağlıklı işlemesi açısından merkez bankaları tarafından güvene dayalı istikrarlı bir para politikası uygulanmalıdır.³⁷

1.3.1.2.Ticari Bankalar

Ticari bankalar mevduat kabul eden kredi kurumlarıdır. Ticari bankaların fon kaynaklarını çoğunlukla kısa vadeli mevduatlar, fon harcamalarını da işletme kredilerini teşkil etmektedir. Bu sebeple ticari bankalar para piyasasının esas faktörü olduğu düşünülmektedir. Ticari bankaların banka sisteminin en mühim çalışmalarından biri kaydi para yaratmasıdır. Ticari bankalarının fon kaynaklarını biriken vadesiz ve vadeli mevduat hesapları, merkez bankası avansları ve ortaklıkların menfaati teşkil etmektedir. Ticari bankalar topladıkları fonları ticari krediler, tüketici kredileri, ipotek kredileri vererek ve devlete ait menkul kıymetler ile yerel yönetim tahvilleri satın alarak kullanmaktadır³⁸

---

³⁵ Dağdır, a.g.e. 2014, s.18.

³⁶ Gülerüz, 2005, s.9.

³⁷ Dağdır, a.g.e. 2014, s.18.

³⁸ Dağdır, a.g.e. 2014, s.18.

Gelişmekte olan ülkelerde ticari bankaların rolü yadsınamayacak ölçüde önem kazanmıştır. Ticari bankalar KOBİ'lerin verimli yatırımlarının finansmanından dolayı küçük ve orta ölçekli sanayinin gelişimine önemli katkılar sağlamaktadırlar.³⁹

1.3.1.3.Katılım Bankaları

Ülkemizde 2005 yılında onaylanan 5411 nolu Bankalar yasası ile özel finans kurumlarının çalışmaları katılım bankaları adı altında düzenlenmiştir. Bu esas üzere özel cari ve katılma hesapları vasıtasıyla fon toplamak ve kredi kullandırmak temel alınarak faaliyet gösteren organizasyonlar katılım bankalarıdır. Mevduat toplamayan ve nakdi kredi uygulaması olmayan bu tür bankalarda faiz yerine kar/zarar ortaklığı esastır. Kredilendirmede faiz değil de, ortaklık payı ya da kira karşılığı kullanılmaktadır. Katılım bankacılığı, yatırımların işe alınmaları karşılığında faiz geliri sağlamak istemeyen yatırımcıların sermaye birikimini, tesir edici bir biçimde ekonomiye kazandırılmasını sağlamaktadır.⁴⁰

Katılım bankaları tarafından gayrimenkul, ekipman veya emtia temini, finansal kiralama, kar ve zarar ortaklığı ve ortak yatırımlar gibi ekonomik faaliyetlere finansman sağlanmaktadır.

1.3.2. Para Yaratmayan Finansal Kurumlar

Bu kurumların geçen bahsedilen para yaratan kurumlardan farklılığı mevduat biriktiremeyen özellikleridir. Bu bankaların sermaye piyasalarında tahvil, bono ve benzeri menkul değerler çıkararak fon sağlamaları mevduat kapsamına girmemektedir. Bu kategoride kalkınma ve yatırım kurumları, sigorta kurumları, aracı kurumlar, menkul kıymetler borsaları, faktöring ve forfaiting şirketleri, finansal kiralama şirketleri, varlık yönetim şirketleri, yatırım ortaklıkları ve risk sermaye şirketleri gibi finansal piyasalarda farklı işlevlerde hizmet veren kurumlar yer almaktadır.

Kalkınma ve Yatırım Kurumları

---

³⁹ Afşar, 2007, s.197.

⁴⁰ Dağdır, 2014, s.19.

Kalkınma ve Yatırım bankaları, kalkınma sürecini geçiren ülkelerde sermaye yetmezliğinin çözümlenmesi ve sanayileşme döneminin hızlanmasını sağlayan örgütlerdir. Mevzu bahis kurumlar, ülkelerin gelişmesinin önünde bulunan en büyük engel olarak bilinen sermaye yetmezliğinin giderilmesi için ortaya çıkmıştır ve ülkelerin gelişiminde büyük önem taşımaktadır. Aynı kalkınma sürecini geçiren Türkiye için de yatırım ve kalkınma bankacılığı sermaye birikiminin yetersizliği problemini giderilmesinde ehemmiyetli işlevler üstlenmektedir.⁴¹

Sigorta Kurumları

Sigorta tanım olarak önceden ödenmiş olan bedel prim karşılığı, bireyin sahip olduğu mal veya fikrin herhangi yönden gelecekte yüzleşebileceği hasarı temin etmek amacıyla, ilgili hizmeti veren bir kuruluşla yapılan bağlantı sözleşmesidir.

Ülkemizde ilk sigortacılık hizmetleri 19. Yüzyılda İngiliz ve Fransız sigorta şirketlerinin faaliyetleriyle başlamıştır. Herhangi bir kanun veya devlet denetimi bulunmaksızın çalışan bu şirketler sigorta poliçelerini İngilizce veya Fransızca düzenliyor, herhangi bir anlaşmazlıkta şirket merkezlerinin bulunduğu mahkemeleri dava mercii olarak gösteriyorlardı. Yabancı sigorta şirketleri kapitülasyonların kendilerine sağladığı geniş olanakları kullanarak, istedikleri gibi davranabiliyorlardı. Osmanlı'yı kolay para kazanılan bir ülke olarak gören Avrupalı sigorta şirketleri zamanla giderek çoğalmışlar ve sigorta ahlakının bozulmasına, haksız rekabet ve ekspertiz suiistimallerine yol açmışlardır.⁴²1893 yılında Osmanlı Umum Sigorta Şirketi ilk yerli sigorta şirketi olarak hizmet vermeye başlamıştır.

Türkiye'de Osmanlı'dan günümüze değin sigortacılık birikiminin getirdiği güçlü bir kurumsal bir altyapı bulunmaktadır. Sigorta kurumları ülkemizde çoğunlukla sağlık sigortası, hayat sigortası, sosyal güvenlik sigortası olarak bilinmekle birlikte, birçok farklı hizmeti vermektedir.

Sigorta kurumlarının verdiği hizmetler şöyle sıralanabilir;

- ✓ Hayat Sigortaları

---

⁴¹ Albayrak, 2015, s.12.

⁴² Türkiye'de Sigortacılık, <https://www.tsb.org.tr>, Erişim Tarihi:22.02.2019.

- ✓ Hayat Dışı Sigortalar
- ✓ Emeklilik Sigortaları
- ✓ Hastalık/Sağlık Sigortası
- ✓ Genel Sorumluluk
- ✓ Finansal Kayıplar
- ✓ Yangın ve Doğal Afetler
- ✓ Araç Sigortaları
- ✓ Diğer Sigortalar

Aracı Kurumlar

Sermaye piyasasında aracılık, ticari niyetle sermaye piyasası araçlarının, yetkili kuruluşlarca kendi nam ve hesabına alım satımının gerçekleştirilmesidir⁴³. Aracı kurumlar finansal piyasalarda birincil ve ikincil piyasalarda aracılık yapmak üzere faaliyet gösteren kurumlardır. Sermaye Piyasası Kanunu aracı kuruluşları, aracı kurum ve bankalar olarak tanımlamaktadır.

Sermaye piyasasındaki aracılık çalışmalarını sağlamak için kurulan aracı kurumlar, asıl görevleri olan aracılık çalışmalarından ziyade sermaye piyasasında da belirli çalışmalar gerçekleştirebilmektedirler. Bir şirketin Aracı kurum niteliğini taşıması için bir anonim ortaklığı olarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından onaylanması ve sermaye piyasasında bulunan aracılık çalışmalarından en az birini sağlaması gerekmektedir.⁴⁴

Sermaye piyasasında çalışmaları Sermaye Piyasası Kurulu tarafından onaylanarak kurulan bankalara da aracı kurumlar denmektedir. Aracı kurumları oluşturan banka ve aracı kurumlar, istek ve beklentiler doğrultusunda sermaye piyasasında hisse senedi alım satım faaliyetleri veya borçlanma senetleri halka arzlarını gerçekleştirirler. Ayrıca aracı kurumların ticaret unvanlarında sermaye piyasası

---

⁴³ Sabriye Gülen, Sermaye piyasasında faaliyet gösteren aracı kurumların görece etkinliklerinin veri zarflama yolu ile analiz, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.32.

⁴⁴ Gülen, a.g.e. 2018, s. 33.

alışmalarını yansıması hedefiyle “menkul değerler” veya “menkul kıymetler” ibarelerinden birinin bulunması gerekmektedir.⁴⁵

Faktöring ve Forfaiting Şirketleri

Bu finansal kurumlar, alacaklarını normal tahsil süresinden önce nakde dönüştüren aracı Şirketlerdir.

Finansal Kiralama Şirketleri (Leasing)

İşletmelere gereken mal varlığını satın alacağına, onları kiralayarak hizmet veren finansal kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Finansal kiralama firmaları, mülkiyetini taşıdıkları bir varlığın kullanma hakkını işletmelere sağlayarak onları finanse etmektedir.

Finansman Şirketleri

Finansman firmalar mal ve ya hizmet alımlarını kredilendirmek adına kurulmuş Şirketlerdir.

Varlık Yönetim Şirketleri

Varlık yönetim firmalar, finansal kurumların alacaklarını tahsil etmek, varlıklarını tekrardan yapılandırmak ve satılmasını sağlamak adına gerçekleştirilmiş kurumlardan ibarettir.

Yatırım Ortaklıkları

Ortaklığa ilave edilen birimlerin, uzmanlıkları neticesinde yatırımlarını değişik finansal değerlere yaparak riski dağıtmak ve sınırlandırmak, bu kurumlara fon sunanların yatırım portföyünü tek başlarına gerçekleştirmeyecekleri etkin bir şekilde yönetmek amacıyla kurulan kurumlardır.

Yatırım Fonları

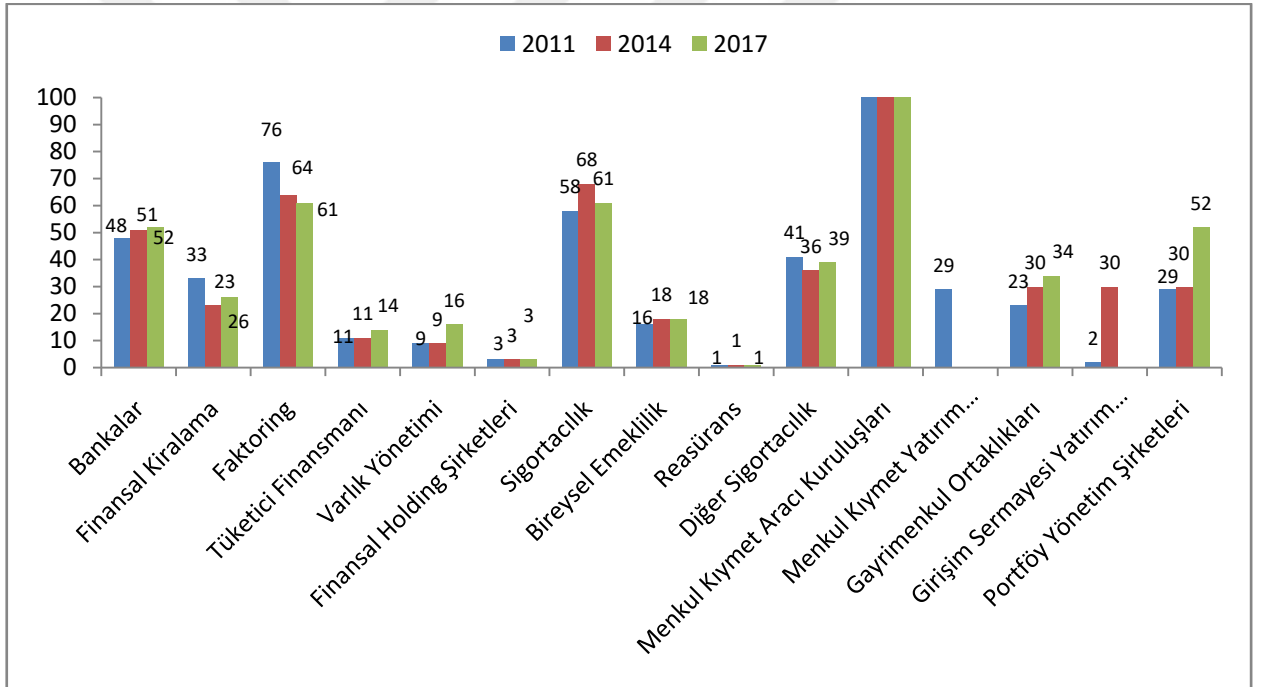
⁴⁵ Gülen, 2018, s. 33.

Katılma belgeleri karşılığında biriken paralarla sermaye piyasası araçlarından ve değerli madenlerden oluşan portföyü işletmek için sağlanan mal varlığıdır.

Risk Sermayesi Şirketleri

Türkiye’de risk sermayesi firmaları girişim sermayesi yatırım ortaklıkları olarak bilinmektedir. Bahsedilen ortaklıklar faaliyetlerinin sermaye gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşmuşlardır.

Finansal piyasalarda yukarıda kısaca özetlenen finansal kurumlar yanında Takasbank, derecelendirme kurumları, portföy yönetim şirketleri, genel finans ortaklıkları gibi sayıları her geçen gün artan kurumlar da yer almaktadır.

Şekil 5: Türkiye’deki finansal sektörler

Türkiye’de finansal sektör içerisinde sayısal olarak en çok Menkul Kıymet Aracı Kuruluşları, Faktoring şirketleri, Sigorta şirketleri ve Bankalar olarak sıralanmaktadır.

Türkiye Sigortalar Birliğinin 2017 istatistiklerinde, toplamda 479 finansal kuruluşun faaliyet gösterdiği belirtilmiştir. 15 farklı kategoride ele alınan finans kurumlarına baktığımızda, Türkiye’de 2011 yılında 481 olan finansal kurum sayısı,

2017 yılında 479'a gerilemiştir. Bu kurumların içerisinde Menkul Kıymet Aracı Kuruluşlarının sayısı en çok olmasına rağmen (102) herhangi bir artış veya azalış göstermemiştir. Sigorta şirketleri 58'den 61'e yükselmiş, bankaların sayısı ise 48'den 52'ye çıkmıştır. Faktöring hizmeti veren kuruluşların sayısı 76'dan 61'e düşmüştür. 2018 itibarıyla 60'ı sigorta, 2'si reasürans olmak üzere 62 şirketi mevcuttur.(Tablo 1'in grafik analizi için Bkz. EK-3).

1.3.3. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar, kamu otoritesinin belirli alanlarında uzmanlaşmış resmi kurumlar olmalarıyla birlikte, seçilmişler (siyaset adamları) tarafından doğrudan yönetilemediğinden dolayı devlet organizasyonlarından farklılık göstermektedir. Bu organlar finans sektörünün siyasetlerinin açıklanmasında büyük önem arz etmektedir.

Türkiye'de finansal piyasaların işleyişine yön veren ve işlerliğini sağlayan kurumların başında Sermaye Piyasası Kurulu gelmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), 1981 yılında 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu doğrultusunda kurulan ilk Düzenleyici ve Denetleyici Kuruludur. SPK, tüzel kişiliğe sahip idari otorite olarak düzenleyici işlemler yapma yetkisine sahiptir. Finansal piyasalardaki diğer düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar şunlardır;⁴⁶

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Hazine Müsteşarlığı

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Finans ortamında piyasa hükümlerinin yürürlüğünde tüketicilerin aleyhine gerçekleşen tutum ve davranışlar en düzgün biçimde şekillendirmesi ve incelenmesi bu kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Bu organların yetersiz faaliyetinden kaynaklanan

---

⁴⁶İliman, Tarık ve Recep Tekeli, Türkiye'deki Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar: İdari Para Cezalarının Hukuksal Zeminlerinin Değerlendirilmesi." Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3.1 (2016), s.24.

durumlarda, yaptırım gücünden yararlanarak tüketiciler aleyhine yönelik tedbirler uygulamaktadır.⁴⁷

1.4. Türkiye’de Sigortacılığın Finansal Piyasalardaki Yeri

Türkiye’de sigortacılık sektörü her geçen gün önemli bir büyüme ve gelişme kaydetmektedir. Son dönemlerde halen devam eden Türk sigorta sektörünün liberalize edilmesine yönelik yasal değişiklikler neticesinde ulusal mevzuat esasıyla Avrupa Birliği'ne uyumluluk ciddi şekilde sağlanmaktadır. Elde edilen gelişmeler sonucu Türk sigortacılığının rekabet ortamı sürdürülmesi, etkinliğinin artırılmasına katkısı bulunacaktır.⁴⁸

Bir ülkedeki toplum bilinci açısından sigorta kültürü sosyo-kültürel değerler bakımından büyük önem arz etmektedir. Toplum bireylerinin, mal varlıklarını, ailelerini, sosyal, ekonomik, yasal vb. sorumluluklarını tehdit eden riskleri kontrol altına almayı düşünmesi ve insanca yaşama seviyesini yükseltme bilincine sahip olması aynı zamanda gelişmişliğin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁹

6 Mart 1995 ‘de Türkiye - Avrupa Birliği arasında gerçekleşen Gümrük Birliğine ilişkin, sadece malların serbest dolaşımına yönelik olmasına rağmen sigortacılık sektöründe de büyük katkısı bulunmaktadır.⁵⁰

Sigorta sektörü, bir ülkenin gelişme oranını belirlemeye yönelik bir endüstridir. Dolayısıyla, sigortacılık sektörü büyüme oranı, sigortalı bireylerin sayısı ve kişi başına düşen sigorta poliçesi ile prim üretimi ülkenin ekonomik açıdan gelişimini denetlemek için uygulanabilir önemli bir ölçüğü oluşturmaktadır. Ülkemizde, son dönemlerde sigortacılık sektöründe uygulanan yeni düzenlemeler ve çalışmalar esasında büyük ilerlemeler kat etmeye başlamıştır.⁵¹

⁴⁷İlman ve Tekeli, a.g.e. 2016, s.25 .

⁴⁸ Elif Erdoğan, Dünya’da ve Türkiye’de Ekonomik Büyümenin Sigortacılık Sektörüne Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s.80.

⁴⁹ Cansu Ayhan, Türkiye’deki Sigortacılık Sektörünün Etkinlik Analizi ve AB Ülkeleriyle Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s.40.

⁵⁰ Albayrak, 2015, s.15.

⁵¹ Ayhan, a.g.e. 2017, s.40.

Türkiye’de de sigorta hizmetlerinin gerçekleşmesi, sigortacılık piyasasında bulunan Acenteler, Prodüktörler, Brokerler, Banka sigortacılığı (Bankasürans), Temsilcilikler, Diğer Aracılar (internet, faks, çağrı merkezi) başta olmak üzere dağıtım araçlarıyla yapılmaktadır.

Türkiye’de genç ve yüksek nüfusla birlikte sigortada düşük penetrasyonun bulunması, sigortacılık sektörünün en önemli avantajlarından biri olarak görülmektedir. Bu durum yabancı yatırımcıların bu piyasaya ilgisini arttırmaktadır. Türkiye’de 2018 yılında Uluslararası doğrudan yatırımların %69’u enerji, imalat ve sigorta-finans sektörlerinden gerçekleşmiştir. Uluslararası yatırımlar enerji sektörüne 638 milyon USD, imalat sektörüne 371 milyon USD ve finans-sigorta sektörüne ise 161 milyon USD yatırım yapmışlardır. Ülkemizde 2001 -2010 arası yıllarda yabancı sermayeli şirket sayısı 15 den 44’e yükselmiştir.⁵² 2018 itibarıyla 60’ı sigorta, 2’si reasürans olmak üzere 62 şirket Türk Sigorta Birliği’ne üyedir. Bu Şirketlerin 4’ü hayat, 18’i hayat ve emeklilik, 38’si hayat-dışı şirketlerdir.⁵³

TSB’ ye üye firmalardan derlenen verilere göre 2018 Kasım sonunda, toplam prim üretimi 2017’nin aynı dönemine oranla %17,1 artış göstererek 48.187.284.189 TL olarak gerçekleşmiştir. Son on yılda ortalama yüzde 14,3 büyüyen sigorta sektörünün gelecek beş yıl sürecinde büyümeye devam edeceğini öngörülmektedir.⁵⁴

Dünya genelinde sigortacılık sektörü bir dönüşüm evresi geçirmektedir. Teknolojinin gelişimi ve dijitalleşme ile ortaya çıkan farklı büyüme fırsatlarından yararlanmak için sigorta şirketleri iş modellerini dönüştürmek için giderek artan bir şekilde yatırım yapmaktadırlar. Dijital transformasyon sigortacılık sektörde teknolojinin çok daha verimli ve sonuç odaklı kullanılmasını sağlamaktadır. Türk sigorta şirketleri de değişen müşteri ihtiyaçları doğrultusunda sektörün büyümesinde etkili olan yeni düzenleme ve uygulamaları gerçekleştirerek, bireylerin çeşitli sigorta hizmetlerine erişiminin artırılması amacıyla InsurTech’ten (sigorta teknolojisi) yararlanmaktadırlar.

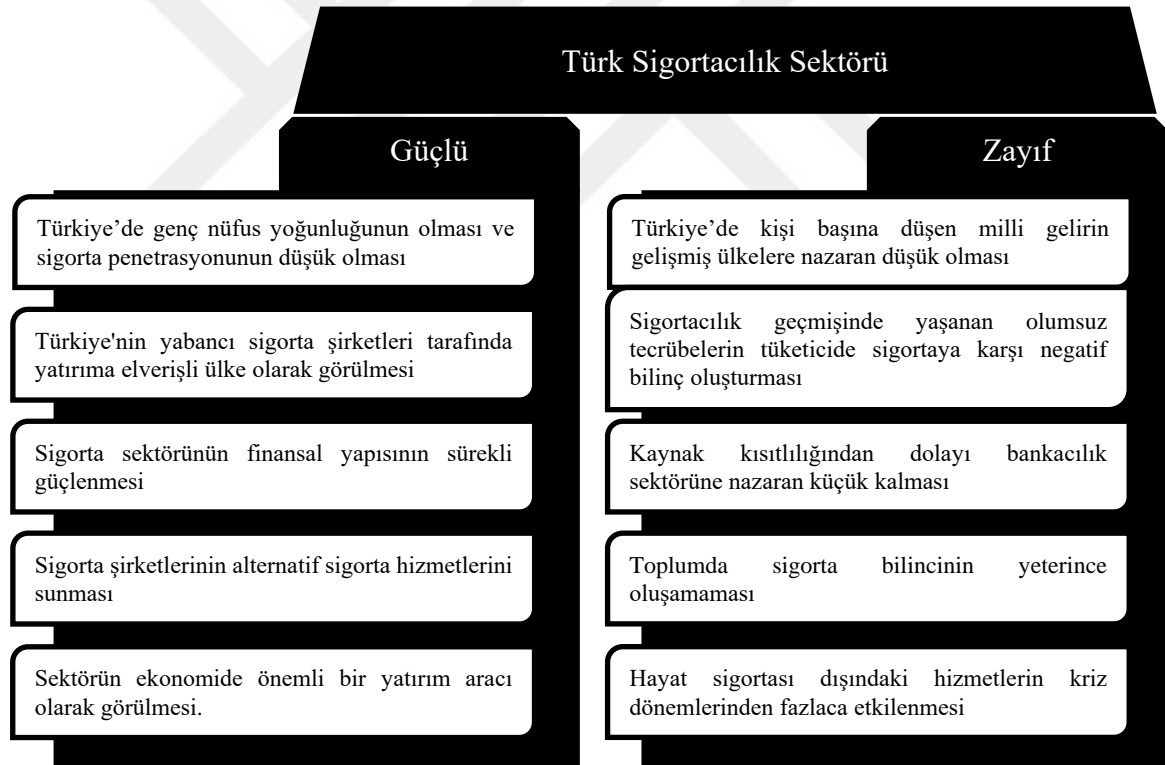
⁵²Erdoğan, 2013, s. 82.

⁵³<https://www.tsb.org.tr> Erişim: 25.02.2019

⁵⁴<https://www.tsb.org.tr> Erişim: 25.02.2019

InsurTech teknolojik bir yaklaşım ile sigortacılık sektörüne çözümler sağlamak için kurulmuş bir alan olarak ilerlemektedir. Sektördeki girişimciler için de sigortacılar (sigorta şirketleri, acenteler, brokerlar, bankalar) ve sigortalıların hayatlarını kolaylaştırarak, risklerini minimize eden ve tüm inovatif teknolojilerin geliştirilmesine destek sağlayan bir sistemdir.⁵⁵ Türkiye'deki sigorta kurumlarının kaliteli hizmet sunumu ile uluslararası standartlarda etkin çözümler üreterek, sektörde daha iyi bir büyüme sağlayabilirler.

Türk sigorta sektörünün kendine has özellikleri bulunmaktadır. Sektörün güçlü ve zayıf tarafları sektörün finans piyasalarındaki konumunu belirlemekte ve gelişimine yön vermektedir. Türk sektörünün güçlü ve zayıf taraflarının karşılaştırılması de özetlenmiştir.

Grafik 1. Türk sigortacılık sektörünün güçlü ve zayıf taraflarının karşılaştırılması

Yukarıdaki grafikte Türk sigortacılık sektörünün güçlü ve zayıf yönleri ele alınmıştır. Türkiye'de mevcut koşullarda sigorta sektörünün muhtemel potansiyeli

⁵⁵Tilson, David, KalleLyytinen, andCarstenSorensen, "Researchcommentary, Digitalinfrastructures: Themissing IS researchagenda." Information systemsresearch 21(4) 2010, s.751.

yüksek olmasına rağmen, Sigorta sektörünün finansal gücü ve tüketicideki sigorta bilincinin yeterince oluşmaması, sektörün gelişimindeki zayıf yönler olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte gelişmiş ülkelere nazaran kişi başına düşen milli gelirin düşük olması ve sektörün ekonomik krizlerden olumsuz etkilenmesi sektörün gelişimini etkilemektedir. Ancak Türkiye'nin genç nüfus yoğunluğuyla sektörün giderek bir ekonomik yatırım kaynağı olarak görülmesi sektörün gelişimi açısından umut vericidir.

1.5.Türk Sigortacılık Sektöründe Yabancı Sermaye

Türk sigortacılık sektöründe yabancı yatırımlara ilişkin yasal düzenlemeler (1954: 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, 24 Ocak 1980: Ekonomik Tedbirler ve 8/168 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi) araılığıyla, yabancı sermaye girişine yönelik sağlanan destek, yıllar itibariyle yabancı sermaye yatırımlarında kayda değer yükselimlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu uygulamalar neticesinde, Türkiye pazarı yeni ekonomik kurallara yönelik siyasetlerle ulusal bütünleşmeye başlamış aynı zamanda yabancı sermaye çekme bakımından da etkili olmuştur. 17 Haziran 2003 itibariyle 4875 sayılı yasanın Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun yürürlüğü doğrultusunda, yabancı sermayeli firmalarda önemli düzeyde artış gerçekleştiği dikkat çekmiştir.⁵⁶

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının etkisi ile istihdam olanaklarının yükselmesi, teknoloji ve yönetim bilgisinin transferi, verim ve etkinliğin artırılmasından dolayı ülke ekonomi yapısına büyük katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

Ayrıca yabancı sermaye, tasarruf ve yatırımlara olumlu yönde etkileyerek, ticarete rekabeti çoğaltmak şeklinde katkı sağlamaktadır. Ülkemizde 2016 yılı itibarıyla sigorta sektöründe faaliyet gösteren 37 hayat-dışı, 19 hayat-emeklilik ve 4 hayat şirketi olmak üzere toplam 60 sigorta firması faaliyet göstermiştir.. Bu şirketlerin prim üretimleri 2015 yılsonu itibariyle Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYİH) %1.6'sını

---

⁵⁶ Elektronik Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Bilgi Sistemi (E-TUYS) Bülteni, 2018, s.10.

sağlamaktadır. Sektörün ürettiği primlerde yabancı sermayenin payı %72 düzeyinde tespit edilmiştir.⁵⁷

Yabancı sermayenin ülkeler açısından girdisi değerlendirildiğinde sektörde en yüksek sermaye %23 gibi yüksek bir oranla Fransa orijinli şirketler sahiptir. Alman şirketlerinin sektördeki payı ise %17 civarındadır. Borsaya açık payın %4^ünü oluşturan sektörde yerli sermayenin payı %23 düzeyine doğru azaldığı belirtilmiştir.

Yabancı sermaye açısından, sektörde büyük katkı sağlayan ülkeler sırayla Fransa (%23), Almanya (%17) olmaktadır.

2014 yılı resmi verilerine bakarak Avrupa ülkelerinin ortalama penetrasyon oranı %6.8 (Sigorta Primi / GSYİH) olurken bu oran ülkemizde 1.4 düzeyindedir. Bu oran, gelişmiş Avrupa ülkelerinden ise Hollanda (%11), İngiltere (%10.6) Fransa (%9.1) şeklinde kaydedilmiştir. Bu durumda yabancıların piyasaya yoğun ilgisi aslında Türk sigorta sektörünün içerdiği büyüme potansiyelinden kaynaklanmaktadır.⁵⁸

Türkiye'ye gerçekleşen uluslararası doğrudan yatırım 1975 - 2004 arası 19,6 milyar ABD Doları ve 2005 - 2016 arasında ise nerdeyse 9 katına yükselerek 175,2 milyar ABD Doları olmuştur.⁵⁹

2016 'de ülkemizde gerçekleşen uluslararası yatırımlar, mevcut siyasi gerilimlerden dolayı ve çevre ülkelerin olumsuz gündemleri bulunsa da değişik yatırım avantajları sayesinde 12 milyar ABD Doları üzerine yükselmiştir. Bu durum, Türkiye'nin iktisadi ve yasal yapısının güçlü düzenlenmiş olmasından dolayı aktardığı güvenin katkısı bulunduğu dayanmaktadır.

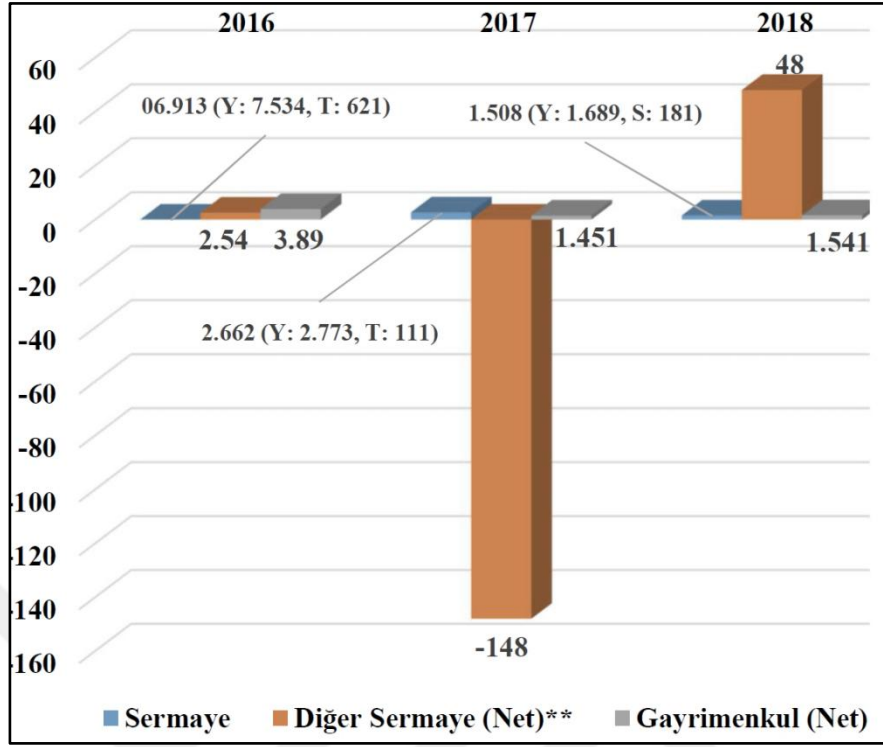
---

⁵⁷ Ayhan, 2017, s.45.

⁵⁸ Arpa, A. Taha ve Menşure KOLÇAK. "Türkiye ve OECD Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamaları." Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5(3):2017, s.655.

⁵⁹ <https://eb.ticaret.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uuid/dDocName:EK-261146>,
25.02.2019.

Erişim:

Şekil 6: Uluslararası doğrudan yatırım girişi bileşenleri (2017 -2018/Ocak-Nisan)

*(Y: Yatırım)**: (T: Tasfiye)***: (S: Sermaye)

Tablo 1: Uluslararası doğrudan yatırım girişi bileşenleri (2017 -2018/Nisan)*

Sektörler	2016	Ocak- Nisan		
		2017	2018	Değişim
Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi (Net Yükümlülük Oluşumu)	13.343	3.965	3.097	-22
Sermaye	6.913	2.662	1.508	-43
Yatırım	7.534	2.773	1.689	-39
Tasfiye	621	111	181	63
Diğer Sermaye (Net)**	2.540	-148	48	132
Gayrimenkul (Net)	3.890	1.451	1.541	6

* Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişleri, T.C. Merkez Bankası tarafından "Net Yükümlülük Oluşumu" adı altında ifade edilmektedir.

** Uluslararası Sermayeli Firmaların Yabancı Ortaklarından Aldıkları Kredi Geçici Veriler, Kaynak: T.C. Merkez Bankası

2018 'da Ocak-Nisan arası net doğrudan uluslararası yatırım girişi (fiili giriş), 3,1 milyar ABD doları olarak tespit edilmiştir. Uluslararası doğrudan yatırım girişleri

kaleminde bulunan sermaye girişi 2018 ‘da toplam 1,5 milyar ABD doları kadar olmuştur.

Tablo 2: Uluslararası doğrudan yatırım sermaye girişlerinin sektörlere göre dağılımı (Milyon USD)

Sektörler	2013	2014	2015	2016	2017	Ocak-Nisan	
						2017	2018
Tarım, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	47	61	31	38	31	7	8
Madencilik ve Taş ocakçılığı	717	382	207	148	448	3	25
İmalat Sanayii	2.843	2.742	4.227	2.241	1.262	498	371
Gıda Ürünleri, İçecek ve Tütün İmalatı	475	451	983	706	227	53	83
Tekstil Ürünleri İmalatı	60	137	433	36	73	19	19
Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	272	491	340	288	157	52	71
B.Y.S. Makine ve Teçhizat İmalatı	5	4	34	23	35	21	10
Elektrikli Optik Aletler İmalatı	607	926	142	242	240	15	35
İmalat	97	78	147	59	36	18	47
Diğer İmalat	1.327	655	2.148	887	494	320	106
Elektrik, Gaz ve Su	1.830	1.134	1.340	678	948	145	638
İnşaat	178	232	106	291	627	53	41
Toptan ve Perakende Ticaret,	379	1.137	599	688	501	137	107
Oteller ve Lokantalar	59	24	11	259	66	14	88
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama Hizmetleri	364	594	1.524	635	1.350	289	131
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	3.415	1.470	3.516	1.766	1.452	1.067	161
Gayrimenkul Kiralama ve İş Faaliyetleri	128	252	171	283	31	11	15
Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	106	204	58	274	62	14	23
Diğer Toplumsal, Sosyal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri	457	400	287	233	672	535	81
Toplamı	10.523	8.632	12.077	7.534	7.450	2.773	1.689

Kaynak: T.C. Merkez Bankası, Geçici Veriler, <https://www.ekonomi.gov.tr/portal/>

Son 5 yıla ait uluslararası yatırımların sektörel bazda dağılımı incelendiğinde, sektörünün ilk sıralarında 13,4 milyon USD, İmalat Sanayi ardından, 11,7 milyon USD ile Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri yer aldığı görülmektedir. Finans-Sigorta sektörünün ardından en fazla UDY çeken sektörler sırasıyla; enerji sektörü 5,10 milyon USD, ulaşım ve haberleşme sektörünün 4,5 milyon USD ve toptan ve perakende ticaret sektörü 3,3 milyon USD olmuştur.

Tablo 3: Uluslararası sermayeli şirketlerin sayılarının sektörlere göre dağılımı (2017-2018/Nisan)

Sektörler	Ocak- Nisan		(Şirket Sayısı)
	2017	2018	1954-2018/ Nisan Toplam
Tarım, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	21	40	871
Madencilik ve TAŞ ocakçılığı	5	11	767
İmalat Sanayi	105	190	7.210
Gıda Ürünleri, İçecek ve Tütün İmalatı	4	9	597
Tekstil Ürünleri İmalatı	4	26	738
Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	7	18	753
B.Y.S. Makine ve Teçhizat İmalatı	5	15	587
Motorlu Kara Taşıtı, Römork, Yarı-Römork İm.	-	7	338
Diğer İmalat	85	115	4.197
Elektrik, Gaz ve Su	52	23	1.553
İnşaat	186	194	5.500
Toptan ve Perakende Ticaret,	879	1.186	23.572
Oteller ve Lokantalar	50	69	2.474
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama Hizmetleri	176	190	5.942
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	7	3	433
Gayrimenkul Kiralama ve İş Faaliyetleri	324	361	9.980
Diğer Toplumsal, Sosyal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri	125	111	3.197
Toplamı	1.930	2.378	61.499

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı Geçici verileri, 2018

2018 yılında ise, Türkiye'deki uluslararası yatırımlar açısından ilk üç sektör; enerji sektörü 638 milyon USD, imalat sektörü 371 milyon USD, finans-sigorta sektörü ise 161 milyon USD olmuş, uluslararası doğrudan yatırımların %69'u bu üç sektörde gerçekleşmiştir.⁶⁰ (Bkz. Tablo 4).

1.6.Sosyal Güvenlik Kavramı

Günümüzde insan hayatının önemli bir ögesi olarak kapsamlı bir prensibi oluşturarak ve çağdaş uygarlığın sembolü olan sosyal güvenlik anlamı, esasta, kişilerin karşılaşacağı ve hayatı için tehlike oluşturan olaylara karşı bir güvence arayışının ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavramsal açıdan sosyal güvenlik, fizyolojik, ekonomik

⁶⁰Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni, 2018, s.11.

ve sosyal risklere karşı, bir dizi kamu önlemi ile toplumun kendini korumasıdır. Çağdaş sosyal güvenlik kavramının hedeflediği risklerin çoğu sağlıkla ilgilidir.⁶¹

Şehir devletlerinden günümüze değin tarihin her döneminde sosyal güvenlik önlemleri insan hayatında farklı biçimlerde yer edinmiştir. Sosyal güvenlik olgusu ilk dönemlerde kişisel yardım, daha sonra da karşılıklı yardım temeline dayanan bu sosyal güvenlik kurumlarının, çağdaş sosyal güvenlik sistemlerinin çekirdeğini oluşturmaktadır.⁶²

Genel bir tanımlamayla sosyal güvenlik; bir ülkenin bireylerinin bugünü ve geleceğini güven altına alma hedefiyle birbiri arasında uyumlu hareket eden kurumlar aracılığıyla, toplumun tüm fertleri için gerekli önlemleri alarak, bireylerin yaşam kalitesini ve hayat güvenliklerini arttırmayı hedefleyen bir sistemdir. Bu önlemler bireyin mesleki, fiziki ve sosyoekonomik risklerini en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Bu önlemlere rağmen mevcut risklerin ortaya çıkmaları durumlarda, geliri süreksiz veya sürekli kesilmiş kişilere sigorta yardımları aracılığıyla katkıda bulunan; yani, ülke bireylerinin geçinme ve günlük gereksinimlerinin kadere terk etmeyerek, diğerlerinin lütuf ve yardımlarına gerek kalmaksızın hep birden karşılayan bir sistemdir.⁶³

Kısaca, Sosyal güvenlik, hayatta yüzleşecekleri olası iktisadi ve sosyal risklere karşı önceden gerekli tedbirlerin alınarak kendilerine gelir sağlamak için sağlanmış kamu harcama uygulamasıdır. Sosyal güvenlik yoksulluk, işsizlik, geleceğe ilişkin iktisadi tutarsızlık, yaşlılık ve hastalık gibi sosyal tehlikelerin karşılaşılabileceği olumsuzlukları azaltmak ve ya gidermeyi sağlayan tedbirleri kapsamaktadır.⁶⁴

1.7.Dünyada Sosyal Güvenlik Sistemi

1848'de yaşanan ekonomik kriz, beraberinde sosyal ve siyasal içerikli krizleri de meydana getirmiştir. Bu kriz döneminde, Sanayi Devriminin yaşandığı, tren raylarının geliştiği ve raylı sistemlerin ulaşımı kolaylaştırdığı, işçi hareketleri ve sosyal

---

⁶¹ Cemal H. Güvercin, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi.,Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 57(02): 2004, s.89.

⁶² Güvercin, 2004, s.90.

⁶³ Erbil, 2015, s.15.

⁶⁴ Gümüş, 2010, Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi: mevcut durum, sorunlar ve öneriler, s.5.

hareketlerin yoğunlaştığı, çeşitli savaşların patlak verdiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Almanya şansölyesi (başbakan) Ottovon Bismarck, böyle bir iklimde prim ile finansmanı sağlanan sosyal sigorta sistemi geliştirmiştir. 1883 yılında hastalık sigortası kanununu, 1884 yılında iş kazası sigortası kanununu ve 1889 yılında yaşlılık ve malullük sigortası kanununu çıkarmıştır.⁶⁵

Dünyada sosyal güvenlik sisteminin gelişiminde sanayi devriminin önemli bir katkısı bulunmaktadır. Esasında sosyal güvenlik sistemine gereksinim duyulmasının esas nedeni sanayileşmenin doğurduğu risklerin çalışanlar üzerinde ciddi sorunlar bırakmasıdır.⁶⁶ 19. yüzyılın sonlarına doğru başlayan ve 20. yüzyılda şekillenen sosyal güvenlik sistemleri bir yönüyle iktisadi sistemlerden ve bir yönüyle de siyasal gelişmelerden etkilenmiştir. 20. Yüzyılın başlarından itibaren sosyal güvenlik sistemi devletlerin hukuk sistemlerinin içinde yer almaya başlamıştır.

ABD’de 1929 yılındaki ekonomik buhran işsizliği büyük boyutlara ulaştırmış ve halkı sefaletle karşı karşıya bırakmıştı. Önceki dönemlerde sosyal sigorta uygulamaları halkın sosyal ve ekonomik risklere karşı yeteri düzeyde koruyamaması 1932 yılında ABD devlet başkanı Rooswelt tarafından refah devleti doktrinini ortaya atmasını sağlamıştır. Böylece sosyo-ekonomik sorunları çözümü için refah devleti planını uygulamıştır. 1933 tarihli Ulusal Endüstri Düzeltme Kampı yürürlüğe konmuştur.⁶⁷

Sosyal güvenlik sistemi, 1935 yılında ABD’de kanun kapsamına girmiştir. Bunun akabinde 1941 yılında Atlantik Paktı sözleşmesi ve 1944 yılında ise İLO’nun Philedelphia Konferansında yer almaya başlamıştır. Ayrıca, 1948 birleşmiş milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 22’nci ve 25’nci maddelerinde sosyal güvenlik, temel haklardan biri olarak sayılmaktadır⁶⁸

Sosyal Güvenlik Sisteminin çerçevesi, 1944 tarihli ILO’nun sözleşmesiyle asgari düzeyde ve Avrupa Sosyal Şartı ile genel standartları belirlenmiştir. Avrupa

---

⁶⁵ Ayhan, A. Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri, Sosyal Güvenlik Dergisi, 1(1):2012, s.43.

⁶⁶ Güvercin, 2004, s.90.

⁶⁷ Ayhan, 2012, s.43.

⁶⁸ Şişman, 2017, s.2.

Sosyal Şartı ile standartları tanımlayan sosyal güvenliğine yönelik, kısa ve uzun süreli ekonomik ve sosyal risklere karşı sigorta oluşturulmakta ve tanımlanan şartları gerçekleştiren hak sahiplerine aylık bağlanmakta ya da diğer ödemeler yapılmaktadır.⁶⁹

Genellikle bir sosyal güvenlik sisteminin niteliğini finansman yöntemi belirlemektedir. Bu temelde uzun ve kısa vadeli sosyal sigortalar, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar, bunların birbirleri ile olan ilişkileri, finansman şekilleri bir bütün olarak sosyal güvenlik sistemini oluşturmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin dünya üzerinde dört farklı çeşidi bulunmaktadır. Bunlar;

- ✓ Bismarkçı sosyal güvenlik sistemi: 1880 itibariyle prim esaslı üzere finansmanı sağlamaktadır,
- ✓ Beveridge tipi sosyal güvenlik sistemi: 1942 itibariyle vergi gelirleri ile finanse edilmektedir,
- ✓ Karma sosyal güvenlik sistemi: prim ve vergilerle karma finansmanı öngörmektedir,
- ✓ Özel zorunlu bireysel sigortacılık sistemi: 1981 itibariyle devletin gözetim ve denetiminde finansmanı tamamen kişisel primlerle sağlamaktadır.⁷⁰

Sosyal güvenlik hizmetlerinin gerçekleşmesi için iki esas yöntem vardır. Birinci yöntemde faydalanma koşulu belirli bir süre prim ödemeye bağlanmış, içsel bir yeniden dağıtım sürecini harekete geçirmeyi hedefleyen emeklilik aylığı (yaşlılık, malullük ve güçsüzlük, sağlık sigortası vb.) ile işsizlik tazminatları bulunmaktadır. İkinci yöntemde ise bireysel yetersizliklerin bulunmayan ve yeterli kazanç elde edemeyen toplum bireylerine iktisadi, sosyal ve siyasal risklerden korumak için, prim ödeme kanununa dayanmadan devlet bütçesinden karşılanan sosyal yardımlar bulunmaktadır. Bu grupta bakıma muhtaç yaşlı ve çocuklar için sağlık ve bakım

⁶⁹ Arpa ve Kolçak, 2017, Türkiye ve OECD Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamaları. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5.3 (2017): s.653.

⁷⁰ Gümüş, 2010, s.12.

yardımları, konut ve yiyecek gibi diğer yardımları kapsamaktadır. Bu koşullar esasınca sosyal güvenlik harcamaları 9 konu üzerinde sınıflandırılmaktadır.⁷¹

- Yaşlılık nedeniyle emeklilik, erken yaş emekliliği, yaşlılar için verilen hizmetler, ev yardımları,
- Malullük yardımları, bakıma yönelik hizmetler, mesleki kaza ve hastalıklardan kaynaklanan ve kanun gereğince tahakkuk eden tazminatlar, işveren hastalık ödemeleri,
- Sağlık harcamaları kapsamında hastalık öncesi ve sonrasında yapılan ödemeler, ilaç ödemeleri, koruyucu hizmetler, eğitim masrafları,
- Aile ve çocuk ödemeleri, çocuk bakım yardımı, ayrılık durumunda tek ebeveyn gelir yardımı,
- Aktif işgücü piyasası politikaları, istihdam hizmetleri, eğitim, istihdam teşvikleri, engellilerin iş yaşamına adaptasyonu, direkt iş sahası açma,
- İşsizlik tazminatı, işgücü piyasasının doğurduğu erken emeklilik,
- Konut ödenekleri ve kira yardımları,
- Dar gelirli hane halkına verilen nakit yardımlar, gıda yardımları ve diğer türlü sosyal hizmetler.

Bunların dışında Sosyal Güvenlik Harcamalarına, Gelişmiş ülkelerde transfer harcamaları da girmektedir. Transfer harcamalarının bütçeden ayrılan ödenekler toplamının %60'ını aşmamaktadır. Ancak, gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran %20'lerin altında kalmaktadır. Bu nedenle transfer harcamalarının konsolide bütçe payında düşük olması bu ülkelerdeki vatandaşların refah seviyelerinin de düşük olmalarına neden olmaktadır. Düşük gelirli ülkelerde, personel giderleri ve faiz ödemeleri tarzındaki transferler sosyal harcamalardan daha yüksek bir payı oluşturduğu için kamunun ve özel sektörün verimliliğinde bir artış gerçekleşmemektedir.⁷²

---

⁷¹ Arpa ve Kolçak, 2017, 654.

⁷² Arpa ve Kolçak, 2017, s. 765.

1.8.Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi

Tarihsel açıdan ele alındığında 13. Yüzyıldan itibaren gelişmeye başlayan loncalar(esnaf ve zanaatkâr dernekleri), etkinliklerini uzunca bir dönem sürdürmüşlerdir. Osmanlı dönemine baktığımızda sosyal güvenlik sisteminin ilk olarak 18. Yüzyıldan itibaren uygulamaya konduğunu ve sosyal yardım hedefi için vergilendirme yapıldığı görülmektedir. Osmanlı Devletinde sanayileşme çalışmaları ve işçi sınıfının doğuşu Avrupa ülkelerine nazaran daha sonradan ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı Devletinde modern sosyal güvenlik sisteminin gerçekleşmesi da sanayileşmeden kaynaklanarak geç gerçekleşmiştir.⁷³

Osmanlı İmparatorluğu döneminde insanlar için olası risklere karşı güvence altına alma konusunda üç temel toplumsal kurum görev almaktaydı. Bunlar, aile, meslek kuruluşları ve vakıflardır. Osmanlı İmparatorluğu devlet olarak doğrudan sosyal güvenliği sağlama görevini üstlenmemiştir. Sosyal güvenliğin temini, daha çok büyük şehirlerde bulunan çalışanlar ve aileler için yapılmaktaydı.⁷⁴

Osmanlı İmparatorluğu’nu takiben Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte Sosyal Güvenlik Sistemi daha hızlı bir gelişme göstermiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, sosyal sigortalara benzeyen fakat kişiler ve riskler açısından dar kapsamlı, çok sayıda emeklilik ve yardımlaşma sandıklarının kuruluşunu öngören kanunlar çıkarılmıştır⁷⁵

Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal güvenlikle ilgili çıkan kanunları Tablo 4’te özetlenmiştir;⁷⁶

⁷³Çımrın, F. K.ve Durdu. Z. "Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Dönüşümü ve Bireysel Emeklilik Sistemi.", Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi 4.8 (2015): s.68.

⁷⁴Çımrınve Durdu, 2015, s.63.

⁷⁵ Sosyal güvenlik ve bireysel emeklilik, <https://www.titck.gov.tr>, (02.03.2019)

⁷⁶ Emekli Sandığı Ders Notu, <http://iktisat.cu.edu.tr>, (02.03.2019)

Tablo 4. Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal güvenlikle ilgili çıkan kanunları

1926	895 sayılı Kanun	İmalatı Harbiye Teavün ve Sigorta Sandığı
1934	2454 sayılı Kanun	Devlet Demir Yolları ve Limanlar İdaresinin Memur ve Müstahdemleri Tekait Sandığı
1935		Telgraf ve Telefon İdaresi Biriktirme ve Yardım Sandığı
1935		PTT Telgraf ve Telefon İdaresi Biriktirme ve Yardım Sandığı
1937	3137 sayılı Kanun	Deniz Yolları ve Akay İşletmeleriyle Fabrika ve Havuzlar İdareleri Memur ve Müstahdemleri Tekait Sandığı
1937	3202 sayılı Kanun	T.C. Ziraat Bankası Memurları Tekait Sandığı
1938		Emlak ve Eytam Bankası Memurları Tekait Sandığı
		T.C. Merkez Bankası Memurları Tekait Sandığı

Devlet Hava Yolları Umum Müdürlüğü Memur ve Müstahdemleri Tekait Sandığı şeklinde sıralanabilir.

1936 tarihli ve 3008 sayılı İş Kanunu ile Türkiye’de ilk kez sosyal sigortalarn kuruluşu ve sosyal sigortalara ilişkin temel ilkeler öngörölmüştür. Ancak Kanunda öngörölen sistem, İkinci Dünya Savaşının araya girmesi nedeniyle 1945 yılına kadar oluşturulamamıştır.

Ülkemizde Sosyal sigorta kolları ile ilgili ilk kanunlar şunlardır;

27.06.1945 tarihli ve 4772 sayılı İş Kazaları: Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortalarn Kanunudur. Bu Kanunun yürürlüğe girmesi ile İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası uygulanmaya başlamıştır. Anılan Kanuna paralel olarak 16.07.1945 tarihinde 4792 sayılı İşçi Sigortalarn Kurumu Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanunun 01.01.1946 tarihinde yürürlüğe girmesiyle İşçi Sigortalarn Kurumu kurularak 1945 yılına kadar kurulan çok sayıdaki sandığın da birleştirilmesi sağlanmıştır. İşçi Sigortalarn Kurumu kurulduğu yıl, ilk önce 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortalarn Kanunu kapsama alınmıştır. Sonrasında ise, 1950 yılında 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu, 1951’de 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu ve 1957’de de 6900 sayılı Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortası Kanunu kabul edilmiştir.

Sosyal güvenlik alanında değinilen bu düzenlemelerin dışındaki en önemli gelişme, 1961 anayasasıdır. 1961 Anayasasıyla, “sosyal güvenlik” kavramı ilk kez çalışma hayatı ve sosyal politikalara ilişkin ana yasal terminolojiye girmiştir.

1.9.Türkiye’deki Sosyal Güvenlik Kurumları

Türkiye’de devlet tarafından verilen temel sosyal güvenlik hizmetlerini SGK, diğer sosyal güvenlik kurumları ise tamamlayıcı sosyal güvenlik hizmeti vermektedirler.

1.9.1. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)

08.06.1949 tarihinde onaylanan ve 01.01.1950 ‘de yürürlüğe giren 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile sayıları 11’i bulan mevcut emeklilik sandıkları ortadan kaldırılmış, çalışanlardan ve işverenlerden prim alınması ilkesine dayalı, modern anlamda bütüncül bir sosyal güvenlik yapısı oluşturulmuştur. Bu yapının tek elden yürütülmesi için de T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü kurulmuştur.⁷⁷

1.9.2. Tamamlayıcı Sigorta Örnekleri

Tamamlayıcı sigorta sistemleri özel emeklilik sistemi ürünlerine ikame ve tamamlayıcı ürünler sunan hayat sigortası sektörüdür.⁷⁸ Türkiye’de OYAK ve diğer özel hayat sigortaları uzun zamandır sosyal güvenlik kurumları olarak hizmet vermektedirler.

1.9.3. Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)

1961 yılında yürürlüğe giren 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanununa tabi olan OYAK, 1 Mart 1961’de yaklaşık 65 bin daimi üyenin katılımıyla kuruldu. Daimi üye sayısı 1965 yılında 71 bin üyeyi buldu. Türkiye’de en çok üye sayısına sahip tamamlayıcı mesleki emeklilik fonudur. OYAK, SGK’dan bağımsız olarak üyelerine

⁷⁷Tarihçe, www.sgk.gov.tr, Erişim Tarihi: 10.04.2019

⁷⁸Müslümov ve Aras, 2003, s.40.

katkı sağlamaktadır. OYAK'ın Üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) ,ve Sahil Güvenlik Komutanlığı mensuplarından oluşmaktadır.⁷⁹

2016 yılında 305.728 üyesi bulunan OYAK'ın 2017 yılında 322.417 kişi ve 2018 yılında ise üye sayısı 362.968 kişiye ulaşmıştır. Aynı şekilde 2016 yılında OYAK kurumunun net varlığı 25.7 Milyar TL, 2017 yılında 37 Milyar TL'ye ve 2018 yılında ise 47.1 Milyar TL'ye çıkmıştır.⁸⁰

1.9.4. Amele Birliği

Türkiye'nin ilk sosyal güvenlik kuruluşu olarak kabul edilen Amele Birliği, bugüne kadar maden işçisine hizmet vermektedir. 1921 yılında kurulan ve 1923 yılında faaliyete geçen Amele Birliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Amele Birliği tüzel kişiliğe sahip bir Sosyal Güvenlik Kuruluşudur. Amele Birliği Türkiye Taşkömürü Genel Müdürlüğüne bağlı, Özellikle Zonguldak kömür havzasındaki işçilerin geçici işgöremezlik yardımı, tedavi yardımları, öğrenim, cenaze, defin, iş kazası yardımları ile ikraz yardımları yapmaktadır.⁸¹

1.9.5. İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı

İLKSAN, ilkokul öğretmenlerinin Sosyal Güvenlik ihtiyaçlarının temini amacıyla 13/01/1943 tarihinde 4357 sayılı Kanun⁸²la yürürlüğe giren, kanunun 11. Maddesiyle İLKSAN ve 12. Maddesiyle de İlkokul Öğretmenleri Yapı Sandığı kurulmuştur. İLKSAN misyonunda üyelerininsosyo-ekonomik ve sağlık alanındaki ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik kaynak sağlayarak toplam refah düzeylerini arttıracak çözümler sunmak olduğunu belirtmektedir.⁸³ İLKSAN üyeleri Sınıf öğretmenleri, Özel Eğitim Öğretmenleri, Maarif Müfettişleri ve Maarif Müfettiş Yardımcıları, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde çalışan memurlar ve sandık memurları oluşmaktadır. Bir sosyal Güvenlik Kurumu olarak İLKSAN, üyelerine evlenme

⁷⁹<https://www.oyak.com.tr/kurumsal/hakimizda/tarihce/> Erişim Tarihi: 12.03.2019

⁸⁰<https://www.oyak.com.tr/kurumsal/> Erişim Tarihi: 12.03.2019

⁸¹<https://birim.ailevecalisma.gov.tr/amelebirligi/> Erişim Tarihi: 12.03.2019

⁸²4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İhtimai Yardım Sandığı İle Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun.

⁸³<https://www.ilksan.gov.tr>, Erişim Tarihi: 12.03.2019

yardımı, cenaze yardımı, şehit yardımı, doğum yardımı, sosyal destek yardımı ve doğal afet yardımları gibi hizmetler vermektedir.

İLK SAN, 2015 yılında 4.492 kişiye emekli yardımı için 93.986.000TL tutarında yardım yapmıştır. 2016 yılında ise, 5.328 kişiye 127.670.000TL emekli yardımı yapmıştır. 31 Aralık 2017 Tarihi İtibarıyla 109.130 erkek üye, 140.005 kadın üye sayısı bulunmaktadır. İL KAN üyelerinin %56'sının Kadın öğretmen ve memurlardan oluşmaktadır.⁸⁴

1.9.6. Özel Hayat Sigortaları

Özel hayat sigortası kişiye özel hayatı menfaatlerinin oluşabilecek değişik risklere karşı güvence altına alınmasını hedefleyen bir sigortacılık hizmetidir.⁸⁵ Özel hayat sigortası; bireysel kaza, ölüm ve tehlikeli hastalıklara karşı teminat ve güvence veren bir hizmet şeklidir. Bireylerin esas sosyal güvenlik sigortasına ek olarak güvence sağlayan bu hizmet günümüzde yaygınlaşmakta ve giderek önem kazanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde oldukça rağbet gören bir sigorta sistemi olan özel hayat sigortaları ülkemizde de gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Sigorta bilincinin tüketicide oluşması, farklı sigorta hizmetlerinden yararlanma isteklerini de oluşturmaktadır. Ülkemizde kişi başına düşen milli gelir seviyesinin artması bireylerin alternatif sigorta hizmetlerinden yararlanmalarını olumlu yönde etkilemektedir.⁸⁶

⁸⁴2018 – 2023 Stratejik Plan, <https://www.ilksan.gov.tr>, 12.03.2019

⁸⁵TOBB, *Sosyal Güvenlik Kavram Raporu*, 1993, s.12.

⁸⁶TİSK, 1994, s.42.

II. BÖLÜM

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE BANKASÜRANS UYGULAMALARI

2.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Kavramsal Çerçevesi

Bireysel emeklilik sistemleri, dünyanın birçok ülkesinde uygulanmakta olup, çalışan bireylerin çalışma vasıflarını kaybettikleri emeklilik dönemlerinde de yaşam refahlarının sürdürülmesi amacıyla yapılmaktadır.⁸⁷

Türkiye’de BES’in yasal çerçevesi 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile düzenlenmiştir.⁸⁸ BES, mevzuatta hükümlerin düzenlenerek, emeklilik şirketlerinin izin süreçlerinin tamamlanmasıyla birlikte 2003 yılından itibaren fiilen uygulanmaya başlamıştır. Bireysel Emeklilik Sisteminin esas amacı, bireylere emeklilik dönemlerinde ikinci bir gelir sağlayarak refah düzeylerinin artırılmasıdır.⁸⁹

BES ile bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesiyle emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanmaktadır. Böylece bireyler emekli olduklarında refah düzeylerinin yükselmesine katkı sağlamaktadır. BES ayrıca, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak, istihdamın artırılması ve ülke ekonomisinin kalkınmasına katkı sağlamaktadır.⁹⁰

---

⁸⁷ Kayhan, 2007, s.4.

⁸⁸ İnceci, A. “Bireysel Emeklilik sisteminde Yapılan Yeni Düzenlemeler ve Değerlendirilmesi,” Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(1): 2013 s.105

⁸⁹ İnceci, a.g.e., 2013, s.107.

⁹⁰ Kayhan, a.g.e. 2007, s.4.

BES, özellikle Güney Amerika ülkelerinde Brezilya, Meksika, Arjantin ve Şili'de 1990'lardan itibaren başarılı bir şekilde uygulanmaya başlanmış ve daha sonra gelişmekte olan ekonomilerde yayılma göstermiştir.⁹¹

2.2.Dünya'da Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi

BES tarihsel açıdan ele alındığında, bu sistemle ilgili olarak ilk çalışmalar,19.yy'da Amerika birleşik devletlerinde başlamıştır.1857 yılında özel sektör çalışanları için ilk olarak bir emeklilik planı hazırlanmıştır.

Bu yüzyılın sonlarına doğru Avrupa ülkelerinde sanayinin gelişmesinden kaynaklanan işçi kazaları ve ölümlerin sosyal güvenlik sistemlerinin yerleşmesine yol açmıştır.⁹²

Dağıtım esasına yönelik ilk çalışmalar 1980'li yıllardan sonra yaygınlaşmaya başlamıştır.1994 yılında dünya bankası yaşlanma krizinin bertaraf edilmesi raporu ile yeni bir açılım gündeme getirmiştir. Dünya bankası, İLO, OECD ve Avrupa komisyonu gibi uluslararası kurumlar yeni reform üzerinde katkı sağlamış ve gönüllülük esaslı özel emeklilik programı çıkarılmıştır. Bu raporda, Prim sistemleri ile oluşan eski dağıtım esaslı modeli işveren destekli model ile birlikte bireylerin tasarruflarını değerlendirerek özel emeklilik modeli de oluşturulmuştur. Günümüzdeki bireysel emeklilik sistemleri ulusal sosyal güvenlik sistemi, bu sistemi tamamlayıcı emeklilik planları ve özel emeklilik fonları olmak üzere 3 yapıdan oluşmaktadır.⁹³

Avrupa da demiryolu ve banka şirketleri çalışanlarına ilk emekli maaşı veren şirketler olmuşlardır. Bunları 20 yy başlarında ABD deki birkaç büyük şirket takip etmeye başlamıştır. Avrupa da ilk emeklilik sistemini 1889 Ottovon Dismark'ın oluşturduğu yaşlılık ve maluliyet yasası ile 70 yaş üstü işçiler için oluşturulmuştur. Bu yasa 1916 yılında emeklilik yaşı 65 olarak güncellenmiştir. İngiltere de ise ilk emeklilik yasası 1908 de yaşlılık emeklilik yasası yürürlüğe geçmiştir. Bu yasada da emekli

⁹¹Lindeman, Rutkowski and Sluchynskyy, 2000, s.19.

⁹²Flexibility, 2010, s.2

⁹³ Apak, S. ve H.K. Taşçıyan, Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi, ." Ekonomi Bilimleri Dergisi 2.2 (2010), s.122.

olabilmenin asgari yaşı 70'dir. İkinci dünya savaşı sonrası Avrupa da yaygınlaşmaya başlayan emeklilik yasalarının yaygınlaşmasında bir dönüm noktası olmuştur. İngiltere de 1946 Ulusal Sigorta 1948 yılında ulusal yardım yasaları gibi yasalar çıkarıldı. Bu yasaları Fransa ve İtalya gibi diğer ülkeler takip etmiştir.⁹⁴

1940'lı yıllarda işçi sendikaları emeklilik sistemleri ile ilgilenmeye başlamış ve bu sendikaların çalışmaları ve raporları doğrultusunda 1950'li yıllara gelindiğinde ABD de yaklaşık 10 milyon özel sektör çalışanın %25'i emekli maaşına hak kazanmıştır. 1960 lı yıllarda bu rakam özel sektör iş gücünün yaklaşık yarısına varmıştır. ABD'de 1974 yılında çıkarılan işçi emekliliği gelir güvenliği yasası çalışanların emeklilik planlarını daha güvenli bir hale getirmiş emekli sandıklarının hesap verebilirlik, yıllık faaliyet raporları sunma gibi kurallar yasal zorunluluk haline getirilerek çalışanların emeklilik haklarının hak mahrumiyetine uğramasının önüne geçilmiştir.⁹⁵

Dünya da özel emeklilik fonları ilk olarak Latin Amerika ülkelerinde uygulanmaya başlamıştır. Şili 1980 yılında emekli fonları kanunu ile dağıtım modeline dayalı sosyal güvenlik sistemi zamanla fonlama modeline dayalı bireysel emeklilik fonları ile ikame edilmiştir. Şili de uygulanan bu sistem emeklilik sistemini bütünüyle özel sigorta fonu işleten kurumlara bırakılmıştır. Şili'nin bu başarısı diğer latin Amerika ülkelerine de yansımış Arjantin, Peru, Meksika ve Kolombiya'da BES modelleri oluşturulmuştur.⁹⁶

---

⁹⁴Lindeman, Rutkowski and Sluchynskyy, 2000, s.20.

⁹⁵Flexibility, W. (2010)., s.2.

⁹⁶Bayraktutan, Y.,veŞahin. M. (2007)."Bireysel Emeklilik Sektörünün Gelişimi ve Bilgi-Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı., Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 2007:1(1), s.5.

Tablo 5: Latin Amerika ülkelerindeki BES'in gelişimi

	BES'in Başlangıç Yılı	Emeklilik Sistemleri	Katılımcı (bin)	Fon Büyüklüğü (Milyon \$)			
				1999	2001	2005	2015*
Brezilya	1997	İsteğe Bağlı	2,400	68,300	87,100	118,400	282,100
Meksika	1997	Zorunlu	17,200	18,400	38,600	67,100	196,500
Arjantin	1994	İsteğe Bağlı	8,300	16,800	26,100	55,200	181,400
Şili	1981	Zorunlu	600,000	34,500	40,800	59,500	126,800
Kolombiya	1994	İsteğe Bağlı	3,800	2,900	4,900	11,700	58,300
Peru	1994	İsteğe Bağlı	2,400	2,400	3,700	7,800	27,500
Bolivya	1997	Zorunlu	600,000	700,000	1,700	4,300	8,900
Uruguay	1995	İsteğe Bağlı	600,000	600,000	900,000	1,800	5,100

Kaynak: Bayraktutan,ve Şahin. (2007).

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 1999 yılında Arjantin de 16 milyar \$ olan BES fon büyüklüğü 2015 yılında yaklaşık 10 kat büyüyerek 181 milyar \$ yükselmiştir. Aynı şekilde Brezilya da 2015 yılı BES fon büyüklüğü 282 milyar \$,Şili de 126 milyar \$ ve Meksika da 196 milyar dolar olmuştur.⁹⁷

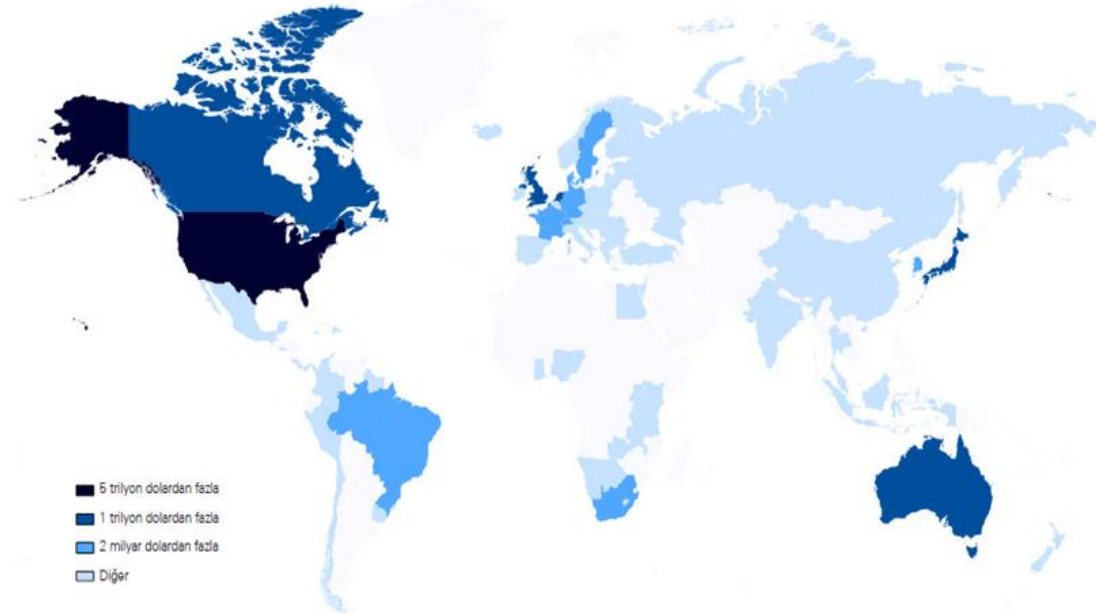
BES sisteminin Şili'de başarılı bir şekilde uygulanması sonucu, bu ülkedeki BES tasarruf oranı ülke GSMH'sının %27'sine kadar ulaşmıştır. Bu durum ekonomiye olumlu yansımış ve işsizlik oranı %5'e kadar gerilemiştir.⁹⁸

1990'lı yıllara kadar çok fazla ilgi görmeyen BES, Latin Amerika ülke başarılarından sonra ilgi görmeye başlamış, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde bir yatırım kaynağı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.2000'li yıllardan itibaren BES dünya da popüler hale gelen bir sosyal güvenlik sistemi tamamlayıcı olmuştur.

⁹⁷Bayraktutan ve Şahin, 2007, s.7.

⁹⁸Bayraktutan ve Şahin, a.g.e 2007, s.8.

2005 yılında OECD ülkelerindeki emeklilik fonlarının toplam yatırımları GSYH oranı ortalama %87 oluşmuştur. OECD ülkelerinde emeklilik sistemine ayrılan yatırımların varlık değeri 2016 yılında 38 trilyon ABD dolarını aşmıştır. Gelişmiş ülkelerde emeklilik sisteminin varlıkları her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Ayrıca 2016 yılında emeklilik varlıklarının değeri 1 trilyon doları aşan ülkeler Avustralya, Kanada, Japonya, Hollanda ve İngiltere olmuştur. Ayrıca toplam OECD ülkelerinde toplam BES yatırım tutarı GSMH'yi aşan 8 ülke bulunmaktadır. Bunlar Avustralya, Kanada, Danimarka, İzlanda, Hollanda, Güney Afrika, İsviçre ve ABD'dir.⁹⁹ Günümüzde ABD ekonomisinin %17'si ve Hollanda özel sektör varlıklarının %40'ı özel emeklilik portföyünde yer almaktadır. 2000 yılında İsviçre de BES programının GSMH'ye oranı %117 İngiltere de %75 ve Hollanda da %87 düzeyine ulaşmıştır. Diğer Avrupa ülkelerinde de bu rakamlar yıllar itibariyle artış göstermektedir.¹⁰⁰

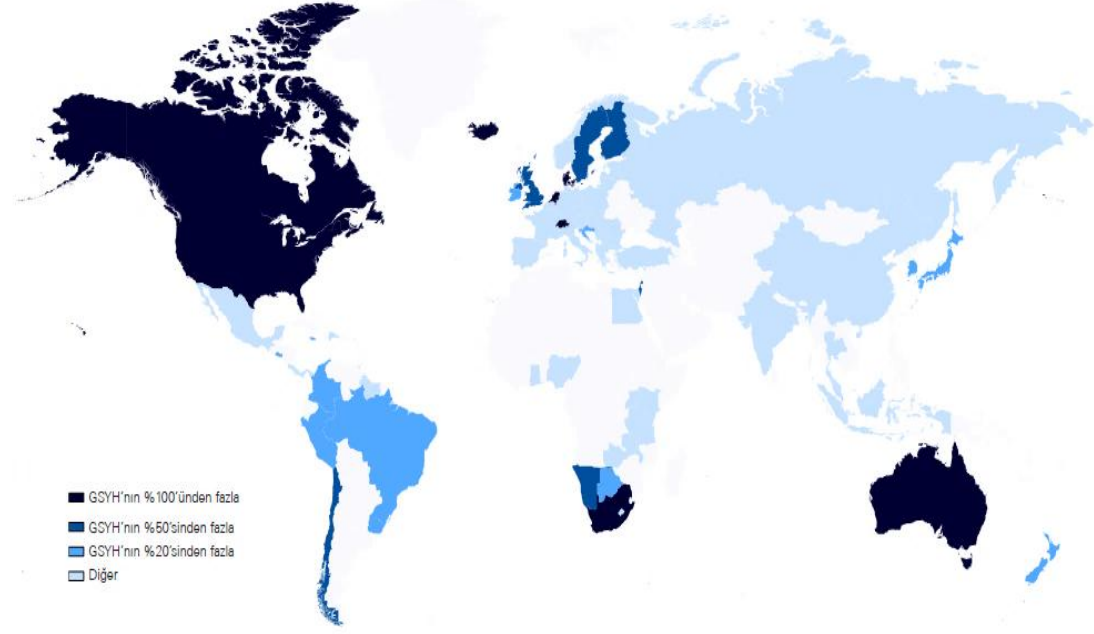

Şekil 7: Finansman ve özel emeklilik planlarının coğrafi bölgelere göre yoğunluğu, 2016

Kaynak: Türkiye’de ve Dünya’da BES 2018, <https://home.kpmg>

⁹⁹<https://home.kpmg/>, 06.05.2019

¹⁰⁰ Bayraktutan ve Şahin, a.g.e 2007, s.9.

Şekil 8:Dünya’da Finansman ve özel emeklilik planlarının yoğunluğunun GSYH’ye oranı (2016)

Kaynak: Türkiye’de ve Dünya’da BES 2018,<https://home.kpmg>, 05.04.2019

2017 yılı OECD ülkelerindeki toplam fon büyüklükleri %50.7 iken, OECD’ye üye olmayan ülkelerde bu rakam %19.7 olmaktadır. OECD ülkelerinin BES varlıklarının %64.9’unu ABD’deki BES varlıkları oluşturmaktadır. Buna takiben İngiltere %6.7 Kanada %6.1 Avustralya %4.1 ve diğer OECD ülkelerinin BES varlıkları toplamı %18.2’dir. ABD’nin 2017 yılı BES varlıklarının değeri 28 Trilyon USD’yi aşmıştır. Bunu takiben İngiltere’nin 2.9 Trilyon USD ve Kanada’nın ise 2.6 Trilyon USD’yi aşmıştır. Türkiye, diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında BES’te daha gelişim aşamasındadır. Buna bağlı olarak Türkiye nispeten düşük bir hacme sahiptir.¹⁰¹

2017 yılı OECD raporuna göre, Net yatırım getiri oranları en fazla Polonya’da %14.5, ABD %7.5, Avustralya %7.3 gerçekleşmiştir. OECD üye olmayan ülkelerde ise

¹⁰¹OECD, PensionMarkets in Focus 2018, www.oecd.org, 05.05.2019

Hong Kong %20.2, Malawi %17.8 gerçekleştirmiştir. ABD’de BES fonlarının Hisse senedi yatırımı %33,Polonya da %85, Hong Kong da ise %70’dir.¹⁰²

Tablo 6:BES varlıklarının 5,10 ve 15 yıllık reel getiri oranları (%)

BES varlıklarının 5-10 ve 15 yıllık reel getiri oranları (%)			
	5 yıllık	10 yıllık	15 yıllık
Avusturalya	7.5	2.5	4.7
Belçika	5.1	2.1	4.0
Danimarka	4.6	4.4	4.7
Hollanda	6.0	4.4	5.3
İsviçre	5.1	3.0	3.5
ABD	4.2	0.5	1.7
Türkiye	-0.8	1.3	-

Kaynak: OECD, Pension Markets in Focus 2018, www.oecd.org, 06.05.2019

2017 OECD raporuna göre BES varlıklarını reel getirisinin ülkeler bazında değerlendirdiğimizde 5 yıllık ortalamada Türkiye negatif değerde olduğu görülmektedir. Bes varlıklarının Türkiye’deki reel getirisi 10 yıl içerisinde ortalama %1.3 olarak pozitif değerde tahmin edilmiştir. Aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

2.3.Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi

1997 Yılında Dünya bankası ve uluslararası çalışma örgütünün katılımları ile emeklilik sisteminin geliştirilmesine yönelik çalışmalar başlatıldı. Bu çalışmaların STK’larının da katılımı sağlanarak yaklaşık 2 yıllık bir çalışmanın ardından 3. Basamak emeklilik sisteminin hayat geçirilmesi için 1999 yılında TBMM tarafından emeklilik komisyonu kuruldu. Komisyon tarafından yapılan 2 yıllık çalışma sonucunda 2001 yılında Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım sistemi Kanunu kabul edildi. Bu kanun aynı yıl 24366 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak Ekim 2001 tarihinden itibaren yürürlüğe girdi.¹⁰³

2003 yılında BES’in güvenli bir şekilde işletilmesini, gözetim ve denetimin sağlanması amacıyla Emeklilik Gözetim Merkezi kuruldu. Aynı yıl Hayat emeklilik

¹⁰²OECD, PensionMarkets in Focus 2018, www.oecd.org, 05.05.2019

¹⁰³www.bireyselemeklilik.gov.tr, 05.05.2019

şirketleri birleşme ve unvan değişiklikleri yaparak bireysel emeklilik faaliyetine başlamışlardır.

2007 yılında 4632 sayılı kanununda yeni hükümler eklenerek, Grup emeklilik sözleşmelerin katılımcıların katkı payının hak ediş süresi ve koşullarının belirlendi. Yıllık gelir sigortalarından alınan aylıkların haccedilebilme sınırı getirildi. Vakıf, dernek ve tüzel kişiliklere ait fonların bireysel emeklilik sistemine aktarılması kararlaştırıldı.¹⁰⁴

2012 yılında 28338 sayılı resmi gazete ile bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemi kanununa yeni değişiklikler eklendi. Bu değişikliklerin en önemlisi Devletin bireysel emeklilik sistemini canlandırmak maksadıyla vergi matrahından uygulanan vergi avantajı kaldırıldı. Bunun yerine Devlet katkısı sistemine geçileceği belirtildi. Aynı yıl Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri birliğinin adına Emeklilik İbaresini eklenmiştir.¹⁰⁵

2016 yılında BES Kanununda yapılan değişiklik ile İşverenlerin çalışanlarını Otomatik Katılım sistemine dahil edilmesi zorunluluğu getirildi. Bu düzenleme ile 1 Ocak 2017 yılından itibaren 45 yaş altı çalışanlar kademeli olarak bireysel emeklilik sistemine katılımları gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁶

OKS sisteminin de yürürlüğe girmesi ile beraber Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi büyümüş katılımcı sayısı olarak da gelişme kat etmiştir. Mayıs 2019 itibariyle OKS çalışanlarının fon tutarı 5.93 milyon TL, OKS kapsamında çalışan sayısı 5 milyon 206 bin kişi, OKS kapsamındaki işveren sayısı ise 232 bin firma yer almaktadır.¹⁰⁷

2.4. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi İşleyişi

Bireysel emeklilik sistemi tasarruf sahiplerinin yatırım ve emeklilik planlaması doğrultusunda oluşturulmuş gönüllülük esaslı ve otomatik dahil olma sistemleri olarak işleyiş göstermektedir. Dünyada birçok ülke bu sistemi tam olarak sosyal güvenlik sistemin içerisine entegre etmiş ve kamu yatırımları açısından avantaj sağlamıştır.

¹⁰⁴BES, www.egm.org.tr, 05.05.2019

¹⁰⁵ BES, www.egm.org.tr, 05.05.2019

¹⁰⁶DİSK, BES raporu. 2016, www.disk.org.tr, 05.05.2019

¹⁰⁷www.egm.org.tr, 13.05.2019

Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi gelişme aşamasında olmakla beraber günümüzde sosyal güvenlik sistemine zorunlu katılım bünyesi ile entegresi sağlanmıştır.¹⁰⁸

Bu sistemin işleyişinde 2013 yılında eklenen %25’lik devlet katkı payı katılımcı sayısının artışına fon büyüklüğün yükselmesine yol açmıştır. Ülkemizde halen BES sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak hizmet vermektedir. BES sisteminin işleyişi her ülkede farklı göstermektedir. Türkiye’de BES hem zorunlu hem de bireysel tercihlere dayalı karma bir sistem üzerinden işleyiştir. Türkiye’deki gönüllü katılım kişilere bireysel eklilik istemi ile alternatif yatırım imkanı sunmaktadır.¹⁰⁹

Otomatik katılım sisteminde işverenler çalışanlarının aylık gelirin %3 katkı payı ile başlangıç sağlanmaktadır. OKS’ye 5510 sayılı kanunun 4A ve 4C maddeleri kapsamındaki çalışanlar ve 506 sayılı SGK kanunu geçici 20 madde kapsamında kurulan sandıkların iştirakçisi olan çalışanlar dahil edilmiştir. Bu sistemde de çalışanlar tasarruflarını kullanım hakkına sahiptir.¹¹⁰

.Sistem içerisinde katılımcının emekli olarak ayrılması için en az 10 yıl ve 56 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir.

Türkiye’de 2019 yılı itibariyle Bireysel emeklilik sistemindeki toplam katılımcı sayısı 6.814 bin kişi olup, toplam fon büyüklüğü yaklaşık 94 milyara ulaşmıştır. Bunun yaklaşık 11.2 milyar TL’si devlet katkısı fon tutardır. Fonların yatırma yönlendirilen tutarı yaklaşık 62 milyar TL’dir.

Otomatik Katılım sisteminde ise katılımcı sayısı 5 milyonu aşmış ve toplam fon büyüklüğü 5.8 milyar TL bulmuştur. OKS sistemine dahil olan yaklaşık 200 bin İşveren sayısı mevcuttur. OKS sisteminde emeklilik şirketleri bazında incelendiğinde katılımcı sayısı Ziraat Hayat ve Emeklilik 29.474 işveren ve 940.056 çalışan ile ilk sırayı alırken Halk Hayat ve Emeklilik 31.528 işveren 655 bin çalışan ile ikinci sırada yer almaktadır. Bu veriler OECD’ye bağlı diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında çok

¹⁰⁸Kara, 2016, s.24.

¹⁰⁹<https://www.egm.org.tr/>, 25.04.2019

¹¹⁰ Karaoğlan, 2018, s.23.

düşük görünmekle birlikte son yıllardaki gelişmeler BES'in gelişimi konusunda artış gözlemlenmektedir.

Türkiye'de BES 'e katılım iller bazında dikkate alındığında katılımın en yoğun olduğu iller İstanbul, Ankara ve İzmir'dir. Bu 3 ilin toplamı Türkiye'deki BES'e katılımın %44'üne tekabül etmektedir.

Aşağıdaki tabloda BES' e katılımın en yoğun olduğu 10 ilimiz yer almaktadır.

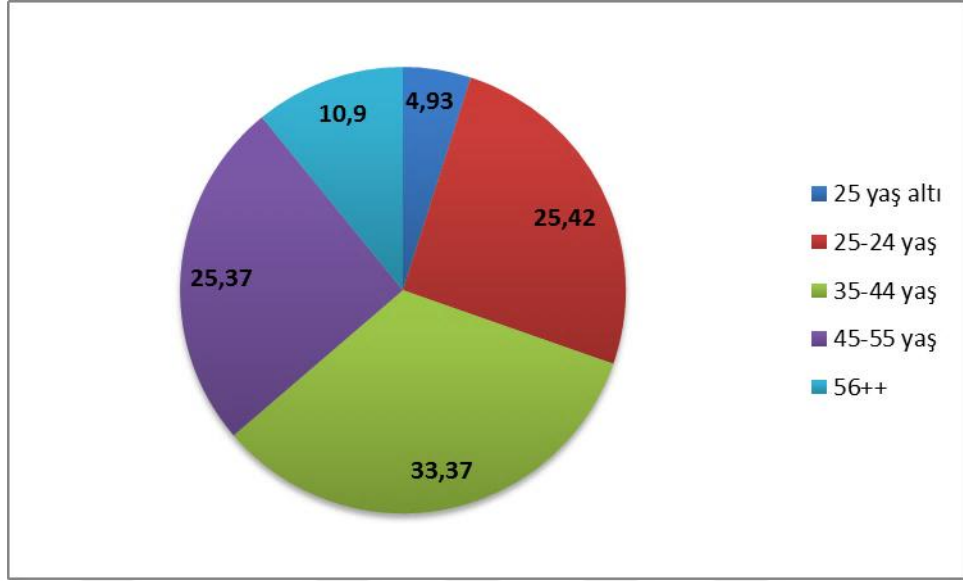
Tablo 7: BES' e katılımın en yoğun olduğu 10 il

İLLER	BES KATILIM ORANI (%)
İSTANBUL	27.99
ANKARA	9.10
İZMİR	6.93
ANTALYA	4.17
BURSA	3.99
KOCAELİ	2.61
ADANA	2.52
MERSİN	2.11
MUĞLA	1.98
KONYA	1.97

Kaynak: (<https://www.egm.org.tr/>, 25.04.2019).

BES'e katılımın en yoğun olduğu illerimiz hem nüfus yoğunluğu hem de sanayi gelişimi açısından yüksek olan kentlerimizdir.

BES katılımcılarının demografik özellikleri açısından değerlendirdiğimizde yaş dağılımı; en çok 35 -44 yaş grubunun katılımı gösterdiği görülmektedir.

Grafik 2: BES katılımcılarının demografik özellikleri

2018 yılı sonu itibarıyla Bireysel Emeklilik Sisteminde mevcut 6.810.527 katılımcıya ait toplam 94.5 milyar TL fon büyüklüğü bulunmaktadır.¹¹¹

Emeklilik alanında çalışmak adına gerçekleşen veya hayat firmasından emeklilik firmasına yer değişen firmalarla birlikte 2018'in sonlarında mevcut firma sayısı 17'dir. Türkiye'deki Bireysel emeklilik sisteminin işleyişini sağlayan yapı aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır;

- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
- İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank)
- Emeklilik Şirketleri
- Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş. (EGM)

Bireysel Emeklilik sistemine katılım, katılımcı ile emeklilik şirketi arasında yapılan sözleşme ile başlamaktadır. Bu sözleşme tarafların hak ve yükümlülüklerini düzenleyen ve hazine müsteşarlığı onaylı yasal belgeler üzerinden işlem görmektedir.

¹¹¹ <https://home.kpmg.com/>, 11.02.2018

Katılımcı katkı payını emeklilik şirketlerinin yatırım fonları üzerinden birden fazla fon dağılımı tercihinde bulunabilir. Birikimlerini başka bir bireysel emeklilik şirketine transferini gerçekleştirebilir.

Grup emeklilik sözleşmesinin işverenler tarafından çalışanları hesabına kısmen veya tamamen katkı payı ödenmesi halinde, bu katkılar ile getirileri bireysel emeklilik hesaplarında ayrı olarak takip edilir. Bu hesaplardaki birikimlere ilişkin hakedişler ve yükümlülükler Hazine Müsteşarlığınca belirlenen usuller çerçevesince grup emeklilik sözleşmesinde yer verilir. Katılımcının bu birikimlere hak kazanma süresi grup emeklilik sözleşmesine giriş tarihinden itibaren yedi yılı aşamaz.¹¹²

4632 sayılı kanunun 6-3 maddesi katılımcı birikimlerinin hangi şartlarda talep edileceğini belirtmektedir. Bu maddede katılımcının vefatı durumunda lehtar katılımcı birikimlerini talep edebilir. Ayrıca katılımcının maluliyet durumunda sigorta şirketi talep bildiriminden sonra yirmi iş günü içerisinde ödeme yapmakla zorunludur.

4632 sayılı kanunun 17. maddesi uyarınca Bireysel emeklilik hesabındaki fon paylarından, katılımcının sistemde bulunduğu ay sayısı ile asgari ücret tutarının çarpımına karşılık gelen birikim tutarı ve bu Kanunun 6. maddesi kapsamında bireysel emeklilik sisteminden emekli olanlara yapılan yıllık gelir sigortası ödemelerinin aylık ödemeye isabet eden miktarının nafaka borçları hariç olmak üzere asgari ücret tutarına kadar olan kısmı haczedilemez, rehnedilemez, iflas masasına dahil edilemez. Bu fıkradaki hükümlerin uygulanmasında rehin, haciz veya iflas tarihinde geçerli brüt asgari ücret tutarı esas alınır.

BES sisteminde vergi düzenlemeleri ile sisteme katılımı teşvik etmek ve emekli olmadan sistemden çıkmayı caydırmak amaçlanmıştır. Bu maksatla 2013 yılında yürürlüğe giren Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik, emeklilik sözleşmesinin yürürlüğe girmesi, cayma koşulları, birikimlerin aktarımı ve emeklilik hakkını kazanma koşulları düzenlemektedir.

---

¹¹²4632 Sayılı Kanun: md.5.

Yönetmelikte belirtilen şartlara göre devlet katkısı getirisinin şartları belirlenmiş ve katılımcının BES sisteminden,¹¹³

- On yıldan az bir sürede sistemde ayrılması durumunda devlet katkısı getirisinin %15'i
- On yıl süreyle katkı payı ödeyip, emeklilik hakkı kazanmadan ayrılması durumunda devlet katkısı gelirinin %10'u
- Emeklilik, vefat ve maluliyet gibi durumlardan kaynaklanan zorunlu ayrılma durumların da devlet katkısı getirisinin %5'i stopaj kesintisine tabi tutulur.

Böylelikle bu sistemle devlet katkısı sayesinde kişilerin Bireysel emeklilik sistemine dahil edilmesi kolaylaşırken, ayrılmaları durumunda da devlet katkısı getirisi kısıtlanmış olmaktadır. Yeni yönetmelikle birlikte devletin bireysel emeklilik sistemine giren katılımcının primlerine katkısı %25'e kadar çıkmaktadır. Katılımcının sistemde kalma süresine göre bu oran değişmekte ve katılımcı bireysel emeklilik sisteminde ne kadar uzun süreli kalırsa devlet katkısının payı o kadar artmaktadır. Buna göre Katılımcı;

3-6 yıl arasında kaldığında toplam %25'lik devlet katkısının %15'ini

6-10 yıl arasında %25'lik devlet katkısının %35'ini,

6-10 ve daha fazla süre için %25'lik devlet katkısının %60'ını,

Emeklilik, maluliyet ve vefat durumlarında %25'lik devlet katkısının tamamını almaya hak kazanır.¹¹⁴

2.5.Bankasürans'ın Tarihçesi

İlk olarak 70'li yılların başında İspanya ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinde başlamıştır. Fransa'da Bankasürans sistemi, kredi koruma sigortası için bankaların

¹¹³Uyar, H.I.“*Bireysel Emeklilik Sistemi*”, Detay Yayıncılık, Ankara 2012 syf:36.

¹¹⁴Ziraat Emeklilik, “Devlet Katkısı Rehberi” ve “ BES’ te Devlet Katkısı”, Erişim Tarihi: 26.02.2014, http://www.ziraatemeklilik.com.tr/bireysel_emeklilik.html

aracıları devre dışı bırakarak kendi müşterilerini doğrudan sigortalamasıyla, İspanya ‘da ise Banco de Bilbao Group’un Euroseguros sigorta şirketini satın almasıyla sigorta işlemlerini de kendisi yapmaya başlamıştır.¹¹⁵

Bankasürans sistemi ülkelerin kendi finans modeli çerçevesinde farklı şekillerde gelişme göstermiştir. Avrupa ülkeleri dışında Asya ‘da Çin, Kore, Malezya gibi ülkelerde Bankasürans faaliyetleri 90^lı yıllardan itibaren başlamıştır.¹¹⁶

Bankasürans bir sigorta şirketinin bankalar ile yaptığı iş birliği sayesinde bankanın bireysel ve kurumsal müşterilerine sigorta hizmeti sunma faaliyetidir. Sigorta şirketleri Bankasürans kanalı ile Hayat ve Hayat dışı sigortaları ve bireysel emeklilik gibi hizmetlerini banka müşterilerinin hizmetine sunarlar. Böylece finansal piyasalarda rekabet gücü ve verimlilik elde ederler.¹¹⁷

Günümüzde sigorta şirketleri bankalarla sadece faaliyet bazında değil finansal piyasalardaki yatırım ve diğer projelerle bütünleşerek Bankasürans kavramını daha genişletmişlerdir.¹¹⁸

Sigorta şirketleri müşterilerin farklı sigorta ihtiyaçlarını karşılamak ve müşteri sayısını artırmak amacıyla bankasürans sistemini uygulama yoluna gitmişleridir. Şube ağlarının fazlalığı ve ülke genelinde yaygın olması nedeniyle düşük maliyet ile üretim artışı sağlamaktadır.

2.6.Dünyada Bankasürans Modelleri

Bankasüransın gelişmesi ile birlikte ilk olarak gelişmiş ülkelerin finans yapısına göre farklı şekillerde modellenmeye başlamıştır. Bankasüransın gelişmekte olan ülkelere de yayılması ile birlikte bu sistem günümüzde dünya üzerinde 3 ana

---

¹¹⁵Tunay, N. 2014 “Türkiye’de Bankasürans Uygulamaları ve Türk Banka ve Sigorta Sektörlerine Dinamik Etkileri”, . Journal of BRSA Banking& Financial Markets, 8(1), s.37.

¹¹⁶ Tunay, a.g.e. 2014, s.37.

¹¹⁷ Sezal, 2018, s.42.

¹¹⁸ Sezal, a.g.e. 2018, s.45.

modelde uygulanmaktadır. Bunlar; Dağıtım Aşamaları, Ortak Girişim ve Tam Bütünleşme'dir.¹¹⁹

Dağıtım Aşamaları Modelinde; Bir banka, bir veya daha çok sigorta şirketinin ürünlerinin kendi şubeleri vasıtasıyla dağıtılmasıdır. Bu model ADB, Almanya, İngiltere ve Japonya gibi ülkelerde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Ortak Girişim Modeli; Sigorta şirketleri ile bankaların çeşitli oranlarda ortaklık kurması şeklinde olmaktadır. Bu modelde, İtalya, İspanya ve Güney Kore'de yaygın olarak kullanılmaktadır.

Tam Bütünleşme Modeli; Sigorta şirketleri ile bankaların yeni bir bayi ağı oluşturarak hizmet vermesidir. Bu model; Fransa, Belçika, İrlanda yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bunların dışında Bankasürans sisteminde karşılıklı hisse devri, birleşme, yeni bir şirketin kurulması ya da mülkiyet paylaşımı gibi farklı uygulamalara da rastlanabilmektedir.¹²⁰

2.7.Türkiye'de Bankasürans Uygulamaları

Günümüzde finans piyasalarında faaliyet gösteren kurumlar farklı ürün ve hizmetleri sunan diğer kurumlarla aralarındaki ilişkileri ve işbirliğini geliştirerek rekabet ve büyüme avantajı yakalama gayretindedirler. Bu amaçla Bankalar ile sigorta şirketlerinin işbirliğini sağlayan bankasürans sistemi finans piyasalarında önemli yer tutmaktadır.¹²¹

2007 yılında sigortacılık kanunuyla birlikte ülkemizde Bankasürans faaliyetleri hız kazanmaya başlamıştır. Yasal değişikliklerle birlikte Türk banka ve sigorta şirketlerinin, yabancı şirketlerle ortaklık kurmaları ile finans sektörü daha güçlü bir zemine taşınmıştır. Böylelikle Bankasürans faaliyetleri giderek önem kazanmış ve bankalar bankacılık hizmetlerinin yanında müşterilerine farklı sigorta hizmetleri de

---

¹¹⁹ Tunay, 2014, s.38.

¹²⁰ Sezal, 2018, s.48.

¹²¹ Seyranlıoğlu, 2015, s.1.

satmaya başlamışlardır. Bankalar müşterilerine sundukları İpoteksiz kredilerde müşterilere genellikle hayat sigortasını zorunlu tutarken, ipotekli kredilerde ise hayat sigortasının yanı sıra ipoteğe konu olan malları korumaya yönelik çeşitli mal ve sorumluluk sigortaları da satmışlardır.¹²²

Bankalar mevcut fonksiyonlarının dışında gelir elde edebilecekleri ürünler yaratabilmek ve müşteriye almış oldukları hizmetlerin neticesinde ortaya çıkan diğer tüm ihtiyaçlarını da tek elden sağlayabilmektir

Bankasürans uygulamaları, bir yandan sigorta şirketlerinin prim üretimlerine ve karlılıklarına katkı sağlarken, bir yandan da bankaların karlılıklarını arttırmaktadır. Bankasürans, özel ve ticari müşterilere bilinen sigorta ürün ve hizmetlerini dağıtmanın yanı sıra “anahtar adam” sigortası (keymaninsurance), yatırımcı sigortası (investorinsurance) veya ortaklık sigortası (partnerinsurance) gibi ticari sigortacılık uygulamalarını sağlayan önemli bir dağıtım kanalıdır.

Hayat sigortalarında 2006 yılında %41,74 olan bankasürans payı, 2016 yılına kadar istikrarlı bir artış göstermiştir. 2016 yılında ise %84 ile karşımıza çıkmaktadır.

Hayat dışı sigortalara gelindiğinde ise 2006-2016 yılları arasında paylarda bir artış eğilimi gözükse de hayat sigortalarına nazaran sınırlı kalmıştır. Söz konusu yıllarda hayat dışı bankasürans payları (%) 10,91’den %13’e çıkmıştır. Hayat dışı sigortalarda bankasürans paylarının ilgili yıllarda yaklaşık olarak yıllık ortalama % 0,21’lik bir artış sergilediği görülmektedir. Söz konusu artış ile hayat sigortalarının çok gerisinde kalan hayat dışı sigortalarda müşteri tercihlerinin diğer araçlardan yana olduğu görülmektedir.¹²³

2.7.1. Bankasüranın, Bankalar, Sigorta Şirketleri, Müşteriler ve Yasal

Otoriteler Açısından Yararları

Günümüzdeki modern sigortacılığın geleceği olarak görülen Bankasürans modeli başarılı bir şekilde geliştirilip uygulandığı takdirde finansal sistem içerisinde

---

¹²² Saka, 2017, s.34.

¹²³ Saka, 2017, s.39.

sigorta ürün ve hizmetlerinde kazanım sağlayan taraflara önemli avantajları sağlamaktadır.

Bankadalar açısından değerlendirildiğinde, bankaların kendi ürünleri dışında dağıtım kanalları vasıtasıyla sigorta ürünlerini de satarak hem müşterilerine daha kapsamlı hizmetler sunmakta hem de karlılıklarını arttırmaktadırlar. Bankasüransın bankalara ve sigorta şirketlerine sağladığı en önemli avantaj dağıtım kanalları ve örgütlenme açısından ölçek ekonomileri sağlaması (maliyet avantajı),müşteriler içinde aldıkları hizmetlerde katma değer yaratmasıdır. Örgütsel ölçek ekonomileri açısından bakıldığında Bankasürans uygulamaları banka ve sigorta işlemlerinin birleştirilerek maliyetlerin düşürülmesinde önemli avantaj sağlayan bir unsurdur.

Bankasüransın bankalara sağladığı önemli bir avantaj da mevcut ticari faaliyetlerini çeşitlendiren alternatif bir gelir kaynağı akışı sağlamaktadır.

Sigorta ürünlerinin pazarlanması bankalara alternatif kazanç imkânı sunmaktadır. Ayrıca bu hizmet, banka müşterilerinin yatırım tercihlerinden orta vadeli yatırım araçlarının yanı sıra uzun vadeli yatırım araçlarını da müşterilerine sunma imkânı vermektedir.Bu durum müşteriler açısından mevduat ürünlerinin yanında sigorta ürünleri ve yatırım fonlarını da tercih edebilme imkânı vermektedir. Böylelikle bankalar sundukları sigorta ürünleri sayesinde müşteri ile ilişkilerini artırmaları sağlamaktadır.

Sigorta şirketleri açısından değerlendirildiğinde; bankalar kanalıyla müşterilere erişme hem daha kolay hem de daha az maliyetli olmaktadır. Ürün ve hizmetlerin dağıtımında banka şubelerinin kullanılması tek kanallı dağıtım ve pazarlamadan doğabilecek risklerin azaltılması açısından sigorta şirketlerine fayda sağlamaktadır. Sigorta şirketleri geleneksel satış kanalında özellikle acente ve temsilciliklerde yüksek maliyetlere maruz kalmaktadırlar.

Bankasürans sayesinde sigorta şirketleri ürün ve hizmetlerini pazarlarken, müşterilerinin gözünde bankaların güvenilir imajından faydalanırlar. Ayrıca yaygın banka şubeleri vasıtasıyla piyasada daha hızlı yayılmaya ve daha çok müşteriye ulaşabilme avantajı yaratmaktadır.

Sigorta şirketleri bankalar gibi güçlü finansal kuruluşlarla yaptıkları tam bütünleşme ile bankaların finans ve yatırım gücünden yararlanabilmektedirler..

Bankasürans müşteriler açısından faydalarına baktığımızda, finansal hizmetlerin tek bir kanaldan temin edilmesi zaman tasarrufu sağlamaktadır. Müşteriler mevduat ürünleri ile sigorta ürünlerini bir temsilci vasıtasıyla ulaşabilme ve değerlendirebilme imkânı bulabilmektedirler. Ayrıca bankaların dağıtım maliyetlerinin acentelere göre daha düşük olması müşterilerin sigorta ürünlerini daha ucuz elde etmelerini sağlamaktadır. Sigortacılığın bankalar tarafından sunulması müşteriye güven vermekte ve yatırım kaygısının giderilmesini sağlamaktadır. Ayrıca müşteriler interaktif bankacılık sayesinde tüm finansal işlemleri tek bir kanaldan görüntüleme avantajı da sağlayabilmektedirler.

Bankasüransın yasal otoriterler açısından ulusal finans sisteminin kontrolünün etkin bir şekilde sağlanması noktasında avantajlar sunmaktadır. Riskin yüksek olduğu finans sektöründe risk kontrolünün daha etkin ve sağlıklı bir şekilde yapılmasına imkan vermektedir. Bu doğrultuda yasal düzenlemelerin ve müdahalelerin zamanında yapılmasını sağlamaktadır. Böylelikle ulusal finans sisteminin daha güvenli ve uzun vadeli işlerliğine yardımcı olmaktadır.

2.7.2. Bankasüransın, Bankalar, Sigorta Şirketleri, Müşteriler ve Yasal Otoriteler Açısından Dezavantajları

Her sistem oluşturulurken belli bir fayda üzerine kurgulanmasına rağmen kendi içerisindeki bir takım zayıflıklardan dolayı dezavantajlarda oluşmaktadır. Bankasürans sistemi etkin ve doğru temelde uygulandığı takdirde çok önemli avantajlar sağladığı görülmüştür Ancak sistem doğru temelde uygulanmadığında hem banka kurumlarını, sigorta kurumlarını ve müşterileri de bir takım dezavantajlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Bankalar açısından değerlendirildiğinde, banka personelinin sigorta ürünlerinin satış ve pazarlamasında bilgi ve deneyim yetersizliği söz konusudur. Örneğin, sigorta primleri yüksek hesaplanması müşteri mağduriyetleri yaratabilmektedir.

Sigorta şirketleri açısından bakıldığında, sigorta şirketlerinin bankaları dağıtım ağı olarak kullanması standart ve basit yapıdaki ürünlerin pazarlanmasında önemli avantajlar sağlamaktadır. Ancak karmaşık ürünlerin pazarlanması uzmanlık istemektedir. Banka personelinin bu konuda yeterli eğitim ve tecrübeye sahip olmaması karlılık oranı yüksek olan bu ürünlerin müşterilere pazarlanamaması sigorta şirketlerine dezavantaj oluşturmaktadır.

2.8.Türkiye’de Bankasürans Hizmetlerinin BES Sistemine Etkisi

2007 yılından itibaren bankaların da sigorta ürünlerini satmasıyla makroekonomik açıdan Türkiye’de finansal istikrarın sağlanması noktasında önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Türkiye’de yasal düzenlemelerin etkinlik ve verimliliğin finansal kurumların karlılıklarını artırırken tüketiciler açısından finansal istikrar konut ve araç kredilerinin alımlarında artışlara neden olmuştur. bankasürans uygulamaları ile birlikte hem sigorta şirketleri hem banka kurumları hem de müşteriler kazançlı çıkmaktadır

Ülkemizde 2000’li yıllarda bankasürans kanalıyla üretim payı %10 iken son 5 yıllık veriler incelendiğinde bu pay %22’lere ulaşmıştır. 2013 yılında 30 ticari bankanın 16’sı bankasürans uygulaması gerçekleştirmiştir.¹²⁴

Bankaların, sigorta şirketlerindeki prim üretimine olan katkıları %12-15 civarında gerçekleşmektedir. Ancak hayat sigortası ve emeklilik sözleşmelerinde bu oran %75’lere kadar yükselmiştir.¹²⁵

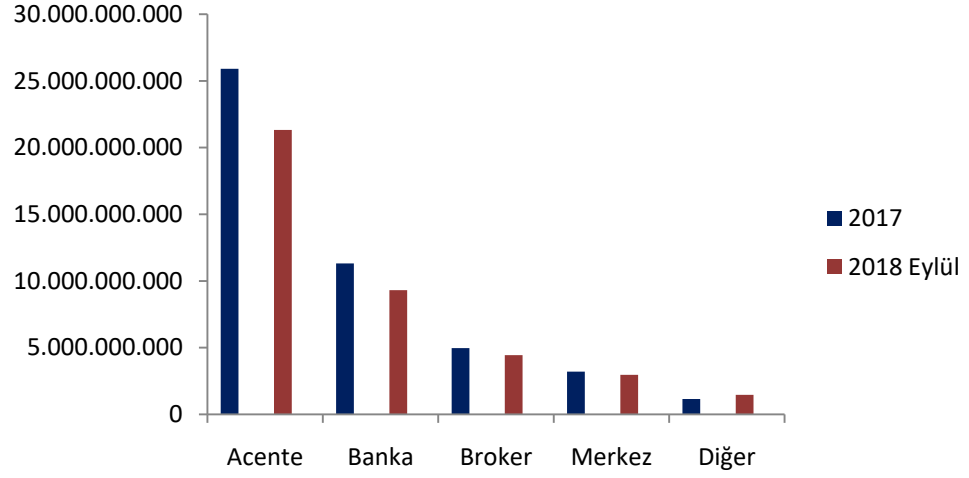
Bankalar kanalıyla yapılan prim üretiminin toplam prim üretimine oranı özellikle 2005’ten sonra hızlı bir artış kaydetmiştir.

---

¹²⁴ Tunay, 2014,s.45.

¹²⁵ Tunay, a.g.e. 2014,s.47-48.

Prim Üretim Kanalları

Grafik 3: Prim üretim kanalları

Grafik 3'te prim üretim kanallarına baktığımızda toplam prim üretiminde acentelerin yüksek oranda prim ürettiklerini ve bankalara göre iki kat prim ürettiklerini, bankaların ise brokerlara göre çok daha fazla prim ürettiklerini gözlemlemekteyiz.

Tablo 8. Türkiye'deki Prim üretim kanalları(Bin TL)

	Acente	Banka	Broker	Merkez	Diğer	Toplam
2017	25.911.945	11.313.963	4.972.025	3.200.249.	1.156.505	46.554.691
2017 oran	56%	24%	11%	7%	2%	100%
2018 Eylül	21.323.430	9.315.891	4.441.971	2.961.007	1.461.871	39.504.173
2018 Eylül	54%	24%	11%	7%	4%	100%

Kaynak:<http://www.tsb.org.tr/>

2017 verileri incelendiğinde acente üretimleri bir önceki yıla oranla düşüş göstererek %56 seviyelerinde yılı kapamış 2018 ilk 9 ayında ise %54 gerçekleşme oranı ile 2017 yıl kapanış verilerini geçeceği gözlemlenmektedir.¹²⁶

¹²⁶Tunay, 2014, s.43

Genel sigorta verileri dışında bankasürans kanalının üretim detaylı incelendiğinde ise banka kanalından üretilen sigorta priminin 2018 Eylül ayında bir önceki yılın büyüme oranının %14 ortalama yakalandığı görülmektedir. Bu üretim artışında her yıl olduğu gibi, bu yıl da hayat branşının etkisi olduğu görülmektedir. Genel olarak banka kanalında üretilen primin % 59’ini hayat sigorta primi oluşturmaktadır. İkinci sırada %17 oranıyla, krediye konu konut ve işyeri rehinlerine düzenlenen DASK ve konut paket poliçeleri gelmektedir. Bankaların araç rehinleri için düzenlediği kasko poliçeleri %7 gerçekleştiği görülmektedir.¹²⁷

Tablo 9: Türkiye’de bankaların ürettikleri sigorta primlerinin oranı

	2018 EYLÜL	ORAN	2017	ORAN
HAYAT	4.288.994.407	57%	5.572.096.777	59%
FERDİ KAZA	777.933.818	10%	881.371.064	9%
HASTALIK+SAĞLIK	534.811.378	7%	534.811.378	6%
KASKO	506.840.763	7%	696.989.240	7%
YANGIN VE DOĞAL AFETLER	1.334.723.333	18%	1.628.412.406	17%
GENEL SORUMLULUK	103.059.970	1%	108.475.481	1%
KREDİ TOPLAM	13.792.652	0,2%	12.332.659	0,1%
Toplam	7.560.156.320	14%	9.434.489.004	14%

Kaynak: <http://www.tsb.org.tr/>, 05.05.2019

Türkiye’de kasko ve trafik sigorta üretiminin %44’ü acenteler tarafından oluşturulmaktadır. Kasko ve trafik sigorta primlerinin toplam üretiminin %7’sinin bankalar gerçekleştirmektedir. 2014 yılı verilerine göre ülkemizde düzenlenen hayat poliçelerinin %60’ünün bankalar tarafından düzenlenmekte ve bu poliçeler krediye bağlı olarak düzenlenip müşteriye sunulmaktadır. 2017 yılında bu oran % 59 ve 2018 yılında ise %57 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de sigorta ürün ve hizmetlerinin bankalar tarafından sunulması, bankasüransın müşteri potansiyeline ve mevcut müşterilerin bankaya olan bağlılıklarının güçlenmesine bağlanmaktadır. Yüksek rekabet ortamının olduğu bankacılık ve mevduat piyasasında, bankalar bankasürans faaliyetleri sayesinde önemli

¹²⁷<https://www.bankasurans.com.tr/bankasurans-nereye-kosuyor/>, 05.05.2019

bir rekabet avantajı da sağlanmış olmaktadır. Müşteriler açısından bankasürans zaman ve maliyet tasarrufunun yanı sıra, güven duydukları bankalar sayesinde sigorta hizmetlerinden yararlanma imkânı bulmuşlardır.¹²⁸

---

¹²⁸Tunay, 2014, s.49.

III. BÖLÜM

HAYAT VE EMEKİLİK ŞİRKETLERİ FAALİYET ANALİZİ UYGULAMASI

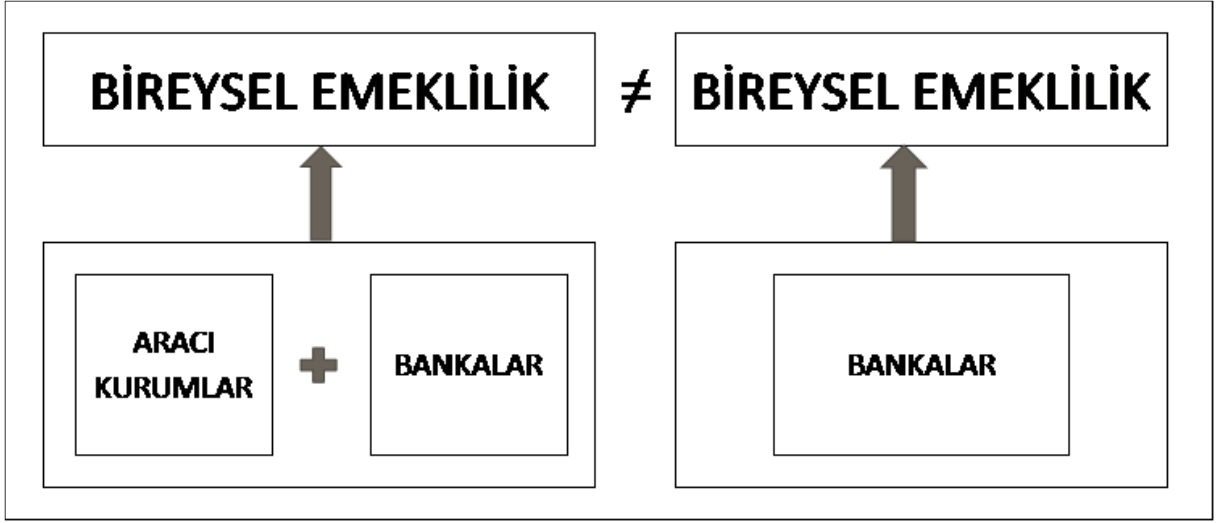
3.1.Araştırma Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada bankaların, Bireysel Emeklilik Sistemindeki etkileri incelenecektir. Bu bağlamda aracı kurum olarak bankalar ile çalışan Emeklilik şirketleri ve çalıştığı aracı kurum çeşitliliği fazla olan (Bankalar ve Acenteler). Emeklilik şirketlerinin parametreleri incelenecektir. Seçilen bankaların ve Emeklilik şirketlerinin kamuya açık verileri uygun metotlar kullanılarak analiz edilecektir. Çalışmanın sonucunda Bankaların aracı kurum olarak bireysel emeklilik sistemine katkısı olup olmadığı değerlendirilecektir.

3.2.Araştırma Modeli ve Değişkenleri

Bu araştırmada aracı kurum olarak bankalar ile çalışan Emeklilik Şirketleri, aracı kurum çeşitliliği fazla olan emeklilik şirketleri ile mukayese edilmektedir. Aracı kurum olarak bankalar ile çalışan emeklilik şirketlerinin yapılarının daha güçlü olacağı öngörülmektedir. Çalışmada aşağıdaki değişkenler üzerinde değerlendirmeler yapılacaktır.

- ✓ Katılımcı sayısı
- ✓ Katılımcıların Fon Büyüklükleri
- ✓ Devlet katkısı fon tutarı
- ✓ Katkı payı tutarı
- ✓ Emekli olan katılımcı sayısı
- ✓ Toplam sözleşme ve sertifika sayısı
- ✓ Toplam yatırıma yönlenen tutar
- ✓ Acente sayısı

Şekil 9:Araştırmanın modeli

3.3.Araştırmanın Hipotezleri

Çalışma kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

- **Hipotez 1**

H₀: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **katılımcı sayısı** arasında önemli bir fark vardır.

H₁: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **katılımcı sayısı** arasında önemli bir fark yoktur.

- **Hipotez 2**

H₀: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **katılımcıların fon büyüklükleri** arasında önemli bir fark vardır.

H₁: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel

emeklilik sistemindeki **katılımcıların fon büyüklükleri** arasında önemli bir fark yoktur.

- **Hipotez 3**

H₀: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **devlet katkısı fon büyüklüğü** arasında önemli bir fark vardır.

H₁: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **devlet katkısı fon büyüklüğü** arasında önemli bir fark yoktur.

- **Hipotez 4**

H₀: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **katkı payı tutarları** arasında önemli bir fark vardır.

H₁: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **katkı payı tutarları arasında** önemli bir fark yoktur.

- **Hipotez 5**

H₀: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **emekli etme oranında** önemli bir fark vardır.

H₁: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **emekli etme oranında** önemli bir fark yoktur.

- **Hipotez 6**

H₀: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **toplam sözleşme ve sertifika sayısı** arasında önemli bir fark vardır.

H₁: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **toplam sözleşme ve sertifika sayısı** arasında önemli bir fark yoktur.

- **Hipotez 7**

H₀: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **toplam yatırıma yönlenen tutar** arasında önemli bir fark vardır.

H₁: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki **toplam yatırıma yönlenen tutar** arasında önemli bir fark yoktur.

3.4.Örneklem Seçimi

Araştırma kapsamında sadece bankalarla çalışan emeklilik şirketlerinden;

- Garanti Hayat ve Emeklilik
- Ziraat Hayat ve Emeklilik
- Halk Hayat ve Emeklilik

Bankalar ve acenteler ile çalışan emeklilik şirketlerinden ise;

- Anadolu Hayat ve emeklilik
- Avivasa Hayat ve Emeklilik
- Vakıf Hayat ve Emeklilik

Şirketleri seçilmiştir. Bu Emeklilik şirketleri BES sektöründe 2017 yılı katılımcı sayısı ve fon büyüklükleri dikkate alınarak, en büyük şirketler arasından seçilmişlerdir.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmadaki veriler Emeklilik Gözetim Merkezi'nin (EGM) istatistikî bilgilerinden, ilgili firmaların faaliyet raporlarından ve kamuoyuna açık kaynaklardan derlenmiştir. Veri kaynakları kaynakça bölümünde belirtilmiştir.

Araştırmada kullanılan veriler önce Microsoft Excel programında analize uygun hale gelecek şekilde düzenlenmiştir. Bu verilerin analizinde aracı kurum olarak bankalar ile çalışan ve aracı kurum olarak hem banka hem de acenteler ile çalışan emeklilik şirketleri ayrı ayrı gruplandırılarak, birinci işlemde kurumlara ait 7 farklı değişkenin 5 yıllık ortalamaları saptanmıştır. İkinci işlemde ise iki gruba ayrılan (acenteli, acentesiz) şirketlerin değişkenlere ait genel ortalama verileri üzerinden farklılıklar saptanmıştır. Ortaya çıkan farklılıklar neticesinde hipotezler test edilmiştir.

3.6. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirmeler

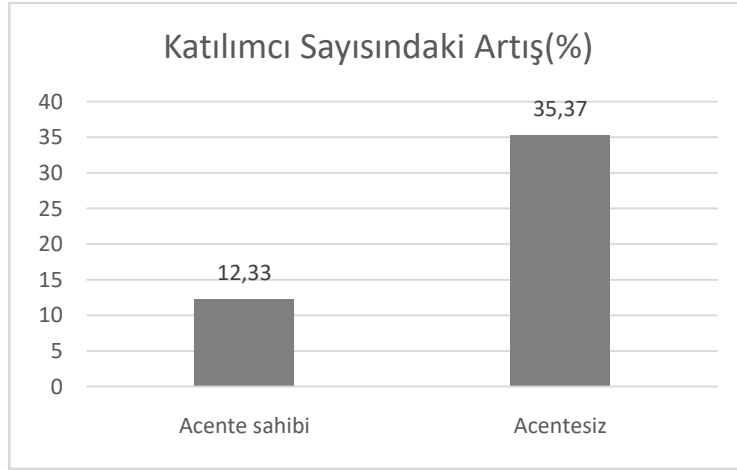
Bu bölümde acenteler ve bankalarla çalışan emeklilik şirketleriyle, sadece bankalarla çalışan emeklilik şirketlerinin katılımcı sayıları, katılımcı fon tutarları, devlet katkısı fon tutarları, katkı payı fon tutarları, emekli olan katılımcı sayıları, toplam sözleşme ve sertifika sayıları ve toplam yatırıma yönlenen tutarlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.6.1. Katılımcı Sayısına İlişkin Bulgular

Tablo 10:Şirketlerin katılımcı sayılarına ilişkin bulgular

		KATILIMCI SAYISI						
ŞİRKET ADI		2013	2014	2015	2016	2017	Ort	Genel ort
ACENTE SAHİBİ	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	733.137	863.365	1.026.593	1.120.505	1.148.956		12,33
	Değişim(%)		17,76	18,91	9,15	2,54	12,09	
	AVIVASA HAYAT EMEKLİLİK	617.477	863.365	825.178	876.325	884.364		
	Değişim(%)		39,82	-4,42	6,20	0,92	10,63	
	VAKIF EMEKLİLİK	291.308	323.629	391.180	465.474	494.092		
Değişim(%)		11,10	20,87	18,99	6,15	14,28		
ACENTESİZ	GARANTİ EMEKLİLİK	763.520	872.224	995.416	1.130.878	1.196.794		35,37
	Değişim(%)		14,24	14,12	13,61	5,83	11,95	
	ZİRAAT EMEKLİLİK	118.723	247.660	387.958	513.502	581.658		
	Değişim(%)		108,60	56,65	32,36	13,27	52,72	
	HALK EMEKLİLİK	134.422	247.845	352.845	445.042	502.529		
Değişim(%)		84,38	42,37	26,13	12,92	41,45		

Araştırmanın birinci değişkeni olan katılımcı sayısına ilişkin verileri değerlendirdiğimizde acentesiz çalışan şirketlerin gelen değişim oranı %35.7, acente sahibi şirketlerin genel değişim oranları %12.33 olmuştur. Acentesiz şirketlerden Ziraat emeklilik 5 yıllık verilerin büyüme ortalaması %52.72 ile en yüksek olmuştur. Yine Halk emeklilik %41.45 ortalama ile ikinci büyüyen şirket olmuştur. Acente sahibi şirketlerden en yüksek büyümeyi %14.28 ile Vakıf Emeklilik gerçekleştirmiştir. Bu veriler doğrultusunda acentesiz şirketler acenteli şirketlere oranı yaklaşık 3 kaç daha fazla katılımcı sayısında büyüme gerçekleştirmiştir. Analiz içerisinde yer alan emeklilik şirketlerinin içerisinde 5 yıllık zaman sersinde katılımcı sayısında en düşük büyümeyi %10.63 ile Avivasa Emeklilik gerçekleştirmiştir. Yıl bazında ele alındığında 2014 yılında Ziraat Emeklilik %108'lik bir büyüme ile en yüksek büyüme oranını, 2017 yılında ise %0.92 ile Avivasa Emeklilik en düşük büyümeyi gerçekleştiren şirketler olmuştur.

Grafik 4: Acenteli ve acentesiz şirketlerin katılımcı sayısındaki artış

Hipotez 1'in Test Edilmesi

Tablo 11 ve Grafik 4' de görüldüğü gibi, acentesiz çalışan şirketlerin acenteli şirketlere oranla büyümesi daha fazla gerçekleştiği görülmektedir. Bu noktada H_0 kabul edilmiştir. “*Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki katılımcı sayısı arasında %23.4'lük büyüme farkı gerçekleştirdiği görülmüştür.*”

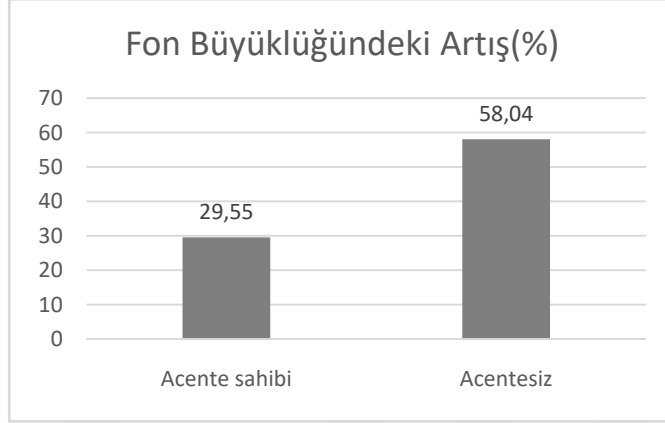
3.6.2. Katılımcıların fon tutarlarına ilişkin bulgular

Tablo 11: Şirketlerin fon tutarlarına ilişkin bulgular

		KATILIMCILARIN FON TUTARI (TL)						Genel ort
ŞİRKET ADI	2013	2014	2015	2016	2017	Ort		
ACENTE SAHİBİ	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	5.012.274.874	6.781.487.073	7.950.293.650	9.881.760.929	12.550.561.702		29,55
	Değişim(%)		35,30	17,24	24,29	27,01	25,96	
	AVIVASA HAYAT EMEKLİLİK	4.819.562.093	6.590.236.245	8.303.153.468	10.435.946.950	13.302.284.957		
	Değişim(%)		36,74	25,99	25,69	27,47	28,97	
	VAKIF EMEKLİLİK	1.629.664.581	2.352.499.047	3.211.974.157	4.227.915.466	5.171.455.313		
Değişim(%)		44,35	36,53	31,63	22,32	33,71		
ACENTESİZ	GARANTİ EMEKLİLİK	4.056.381.343	5.597.620.517	6.793.935.488	8.357.808.199	10.247.663.116		58,04
	Değişim(%)		38,00	21,37	23,02	22,61	26,25	
	ZİRAAT EMEKLİLİK	366.635.165	729.169.760	1.245.841.511	1.995.874.098	2.893.254.579		
	Değişim(%)		98,88	70,86	60,20	44,96	68,73	
	HALK EMEKLİLİK	304.370.264	821.410.405	1.356.847.427	1.931.763.255	2.687.100.778		
Değişim(%)		169,87	65,19	42,37	39,10	79,13		

Tablo 12’de şirketlerin fon tutarlarına ilişkin bulgular saptanmıştır. Araştırmanın ikinci değişkeni olan fon büyüklüğüne ilişkin verileri değerlendirdiğimizde acentesiz çalışan şirketlerin gelen değişim oranı %58.04 ve acente sahibi şirketlerin genel değişim oranları %29.55 olmuştur. Acentesiz şirketlerden Halk emeklilik 5 yıllık verilerin büyüme ortalaması %79,13 ile en yüksek olmuştur. Yine Ziraat emeklilik %68,73 ortalama ile ikinci büyüyen şirket olmuştur. Acente sahibi şirketlerden en yüksek büyümeyi %33,71 ile Vakıf Emeklilik gerçekleştirmiştir. Bu veriler doğrultusunda acentesiz şirketler acenteli şirketlere oranı yaklaşık 2kat daha fazla fon büyüklüğünde büyüme gerçekleştirmiştir. Analiz içerisinde yer alan emeklilik şirketlerinin içerisinde 5 yıllık zaman sersinde fon büyüklüğünde en düşük büyümeyi %25,96 ile Anadolu Hayat Emeklilik gerçekleştirmiştir. Yıl bazında ele alındığında 2014 yılında Halk Emeklilik %169,87’lik bir büyüme ile en yüksek büyüme oranını,

2017 yılında ise %17,24 ile Anadolu Hayat Emeklilik en düşük büyümeyi gerçekleştiren şirketler olmuştur.

Grafik 5: Acenteli ve Acentesiz şirketlerin fon büyüklüklerindeki artış oranları (%)

Hipotez 2'nin Test Edilmesi

Tablo 12 ve Grafik 5'de görüldüğü gibi, acentesiz çalışan şirketlerin acenteli şirketlere oranla büyümesi daha fazla fon büyümesi gerçekleştiği görülmektedir. Bu noktada H_0 kabul edilmiştir. “*Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki katılımcıların fon büyüklükleri arasında %28,49'luk büyüme farkı gerçekleştirdiği görülmüştür.*”

3.6.3. Devlet Katkısı Fon Tutarına İlişkin Bulgular

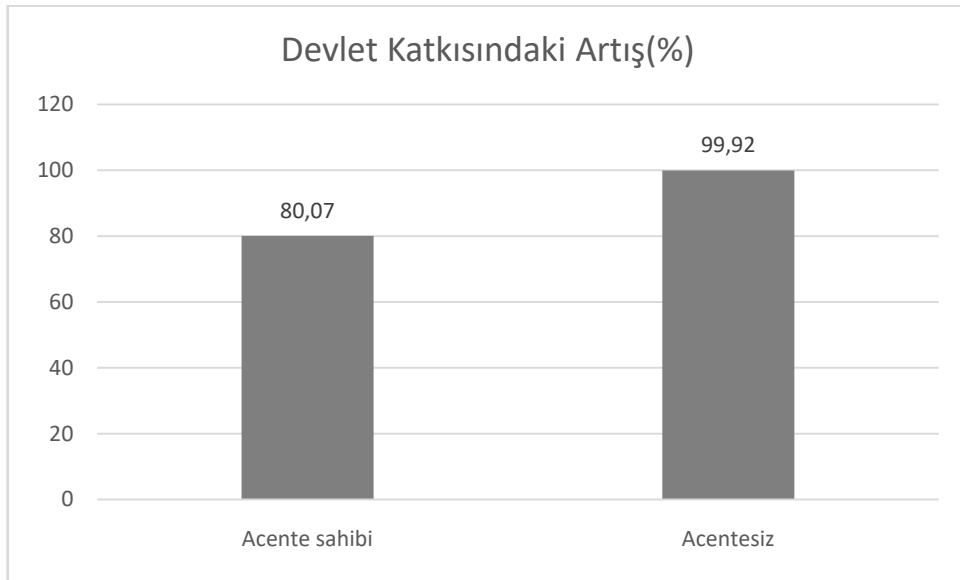
Tablo 12: Şirketlerin devlet katkısı fon tutarına ilişkin bulgular

		DEVLET KATKISI FON TUTARI (TL)						
	ŞİRKET ADI	2013	2014	2015	2016	2017	Ort	Genel ort
ACENTE SAHİBİ	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	230.942.215	612.682.214	995.191.727	1.483.973.500	2.028.265.901		80,07
	Değişim(%)		165,30	62,43	49,11	36,68	78,38	
	AVİVASA HAYAT EMEKLİLİK	199.657.930	536.603.192	908.456.411	1.355.849.856	1.858.072.423		
	Değişim(%)		168,76	69,30	49,25	37,04	81,09	
	VAKIF EMEKLİLİK	78.228.544	204.313.588	344.586.480	537.668.772	736.973.939		
	Değişim(%)		161,18	68,66	56,03	37,07	80,73	
ACENTESİZ	GARANTİ EMEKLİLİK	198.457.179	498.756.430	793.100.399	1.171.021.075	1.582.470.068		99,92
	Değişim(%)		151,32	59,02	47,65	35,14	73,28	
	ZİRAAT EMEKLİLİK	33.173.334	106.738.469	214.740.433	379.332.957	566.686.576		
	Değişim(%)		221,76	101,18	76,65	49,39	112,25	
	HALK EMEKLİLİK	31.014.740	108.247.324	208.245.869	350.115.549	516.001.229		
	Değişim(%)		249,02	92,38	68,13	47,38	114,23	

Araştırmanın üçüncü değişkeni olan **Devlet Katkısı Fon Tutarına İlişkin** verileri değerlendirdiğimizde acentesiz çalışan şirketlerin gelen değişim oranı %99,92 ve acente sahibi şirketlerin genel değişim oranları %80,07 olmuştur. Acentesiz şirketlerden Halk emeklilik 5 yıllık verilerin büyüme ortalaması %114,23 ile en yüksek olmuştur. Yine Ziraat emeklilik %112,25 ortalama ile ikinci büyüyen şirket olmuştur.

Acente sahibi şirketlerden en yüksek büyümeyi %81,09 ile Avivasa Emeklilik gerçekleştirmiştir. Bu veriler doğrultusunda acentesiz şirketler acenteli şirketlere oranla %10 kat daha fazla devlet katkısı fon büyümesi gerçekleştirmiştir. Analiz içerisinde yer alan emeklilik şirketlerinin içerisinde 5 yıllık zaman sersinde Devlet Katkısı Fon Tutarında en düşük büyümeyi %73,28 ile Garanti Hayat Emeklilik gerçekleştirmiştir.

Yıl bazında ele alındığında 2014 yılında Halk Emeklilik %249,02'luk bir büyüme ile en yüksek büyüme oranını, 2017 yılında ise %35,14 ile Garanti Hayat Emeklilik en düşük büyümeyi gerçekleştiren şirketler olmuştur.

Grafik 6: Acenteli ve acentesiz şirketlerin devlet katkısındaki artış oranları (%)

Hipotez 3'ün Test Edilmesi

Tablo 13 ve Grafik 6'de görüldüğü gibi, acentesiz çalışan şirketlerin acenteli şirketlere oranla daha fazla **Devlet Katkısı Fon Tutarı büyümesi** gerçekleştiği görülmektedir. Bu noktada H_0 kabul edilmiştir. *“Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki devlet katkısı fon büyüklüğü arasında %19,85'lik büyüme farkı gerçekleştirdiği görülmüştür.”*

3.6.4. Katkı Payı Tutarına İlişkin Bulgular

Tablo 13: Şirketlerin katkı payı tutarına ilişkin bulgular

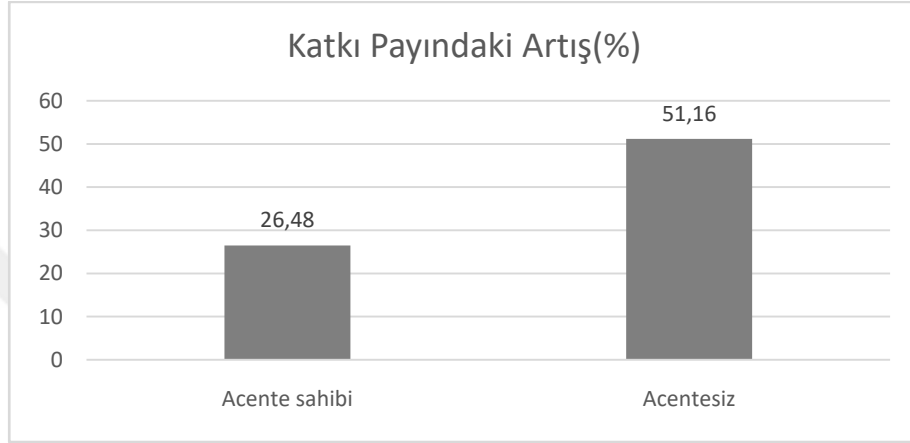
	KATKI PAYI TUTARI (TL)							Genel ort
	ŞİRKET ADI	2013	2014	2015	2016	2017	Ort	
ACENTE SAHİBİ	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	4.332.628.817	5.496.916.590	6.831.128.607	8.192.387.436	9.651.500.287		26,48
	Değişim(%)		26,87	24,27	19,93	17,81	22,22	
	AVİVASA HAYAT EMEKLİLİK	3.953.190.360	5.098.870.829	7.125.898.027	8.595.622.416	10.267.634.354		
	Değişim(%)		28,98	39,75	20,63	19,45	27,20	
	VAKIF EMEKLİLİK	1.449.903.646	1.981.967.979	2.864.821.471	3.576.687.886	4.076.311.373		
	Değişim(%)		36,70	44,54	24,85	13,97	30,01	
ACENTESİZ	GARANTİ EMEKLİLİK	3.567.712.147	4.542.895.871	5.789.896.173	6.842.856.208	7.918.606.110		51,16
	Değişim(%)		27,33	27,45	18,19	15,72	22,17	
	ZİRAAT EMEKLİLİK	365.843.207	667.610.108	1.170.138.418	1.804.353.352	2.448.260.382		
	Değişim(%)		82,49	75,27	54,20	35,69	61,91	
	HALK EMEKLİLİK	317.731.402	762.174.211	1.299.692.930	1.767.832.400	2.317.713.262		
	Değişim(%)		139,88	70,52	36,02	31,10	69,38	

Araştırmanın dördüncü değişkeni olan **Katkı Payı Tutarına** İlişkin verileri değerlendirdiğimizde acentesiz çalışan şirketlerin gelen değişim oranı %51,16 ve acente sahibi şirketlerin genel değişim oranları %26,48 olmuştur. Acentesiz şirketlerden Halk emeklilik 5 yıllık verilerin büyüme ortalaması %69,38 ile en yüksek olmuştur. Yine Ziraat emeklilik %61,91 ortalama ile ikinci büyüyen şirket olmuştur.

Acente sahibi şirketlerden en yüksek büyümeyi %30,01 ile Vakıf Emeklilik gerçekleştirmiştir. Bu veriler doğrultusunda acentesiz şirketler acenteli şirketlere oranla %24,68 kat daha fazla katkı payı büyümesi gerçekleştirmiştir. Analizde yer alan

emeklilik şirketlerinin içerisinde 5 yıllık zaman sersinde Katkı payı Tutarında en düşük büyümeyi %22,22 ile Anadolu Hayat Emeklilik gerçekleştirmiştir.

Yıl bazında ele alındığında 2014 yılında Halk Emeklilik %139,88'lik bir büyüme ile en yüksek büyüme oranını, 2017 yılında ise %13,97 ile Vakıf Emeklilik en düşük büyümeyi gerçekleştiren şirketler olmuştur.

Grafik 7: Acenteli ve acentesiz şirketlerin katkı payındaki artış oranı (%)

Hipotez 4'ün Test Edilmesi

Tablo 14 ve Grafik 7'de görüldüğü gibi, acentesiz çalışan şirketlerin acenteli şirketlere oranla daha fazla katkı payındaki artış oranı gerçekleştiği görülmektedir. Bu noktada H_0 kabul edilmiştir. “*Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki katkı payı tutarları arasında %24,85'lik büyüme farkı gerçekleştirdiği görülmüştür.*”

3.6.5. Emekli Etme Oranına İlişkin Bulgular

Tablo 14: Şirketlerin emekli etme oranları (2013-2017)

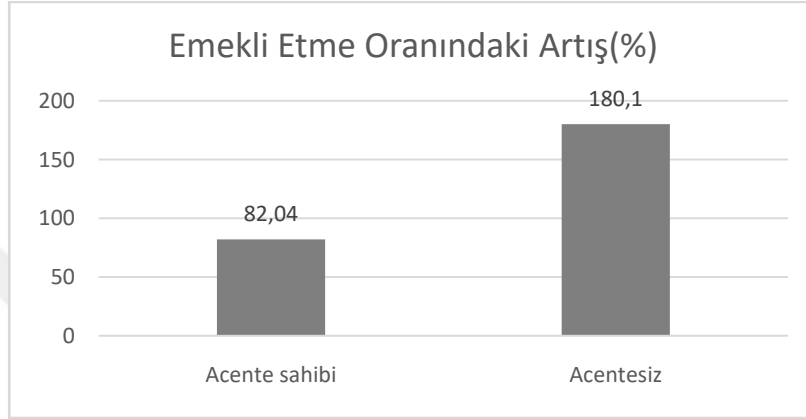
	EMEKLİ ETME ORANI							Genel ort
	ŞİRKET ADI	2013	2014	2015	2016	2017	Ort	
ACENTE SAHİBİ	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	3.222	4.995	7.598	11.394	15.967		82,04
	Değişim(%)		55,03	52,11	49,96	40,14	49,31	
	AVİVASA HAYAT EMEKLİLİK	1.197	2.908	6.001	9.003	12.743		
	Değişim(%)		142,94	106,36	50,02	41,54	85,22	
	VAKIF EMEKLİLİK	304	800	1.975	3.745	5.493		
	Değişim(%)		163,16	146,88	89,62	46,68	111,58	
ACENTESİZ	GARANTİ EMEKLİLİK	303	1.406	3.123	5.622	8.728		180,10
	Değişim(%)		364,03	122,12	80,02	55,25	155,35	
	ZİRAAT EMEKLİLİK	12	51	165	460	790		
	Değişim(%)		325,00	223,53	178,79	71,74	199,76	
	HALK EMEKLİLİK	4	19	42	110	201		
	Değişim(%)		375,00	121,05	161,90	82,73	185,17	

Araştırmanın beşinci değişkeni olan **Emekli Etme Oranına** İlişkin verileri değerlendirdiğimizde acentesiz çalışan şirketlerin gelen değişim oranı %180.10 ve acente sahibi şirketlerin genel değişim oranları %82.04 olmuştur. Acentesiz şirketlerden Ziraat Emeklilik 5 yıllık verilerin emekli etme ortalaması %199,76 ile en yüksek olmuştur. Yine Halk Emeklilik %185,17 ile ikinci emekli etme oranına sahip şirket olmuştur. Emekli etme yüzdesi dikkate alındığında acentesiz çalışanların oranı yüksek çıkmasına rağmen, emekli olan müşteri sayısı açısından değerlendirildiğinde ise acenteli şirketlerin emekli müşteri sayıları çok daha yüksektir.

Acente sahibi şirketlerden en yüksek büyümeyi %111,58 ile Vakıf Emeklilik gerçekleştirmiştir. Bu veriler doğrultusunda acentesiz şirketler ile acenteli şirketler arasındaki oransal fark %98.6'dır. Analizde yer alan emeklilik şirketlerinin içerisinde

5 yıllık zaman sersinde Emekli etme oranı en düşük %49,31ile Anadolu Hayat Emeklilik gerçekleştirmiştir.

Yıl bazında ele alındığında 2014 yılında Halk Emeklilik %375’lik en yüksek emekli etme oranı gerçekleştirirken2017 yılında ise %40,14ile Anadolu Hayat Emeklilik en düşük emekli etme oranı gerçekleştirmiştir.

Grafik 8: Acenteli ve acentesiz şirketlerin emekli etme oranlarındaki artış (%)

Hipotez 5’in Test Edilmesi

Tablo 15ve Grafik 8’de görüldüğü gibi, acentesiz çalışan şirketlerin acenteli şirketlere oranla daha fazla emekli etme oranı gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu noktada H_0 kabul edilmiştir. “*Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki emekli etme oranları arasında %98,06’lık bir fark gerçekleştiği görülmüştür.*”

3.6.6. Toplam Sözleşme ve Sertifika Sayısına İlişkin Bulgular

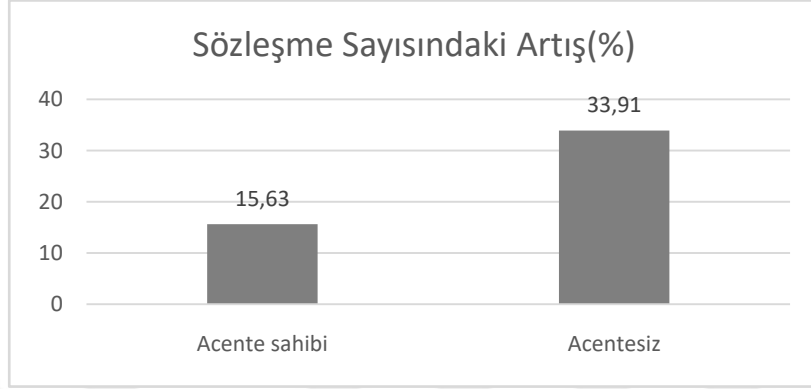
Tablo 15: Şirketlerin Toplam Sözleşme ve Sertifika sayıları (2013-2017)

		TOPLAM SÖZLEŞME VE SERTİFİKA SAYISI						
ŞİRKET ADI		2013	2014	2015	2016	2017	Ort	Genel ort
ACENTE SAHİBİ	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	821.722	980.625	1.185.512	1.290.480	1.328.964		15,63
	Değişim(%)		19,34	20,89	8,85	2,98	13,02	
	AVİVASA HAYAT EMEKLİLİK	730.141	884.621	1.028.080	1.103.056	1.118.424		
	Değişim(%)		21,16	16,22	7,29	1,39	11,52	
	VAKIF EMEKLİLİK	329.070	362.239	492.108	664.705	720.654		
	Değişim(%)		10,08	35,85	35,07	8,42	22,36	
ACENTESİZ	GARANTİ EMEKLİLİK	817.009	935.159	1.072.375	1.210.881	1.274.719		33,91
	Değişim(%)		14,46	14,67	12,92	5,27	11,83	
	ZİRAAT EMEKLİLİK	146.099	280.502	452.861	589.428	659.677		
	Değişim(%)		91,99	61,45	30,16	11,92	48,88	
	HALK EMEKLİLİK	153.548	278.981	400.277	503.146	569.592		
	Değişim(%)		81,69	43,48	25,70	13,21	41,02	

Araştırmanın altıncı değişkeni olan **Toplam Sözleşme ve Sertifika Sayısına** ilişkin verileri değerlendirdiğimizde acentesiz çalışan şirketlerin gelen değişim oranı %33,91 ve acente sahibi şirketlerin genel değişim oranları %15,63 olmuştur. Acentesiz şirketlerden Ziraat Emeklilik 5 yıllık verilerin büyüme ortalaması %48,88 ile en yüksek olmuştur. Halk emeklilik ise, %41,02 ortalama ile ikinci büyüyen şirket olmuştur.

Acente sahibi şirketlerden en yüksek büyümeyi %22,36 ile Vakıf Emeklilik gerçekleştirmiştir. Acentesiz şirketler acenteli şirketlere oranla %18,28 daha fazla Toplam Sözleşme ve Sertifika sayısında artış gerçekleştirmiştir. Analizde yer alan emeklilik şirketlerinin içerisinde 5 yıllık zaman sersinde Toplam Sözleşme ve Sertifika sayısında en düşük büyümeyi %11,52 ile Avivasa Emeklilik gerçekleştirmiştir.

Yıl bazında ele alındığında 2014 yılında Ziraat Emeklilik %91,99'lık bir büyüme ile en yüksek büyüme oranını, 2017 yılında ise %1,39 ile Avivasa Emeklilik en düşük büyümeyi gerçekleştiren şirketler olmuştur

Grafik 9: Acenteli ve acentesiz şirketlerin sözleşme sayılarındaki artış (%)

Hipotez 6'nın Test Edilmesi

Elde edilen bulgularda acentesiz çalışan şirketlerin acenteli şirketlere oranla daha fazla **Toplam Sözleşme ve Sertifika Sayısında** artış gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu noktada H_0 kabul edilmiştir. *“Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki toplam sözleşme ve sertifika sayıları arasında %18,28'lik bir fark gerçekleşmiştir.”*

3.6.7. Toplam Yatırıma Yönelen Tutara İlişkin Bulgular

Tablo 16: Toplam yatırıma yönelen tutar

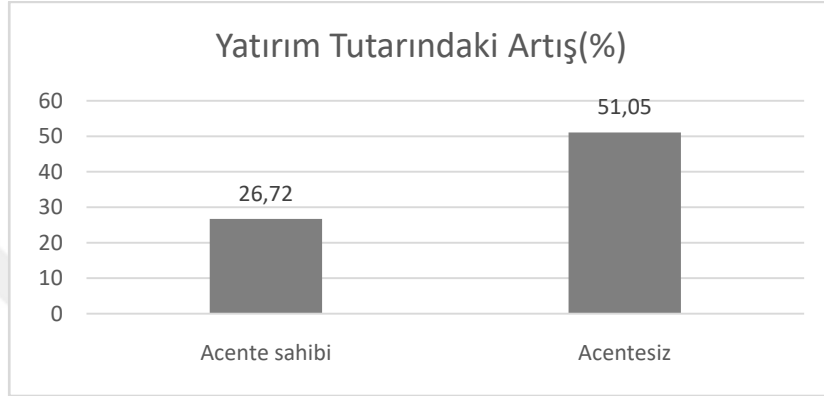
	YATIRIMA YÖNLENEN TUTAR (TL)							Genel ort
	ŞİRKET ADI	2013	2014	2015	2016	2017	Ort	
ACENTE SAHİBİ	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	4.224.730.662	5.381.293.160	6.706.132.372	8.064.586.757	9.511.298.270		26,72
	Değişim(%)		27,38	24,62	20,26	17,94	22,55	
	AVİVASA HAYAT EMEKLİLİK	3.852.562.691	4.991.074.468	6.996.642.010	8.448.170.732	10.097.173.597		
	Değişim(%)		29,55	40,18	20,75	19,52	27,50	
	VAKIF EMEKLİLİK	1.432.614.583	1.960.741.056	2.838.715.075	3.545.999.398	4.039.551.502		
	Değişim(%)		36,86	44,78	24,92	13,92	30,12	
ACENTESİZ	GARANTİ EMEKLİLİK	3.494.836.976	4.463.601.350	5.701.253.321	6.732.923.534	7.771.876.504		51,05
	Değişim(%)		27,72	27,73	18,10	15,43	22,24	
	ZİRAAT EMEKLİLİK	363.639.509	662.430.052	1.160.624.895	1.791.347.107	2.419.952.291		
	Değişim(%)		82,17	75,21	54,34	35,09	61,70	
	HALK EMEKLİLİK	316.453.288	758.787.426	1.293.319.942	1.756.772.177	2.297.794.900		
	Değişim(%)		139,78	70,45	35,83	30,80	69,21	

Araştırmanın yedinci değişkeni olan **Toplam yatırıma yönelen tutara** ilişkin verileri değerlendirdiğimizde acentesiz çalışan şirketlerin gelen değişim oranı %51,05 ve acente sahibi şirketlerin genel değişim oranları %26,72 olmuştur. Acentesiz şirketlerden Halk Emeklilik 5 yıllık verilerin büyüme ortalaması %69,21 ile en yüksek olmuştur. Ziraat emeklilik ise, %61,70 ortalama ile ikinci büyüyen şirket olmuştur.

Acente sahibi şirketlerden en yüksek büyümeyi %30,12 ile Vakıf Emeklilik gerçekleştirmiştir. Acentesiz şirketler acenteli şirketlere oranla %24,33 daha fazla **Toplam yatırıma yönelen tutar** sağlamışlardır. Analizde yer alan emeklilik

şirketlerinin içerisinde 5 yıllık zaman sersinde **Toplam yatırıma yönelen tutarda** en düşük büyümeyi %22,55 ile Anadolu Hayat Emeklilik gerçekleştirmiştir.

Yıl bazında ele alındığında 2014 yılında Halk Emeklilik %139,78'lik bir büyüme ile en yüksek büyüme oranını, 2017 yılında ise %13,92 ile Vakıf Emeklilik en düşük büyümeyi gerçekleştiren şirketler olmuşlardır.

Grafik 10: Acenteli ve acentesiz şirketlerin yatırım tutarındaki artış oranları (%)

Hipotez 7'nin Test Edilmesi

Tablo 17 ve Grafik 10'de görüldüğü gibi, acentesiz çalışan şirketlerin acenteli şirketlere oranla daha fazla **Toplam yatırıma yönelen tutarda** artış gerçekleştirmişlerdir. Bu bağlamda H_0 kabul edilmiştir. *“Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki toplam yatırıma yönelen tutarları arasında %24,33'lük bir fark gerçekleşmiştir.”*

3.6.8. Emeklilik Şirketlerinin Acente ve Şube Sayısına İlişkin Bulgular

Tablo 17: Emeklilik şirketlerinin acente durumu

	ŞİRKET ADI	BANKA ŞUBE SAYISI	ACENTE SAYISI
ACENTESİ OLAN ŞİRKETLER	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK	1.460	250
	AVİVASA HAYAT EMEKLİLİK	837	393
	VAKIF EMEKLİLİK	964	45
ACENTESİ OLMAYAN ŞİRKETLER	GARANTİ EMEKLİLİK	959	0
	ZİRAAT EMEKLİLİK	1.838	0
	HALK EMEKLİLİK	963	0

- En fazla acenteye Avivasa Hayat Emeklilik sahiptir(393 adet)
- En fazla banka şubesine Ziraat Emeklilik sahiptir (1838 adet)

Tablo 18: Hipotezlerin değerlendirilmesi

• HİPOTEZ	SONUÇ
Hipotez 1: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki katılımcı sayısı arasında önemli bir fark vardır.	H ₀ Kabul
Hipotez 2: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki katılımcıların fon büyüklükleri arasında önemli bir fark vardır.	H ₀ Kabul
Hipotez 3: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki devlet katkısı fon büyüklüğü arasında önemli bir fark vardır.	H ₀ Kabul
Hipotez 4: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki katkı payı tutarları arasında önemli bir fark vardır.	H ₀ Kabul
Hipotez 5: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki emekli etme oranında önemli bir fark vardır..	H ₀ Kabul
Hipotez 6: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki toplam sözleşme ve sertifika sayısı arasında önemli bir fark vardır.	H ₀ Kabul
Hipotez 7: Aracı kurum olarak, sadece bankalar ile çalışan emeklilik şirketleri ile aracı kurum olarak Acente ve bankaları kullanan emeklilik şirketlerinin, bireysel emeklilik sistemindeki toplam yatırıma yönlenen tutar arasında önemli bir fark vardır.	H ₀ Kabul

Tablo 19’da hipotezlerin sonuçları gösterilmiştir. Analizler sonrasında 7 hipotez de H₀kabul edilmiş olup, sonuç olarak; bankaların aracılık faaliyetlerinin Bireysel Emeklilik Sistemine etkisi olduğu görülmüştür.

SONUÇ

BES, günümüzde finansal sistem içerisinde Türkiye ekonomisinin gelişimini ve sigorta sektörünü doğrudan büyüten bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugüne kadar BES sisteminin 2000'li yılların başlarına kadar BES sisteminin Türkiye'de ağır ilerlemesinin temel nedeni vatandaşlar ve sektördeki profesyoneller arasında doğru iletişimin kurulamaması ve vatandaşların BES sistemi konusunda bilgisiz ve tedirgin olmalarından kaynaklanmıştır.

Türkiye'de BES'in 15 yılda geldiği nokta, 7 milyon kişiyi bulan katılımcı sayısı ve yaklaşık 90 milyar liralık fon büyüklüğüne erişmiştir. Bununla birlikte OKS ise 5 milyon kişi ve 4.4 milyar lira fon büyüklüğüne ulaşmıştır. BES ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunmakta ve bireyler için uzun vadeli bir yatırım aracı olarak büyük önem taşımaktadır.

Ancak BES'in büyüklüğü ülke ekonomisi için önemli olmasına rağmen, hedeflenen düzeyde değildir. OECD ülkelerinin emeklilik fonlarında biriken tasarruflar ülke GSYH'lerin ortalama yüzde 50'sini bulurken, Türkiye'de bu oran henüz % 2.5 civarındadır. Türkiye ve dünyadaki bireysel emeklilik sistemleri karşılaştırıldığında ülkemizin bireysel emeklilik sisteminin, dünyadaki önemli ekonomiler arasında GSYH oranı ile bakıldığında, gelişime ve büyümeye halen açık olduğu görülmektedir. BES potansiyeli yüksek olan ve genç nüfusa sahip olan ülkemizde ileriki yıllarda BES'in oransal olarak daha fazla büyüme gerçekleştirmesi, bireysel tasarrufların yatırıma dönüşmesinde daha fazla etkili olacaktır.

Araştırmamızda elde edilen bulgular sonucunda, BES sistemindeki farklı değişkenlere ilişkin önemli saptamalar yapılmıştır. Genel verileri incelediğimizde 2014 yılının sigorta şirketleri için üretim artışlarının en fazla gerçekleştiği yıl olduğu görülmektedir. En az büyümenin gerçekleştiği yıl ise 2017 yıl olduğu gözlemlenmiştir. 2014 yılındaki büyümenin en önemli sebepleri arasında 2013 yılında uygulamaya konan %25'lik Devlet katkı payının etkisi olmuştur. Örneğin; Ziraat Emeklilik 2013 yılında 118.723 olan katılımcı sayısı 2014 yılında 247.660 kişiye

ulaşmıştır. Ziraat Emeklilik 1 yıl içerisinde 128.937 kişi ile (%108) artış gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte Halk Emeklilikte %84.38'lik artış yakalamıştır. Bu iki şirketin yüksel oranlı büyümelerinde aracı kurum olarak Kamu bankalarını kullanmalarının etkisi bulunmaktadır. Bu durum finansal piyasalardaki kamu bankalarına olan güvenin etkisini göstermektedir.

Analizlerini aldığımız şirketler içerisinde katılımcı sayısında azalma yaşayan tek şirket Avivasa Hayat Emeklilik olmuştur. Bu şirketin 2014 yılında 863.365 olan katılımcı sayısı %-4.42 azalarak 825.175 kişiye düşmüştür. Aynı şirket 2017 yılında sadece %0.92'lik en düşük büyümeyi gerçekleştirmiştir. Ziraat Emeklilik katılımcı sayısında 5 yıl genelinde en çok katılımcı kazanan şirket olmuştur.2013 yılından 2017 yılına kadar 462.935 katılımcı artışı yakalamıştır. Bu başarı şirketin fon büyüklüğünün 366,6 milyon TL'den 2.893.2 milyon TL'ye çıkmasını sağlamıştır. Aynı şekilde Halk Emeklilikte 5 yıl içerisinde 368.107 katılımcı artışı sağlayarak fon büyüklüğünü 304.3 milyon TL'den 2.687.1 milyon TL'ye çıkarmıştır.

Emekli etme oranlarına göre, Anadolu Hayat emeklilik sayısal olarak en çok emekli eden şirkettir. Anadolu hayat 5 yıllık sürede 43.176 kişi emekli etmiştir. Bu şirket 2015 yılında 15.967 kişi emekli etmiştir.12.743 kişi ile Avivasa Emeklilik takip etmektedir Avivasa 31.852 kişi emekli etmiştir. Halk Emeklilik 2013 resmi faaliyete geçtiği için en az emekli eden şirket olarak görülmektedir. Halk emeklilik bu 5 yıllık süre içerisinde toplam 376 kişi emekli etmiştir.2013 yılında 4 olan emekli sayısı 2017 yılında 201 kişiye yükselmiştir. Ziraat Emeklilik ise 5 yılda toplam 1.478 kişi emekliliğini gerçekleştirmiştir.2013 yılında 12 olan emekli sayısı 2017 yılında 790 kişiye yükselmiştir. Anadolu hayat emekliliğinin 2017 yılı sözleşme ve sertifika sayısı 1.328.964'tür. Bunu 1.274.719 ile Garanti Emeklilik ve 1.118.424 ile Avivasa takip etmektedir. Halk Emeklilik 2013 yılında 316.4 milyon TL olan yatırıma yönlendirilen fon tutarını 2017 yılında yaklaşık 7 kat arttırarak 2.297.7 milyon TL çıkarmıştır. Halk Emeklilik şirketinin BES konusunda acentesiz çalışarak bu kadar önemli bir büyüme sağlaması önemli bir başarı olarak değerlendirilebilir.

EGM verilerine göre, sisteme giren sözleşme adetleri baktığımızda 2013-2016 yılları arasında sürekli yükseliş,2016 yılından sonra ise bir azalma olduğu

görülmektedir.2015 yılı en çok sözleşmenin aylık ortalama 161 bin iken 2019 yılında bu rakam 100 bine düşmüştür. Bu düşüş ülkenin makroekonomik verileri ile orantılıdır. BES sistemine girişin EGM verilerine göre en çok olduğu aralık ayıdır. Aralık ayında ilgili yılın devlet katkısından yararlanılabilmesi için Müşterilerin sisteme girişlerinin artışı söz konusudur

Makroekonomik veriler BES sistemine katılım yada ayrılmayı doğrudan etkilemektedir. Son birkaç yılda Türkiye’de doların yükselmesi, enflasyonun artması ve genç işsizliğin yükselmesi gibi olumsuz piyasa koşulları finans sektörünü ve Bireysel Emeklilik Sistemini doğrudan etkilediği görülmektedir. TÜFE oranı 2016 yılına kadar tek haneli enflasyon iken 2017 yılından itibaren çift rakama yükselmiş,2017 yılsonunda %12,2018 yılsonunda %20.3’e 2019 Nisan ayında %19.50 olmuştur.Son 5 yıllık dolar kurunu dikkate aldığımızda Mayıs 2016 2.94 TL olan dolar sürekli bir yükseliş trendine girmiş, Mayıs 2019 5.83 TL’ye yükselmiştir.Kişi başına düşen GSYİH oranlarını ele aldığımızda Türkiye bugüne kadar en yüksek rakamı 2013 yılında 12.542 USD ile yakalamıştır. Bu yıldan sonra kişi başı GSYİH sürekli azalmış 2017 yılında 10.540 USD’ye düşmüştür. Aynı şekilde Türkiye’nin Borç stoku 2009 yılından bu yana sürekli bir artış göstermektedir.2019 yılında 300.8 milyar USD olan 2014 yılında 402.5 milyar USD’ye yükselmiştir.2016 yılında bu rakam 405.6 milyar USD yükselmiştir.Tüm makroekonomik veriler bir arada değerlendirildiğinde BES’in Türkiye’de daha hızlı bir büyüme gerçekleştirmesinin önünde engel oluşturduğunu belirtebiliriz.

Sistemden çıkan sözleşme sayılarına baktığımızda 2016 yılından itibaren büyük bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir.2015 yılında aylık ortalama 55.755 kişi, 2016 yılında 81.459 kişi ye 2019 yılında ise aylık 112.858 kişiye yükselmiştir sistemden en çok çıkış nedenleri bakıldığında cayma, vefat maluliyet ve katılımcının kendi isteğiyle erken çıkıştır.

BES katılımın en yoğun olduğu iller ile bu illerdeki nüfus ve banka şube sayıları arasında bir orantı bulunmaktadır. Örneğin İstanbul BES’e katılımın %28 olduğu il 16 milyon nüfus ve en çok şube sayısına sahip olan Ziraat bankasının 220 adet şubesi bulunmaktadır.

Dünya Bankası verilerine göre, Türkiye'nin küresel ekonomik verisi 2019 yılında 1.6'lık büyüme 2020 yılında %3'lük 2021 %4.2'lik bir büyüme gerçekleştireceği tahmin edilmektedir. Bireysel emeklilik sisteminde Makroekonomik verilerle bağlantılı olarak Türkiye'de 2020 yılından sonra büyüme atağına geçeceği beklenmektedir.

Ülkemizde mevcut 63 sigorta şirketinin 18 tanesi BES hizmeti vermektedir. Yabancı yatırımcı yatırımlar açısından bakıldığında Sigortacılık sektöründe uluslararası ortaklı şirketlerin oranı yüzde 72'dir. Sigorta şirketleri günümüz yüksek teknoloji ürünleriyle hizmet vermektedirler. Sigorta şirketlerinde çalışan sayısı yaklaşık 19 bin kişi ve Eksper, acente ve brokerlar ile birlikte sektörde toplam 75 binden fazla kişi çalışmaktadır.

Bankasürans sisteminin sigorta şirketlerini ve sigortacılık hizmetlerini önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Türkiye'de bankasürans sisteminin günden güne deneyim kazanarak gelecek yıllarda daha verimli ve tercih edilebilir bir sistem olacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR VE SÜRELİ YAYINLAR

Afşar, Aslı. "Finansal Gelişme İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki." Muhasebe ve Finansman Dergisi 2007, 36 ss.188-198.

Apak, Sudi, ve Kamer Hagop Taşçıyan. "Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi" Ekonomi Bilimleri Dergisi 2010:2(2), ss.121-129.

Arpa, A. Taha ve Menşure Kolçak. "Türkiye ve OECD Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamaları" Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2017, 5(3), ss.651-677.

Ayhan, Abdurrahman "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri" sosyal Güvenlik Dergisi, Ocak 2012:1(1), ss.41-55.

Bayraktutan, Yusuf, ve Mustafa Şahin. "Bireysel Emeklilik Sektörünün Gelişimi ve Bilgi-Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı." Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi 2007:2(2), ss.1-10.

Boot, Arnoud WA, and Anjan V. Thakor. "Financial system architecture" The Review of Financial Studies 10.3 (1997): 693-733.

Çımrın, Füsün Kökalan, ve Zafer Durdu. "Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Dönüşümü ve Bireysel Emeklilik Sistemi" Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi 2015:4(8), ss. 60-75.

Erim, Neşe ve Türk Armağan. "Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme." (2005). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2005:10(2), ss.21-45.

Eser, Rüya. "Finansal Piyasalarda Düzenleme ve Sermaye Piyasasında Düzenleyici Kurumlar." Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu (2001): 1-24.

Güvercin, Cemal Hüseyin. "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi." Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 2004:57(2), ss. 89-95.

Gümüş, Erdal. "Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi: mevcut durum, sorunlar ve öneriler." Seta Analiz Ağustos, (2010).

Hess, Alan C., and KiratiLaisathit."A market-based risk classification of financial institutions."Journal of Financial Services Research 1997:12(2-3),pp.133-158.

İlman, Tarık ve Recep Tekeli. "Türkiye'deki Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar: İdari Para Cezalarının Hukuksal Zeminlerinin Değerlendirilmesi." Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2016:3(1),ss.23-36.

İnceci, Ahmet. Bireysel Emeklilik sisteminde Yapılan Yeni Düzenlemeler ve Değerlendirilmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2013:22(1), ss.105-120

Özmen, Zeynep"Refah Modelleri Açısından Avrupa'da ve Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı". Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016:7(1), 88-117.

Lindeman, David C., Michal Rutkowski, and OleksiySluchynskyy. The evolution of pension systems in Eastern Europe and Central Asia: opportunities, constraints, dilemmas, and emerging practices. World Bank Publications, 2000.

Saka, Erim. "Türkiye'de Sigortacılık Faaliyetleri ve Bankasürans." Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi 2017:1(2), ss.33-52.

Şişman, Yener. "Türkiye'de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması mı? Gelişim mi?." Optimum: Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi 2017:4(2), ss.1-22

Müslümov, Alövsat, Ve Güler Aras. "Türk Sigorta Sektörünün Özel Emeklilik Reformu Sürecinde Değişen Rolü: Fırsatlar ve Tehditler." (2003),ss.37-56.
<http://openaccess.dogus.edu.tr>,

Pilbeam, Keith. Finance & financial markets. Macmillan International Higher Education, Fourth Edition 2018.

Tilson, David, Kalle Lyytinen, And Carsten Sorensen. "Research Commentary, Digital Infrastructures: The Missing IS Research Agenda." Information Systems Research 2010:21(4), pp.748-759.

Togay, Selahattin. "Finans Güdüsüyle Para Talebi: nemi ve Yarattığı Sonuçlar." Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 1998:13(1), ss.133-144.

Tunay, Necla. Türkiye'de Bankasürans Uygulamaları ve Türk Banka ve Sigorta Sektörlerine Dinamik Etkileri. Journal of BRSA Banking & Financial Markets, 2014: 8(1). 35-62

Yetiz, Filiz. "Bankacılığın Doğuğu ve Türk Bankacılık Sistemi" Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2016: 9(2)ss.107-117.

TEZLER

Atıcı Abuzer "Sigorta Kurumlarının Tek atı Altında Birleştirilmesinin Paydaşlar zerindeki Olumlu ve Olumsuz Etkileri", (Yüksek Lisans Tezi), 2014, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ayhan Cansu "Türkiye'deki Sigortacılık Sektörünün Etkinlik Analizi ve AB lkeleriyle Karşılaştırılması", (Yüksek Lisans Tezi), 2017, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Gülen Sabriye "Sermaye Piyasasında Faaliyet Gösteren Aracı Kurumların Greli Etkinliklerinin Veri Zarflama Yolu İle Analiz," (Yüksek Lisans Tezi), 2018, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dağıdır Canan “Finansal Aracı Olarak Bankaların Ekonomik Büyümeye Etkisi ve Türkiye Örneği”, (Doktora Tezi), 2014, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

Candaş Elbil, “Bireysel Emeklilik Sisteminde Faizsiz Yaklaşım: Türkiye Örneği”, (Yüksek Lisans Tezi), 2015, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.

Erdoğan, Elif, “Dünya’da ve Türkiye’de Ekonomik Büyümenin Sigortacılık Sektörüne Etkisi”, (Yüksek Lisans Tezi), 2013, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İren Zihni “Türkiye'deki Katılım Sigortacılığının Gelişiminin Malezya ve Körfez İş Birliği Konseyi Ülkeleri İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi,” (Yüksek Lisans Tezi),2018, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü

Özdemir Sinem, B. “Bankaların Sermaye Piyasası Faaliyeti İcra Etmeleri İçin Uyulması Gereken Esaslar”, (Tezsiz Yüksek Lisans Projesi), 2008, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güleryüz Tülay, “*Türkiye’deki Finansal Piyasalar ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkinliği*”, (Yüksek Lisans Tezi), 2005, Pamukkale Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, Sinem, “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi veKullanımı”, (Yüksek Lisans Tezi), 2018, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kayhan, İbrahim. “Türk Hukukunda Bireysel Emeklilik Sistemi”, (Yüksek Lisans Tezi), 2007, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Seyranlıoğlu, Onur “Banka Sigortacılığının(Bankasürans) Yapısal Analizi ve Bir EtkinlikAraştırması”, (Yüksek Lisans Tezi), 2015 İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uluçay Hakan, “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, (Yüksek Lisans Tezi), 2018, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ersoy Behlül, “Finansal İstikrarın Sağlanmasında Finansal Sistemin Rolü”, (Yüksek Lisans Tezi), 2017, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ELEKTRONİK YAYINLAR

Türkiye Bankalar Birliği verileri, www.tbb.org.tr, Erişim Tarihi 25.05.2019

Dünya Bankası Verileri, www.data.worldbank.org, Erişim Tarihi 25.05.2019

Eyüp Albayrak, 2015. Finansal Piyasalar ve Finansal Kurumlar, Sakarya Üniversitesi, Ders Notları., <http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr>, Erişim Tarihi: 10.02.2019

Emeklilik Gözetim Merkezi, www.egm.org.tr, Erişim Tarihi 25.05.2019

Flexibility, W. “A Timeline of the Evolution of Retirement in the United States”. Georgetown University Law Center, 2010, pp.1-13, <https://scholarship.law.georgetown.edu>, Erişim Tarihi 25.05.2019

OECD verileri, www.data.oecd.org, Erişim Tarihi 25.05.2019

Sosyal Güvenlik ve Bireysel Emeklilik, <https://www.titck.gov.tr>, Erişim Tarihi: 02.03.2019

Türkiye’de Sigortacılık, <https://www.tsb.org.tr>, Erişim Tarihi: 22.02.2019

Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni, Haziran 2018, <https://www.ekonomi.gov.tr>, Erişim Tarihi: 11.02.2019

TOBB, Sosyal Güvenlik Kavramı: Doğuşu ve Gelişimi, Sosyal Güvenlik İhtisas Komisyonu Raporu, 1993.

TİSK, Dünyada Sosyal Güvenlik Alanındaki Gelişmeler ve Türkiye, İnceleme Yayını, 1994.

Yalta, A. Yasemin. "Finansal Piyasalar ve Finansal Kurumlar." Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir(2011).www.acikders.org.tr, Erişim Tarihi: 11.02.2019

Yıldırım İsmail. "Sermaye Piyasası ve Finansal Kurumlar", Ders Notları, 2017, <http://web.hitit.edu.tr/> Erişim Tarihi: 12.02.2019

EKLER

EK 1: ACENTESİ OLAN EMEKLİLİK ŞİRKETLERİNİN 2013-2018 DÖNEMSEL VERİLERİ

Tarih	Emeklilik Şirketi	Katılımcı Sayısı	Katılımcıların Fon Tutarı (TL)	Devlet Katkısı Fon Tutarı (TL)	Katkı Payı Tutarı (TL)	Emekli Olan Katılımcı Sayısı	Sözleşme ve Sertifika Sayısı(Toplam)	Yatırıma Yönelen Tutar (TL Toplam)
2013	Anadolu Hayat Emeklilik	733.137	5.012.274.874	230.942.215	4.332.628.817	3.222	821.722	4.224.730.662
2014	Anadolu Hayat Emeklilik	863.365	6.781.487.073	612.682.214	5.496.916.590	4.995	980.625	5.381.293.160
2015	Anadolu Hayat Emeklilik	1.026.593	7.950.293.650	995.191.727	6.831.128.607	7.598	1.185.512	6.706.132.372
2016	Anadolu Hayat Emeklilik	1.120.505	9.881.760.929	1.483.973.500	8.192.387.436	11.394	1.290.480	8.064.586.757
2017	Anadolu Hayat Emeklilik	1.148.956	12.550.561.702	2.028.265.901	9.651.500.287	15.967	1.328.964	9.511.298.270
2018	Anadolu Hayat Emeklilik	1.113.878	14.146.596.485	2.232.369.826	10.763.333.063	22.504	1.299.955	10.626.610.077

2013	Avivasa Emeklilik ve Hayat	617.477	4.819.562.093	199.657.930	3.953.190.360	1.197	730.141	3.852.562.691
2014	Avivasa Emeklilik ve Hayat	732.649	6.590.236.245	536.603.192	5.098.870.829	2.908	884.621	4.991.074.468
2015	Avivasa Emeklilik ve Hayat	825.178	8.303.153.468	908.456.411	7.125.898.027	6.001	1.028.080	6.996.642.010
2016	Avivasa Emeklilik ve Hayat	876.325	10.435.946.950	1.355.849.856	8.595.622.416	9.003	1.103.056	8.448.170.732
2017	Avivasa Emeklilik ve Hayat	884.364	13.302.284.957	1.858.072.423	10.267.634.354	12.743	1.118.424	10.097.173.597
2018	Avivasa Emeklilik ve Hayat	834.701	14.840.440.591	2.027.915.446	11.220.607.367	17.578	1.057.725	11.025.139.271

2013	Vakıf Emeklilik	291.308	1.629.664.581	78.228.544	1.449.903.646	304	329.070	1.432.614.583
2014	Vakıf Emeklilik	323.629	2.352.499.047	204.313.588	1.981.967.979	800	362.239	1.960.741.056
2015	Vakıf Emeklilik	391.180	3.211.974.157	344.586.480	2.864.821.471	1.975	492.108	2.838.715.075
2016	Vakıf Emeklilik	465.474	4.227.915.466	537.668.772	3.576.687.886	3.745	664.705	3.545.999.398
2017	Vakıf Emeklilik ve Hayat	494.092	5.171.455.313	736.973.939	4.076.311.373	5.493	720.654	4.039.551.502

2018	Vakıf Emeklilik ve Hayat	532.179	6.151.494.954	863.082.538	4.519.632.590	7.878	770.718	4.476.602.282
------	--------------------------	---------	---------------	-------------	---------------	-------	---------	---------------

EK 2: ACENTESİ OLMAYAN EMEKLİLİK ŞİRKETLERİNİN 2013-2018 DÖNEMSEL VERİLERİ

Tarih	Emeklilik Şirketi	Katılımcı Sayısı	Katılımcıların Fon Tutarı (TL)	Devlet Katkısı Fon Tutarı (TL)	Katkı Payı Tutarı (TL)	Emekli Olan Katılımcı Sayısı	Sözleşme ve Sertifika Sayısı(Toplam)	Yatırıma Yönelen Tutar (TL Toplam)
2013	Garanti Emeklilik ve Hayat	763.520	4.056.381.343	198.457.179	3.567.712.147	303	817.009	3.494.836.976
2014	Garanti Emeklilik ve Hayat	872.224	5.597.620.517	498.756.430	4.542.895.871	1.406	935.159	4.463.601.350
2015	Garanti Emeklilik ve Hayat	995.416	6.793.935.488	793.100.399	5.789.896.173	3.123	1.072.375	5.701.253.321
2016	Garanti Emeklilik ve Hayat	1.130.878	8.357.808.199	1.171.021.075	6.842.856.208	5.622	1.210.881	6.732.923.534
2017	Garanti Emeklilik ve Hayat	1.196.794	10.247.663.116	1.582.470.068	7.918.606.110	8.728	1.274.719	7.771.876.504
2018	Garanti Emeklilik ve Hayat	1.150.560	11.129.821.732	1.746.407.693	8.458.574.027	12.942	1.222.947	8.278.372.770

2013	Ziraat Hayat ve Emeklilik	118.723	366.635.165	33.173.334	365.843.207	12	146.099	363.639.509
2014	Ziraat Hayat ve Emeklilik	247.660	729.169.760	106.738.469	667.610.108	51	280.502	662.430.052
2015	Ziraat Hayat ve Emeklilik	387.958	1.245.841.511	214.740.433	1.170.138.418	165	452.861	1.160.624.895
2016	Ziraat Hayat ve Emeklilik	513.502	1.995.874.098	379.332.957	1.804.353.352	460	589.428	1.791.347.107
2017	Ziraat Hayat ve Emeklilik	581.658	2.893.254.579	566.686.576	2.448.260.382	790	659.677	2.419.952.291
2018	Ziraat Hayat ve Emeklilik	633.709	3.707.793.988	714.113.354	3.080.167.742	1.173	714.031	3.027.423.117

2013	Halk Hayat ve Emeklilik	134.422	304.370.264	31.014.740	317.731.402	4	153.548	316.453.288
2014	Halk Hayat ve Emeklilik	247.845	821.410.405	108.247.324	762.174.211	19	278.981	758.787.426
2015	Halk Hayat ve Emeklilik	352.845	1.356.847.427	208.245.869	1.299.692.930	42	400.277	1.293.319.942
2016	Halk Hayat ve Emeklilik	445.042	1.931.763.255	350.115.549	1.767.832.400	110	503.146	1.756.772.177
2017	Halk Hayat ve Emeklilik	502.529	2.687.100.778	516.001.229	2.317.713.262	201	569.592	2.297.794.900
2018	Halk Hayat ve Emeklilik	536.784	3.338.382.338	613.439.486	2.796.701.651	311	612.717	2.768.249.484

EK-3 TÜRKİYE'DEKİ FİNANSAL KURUMLAR

